

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT (1950-1960)
EKONOMİC LIFE İN GİRESUN
İN THE PERİOT OF MENDERES (1950-1960)**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Emel ÖZDER KESİM
(20122004007)**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali Ata YİĞİT**

GİRESUN-2014

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT (1950-1960)
EKONOMIC LIFE IN GİRESUN
IN THE PERİOT OF MENDERES (1950-1960)**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Emel ÖZDER KESİM
(20122004007)**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali Ata YİĞİT**

GİRESUN-2014

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Emel Özder Kesim'in Menderes Dönemi Giresun'da İktisadi Hayat başlıklı tezini incelemiş olup aday ..... tarihinde, saat..... da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi Unvanı, Adı Soyadı İmzası

Üye (Başkan)

Üye

Üye

ONAY

...../...../2014

Doç. Dr. Sedat MADEN

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Menderes Dönemi Giresun’da İktisadi Hayat (1950-1960)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Emel ÖZDER KESİM

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Tezi olarak gerçekleştirilen bu araştırma ile Menderes döneminde Giresun ilinin iktisadi hayatı ayrıntılı olarak çalışılmıştır. İlin 1950-1960 yılları arasındaki iktisadi gelişimi ve ortaya çıkan değişimi ele alınarak sonuçları tespit edilmiştir. Konu incelenirken önceki dönemlerden gelen sorunlar da genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Konumuzun temelini oluşturan Giresun ili oldukça eski bir tarihe dayanmaktadır. Tarih boyunca ticari ilişkiler bakımından önemli bir konumda bulunmasına rağmen, zaman içerisinde etkisini kaybetmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı yıllarından itibaren ilin ekonomik potansiyeli giderek düşmüştür. Bu duruma etken olan coğrafi özelliklerinin yanı sıra, kamu yatırımlarından çok fazla yararlanamaması, yakın çevresinde bulunan Samsun ve Trabzon'un daha fazla gelişmesi Giresun ilinin büyümesini engellemiştir.

Konuya dair tespit edilebilen resmî kayıtlar çok fazla olmadığı gibi, ulaşılması da çok güç olmuştur. Bu durum ise bazı olayların nedenlerinin irdelenmesini, sonuçlarının ortaya konmasını ve aydınlatıcı bilgiler elde edilmesini zorlaştırmıştır. Eksik bilgiler ise yerel gazetelerden, istatistikî verilerden tamamlanmaya çalışılmıştır.

Tez konusunun seçiminden tamamlanma aşamasına kadar desteğini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Ali Ata Yiğit'e öncelikle şükranlarımı sunarım. Ayrıca Yüksek Lisans öğrenimim boyunca bilgilerinden faydalandığım tüm Tarih Bölümü hocalarıma, bana yardımını ve desteğini esirgemeyen sevgili eşim Hayri Kesim'e ve kızım Arelya Kesim'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bu araştırmanın yeni araştırmalara katkı sağlamasını ve Giresun iline faydalı olmasını diliyorum.

Emel ÖZDER KESİM

Giresun, 2014

II

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT (1950-1960)

EMEL ÖZDER KESİM

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: Doç. Dr. ALİ ATA YİĞİT

Bu çalışmanın amacı; Demokrat Parti iktidarı döneminde uygulanan iktisadi politikaların ve değişen konjonktürün Giresun'a yansımalarını tespit etmek ve böylece öncesi ve sonrası yıllarla bir mukayese yapılabilmesini sağlamaktır.

1945 yılı sonrası Türkiye'nin, değişen dünya düzeninde taraf olma zorunluluğu, siyasi ve ekonomik olarak farklı bir sisteme geçişi gerekli kılmıştır. Batı ittifakına yönelmeyle birlikte ülkeye Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında yardım gelmiş, 1950'li yılların ortalarına kadar bir ekonomik canlanma sağlanmıştır. Ancak; gerek devlet, gerek yerli özel sermaye, gerekse yabancı sermaye tarafından yapılan yatırımlar ülkenin her bölgesine dağıtılamamıştır. Özellikle coğrafi şartların ekonomik yatırımlara etkisi düşünüldüğünde, her ilin ekonomik gelişimi farklı olmuş, bazı iller sanayi yatırımlarından daha fazla faydalanmışlardır.

Savaş yıllarının ağır şartlarının yansımalarını uzun bir dönem yaşamış olan Giresun'un, ülke genelinde ki toparlanma sürecinden faydalanma hızı yüksek olmamıştır. Hatta yatırımların az olması nedeniyle, fındıkla geçimini yeterli seviyede sağlayamayan halkın sıkıntısı artmış, yaşanan açlık, açlık sonucu meydana gelen ölümler ve işsizlik sonucu başka şehirlere göç başlamıştır. Bu göç şehrin iş, eğitim, ziraat vb. alanlardaki profilinde önemli bir değişim yaratmıştır. Yapılan bu çalışmada, 1950-1960 yılları arasında Giresun ilinin iktisadi hayatındaki gelişiminin Türkiye geneline göre geride kaldığı görülmüştür.

Giresun ilinin iktisadi hayatının irdelenmesi için yapılan araştırmada, Türkiye'nin genel şartları göz önüne alınarak, ilin özel şartlarıyla birlikte neden-sonuç ilişkisi içerisinde iktisadi hayatı ortaya konmak istenmiştir. Özellikle yerel kaynaklardan istifade edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Giresun, Menderes Dönemi, Ekonomi, Endüstri, Tarım, Hayvancılık.

III

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE ECONOMICAL LIFE IN GİRESUN IN MENDERES' PERIOD

(1950-1960)

EMEL ÖZDER KESİM

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

ADVİSER: Assoc. Prof. Dr. ALİ ATA YİĞİT

The purpose of this study is to find out the effects of the economic policies of Democratic Party and changing conjuncture on Giresun and finally to be able to compare the past and following years' effects .

Türkiye's obligation depending on the change of the World order in 1945 required politically and economically different systems. The support came to Türkiye by becoming close to the Western alliance with the Truman Doctrin and Marshall Plan. In this manner, the economical recovery could be achieved until the middle of the 1950's. However, the investments done both by state or domestic private and foreign capital couldn't be distributed. Especially, considering the economical impacts on investments by geographical conditions, the economical developments of each cities of Türkiye would be different and in result of this some pro-vinces have benefited more from industrial investments.

As Giresun lived a long period of reflections of the harsh conditions of the War years, the rate of the benefit from the recovery process across the country has not been high. The public of Giresun migrated in order to study to other provinces because of the less investment together with the hunger,deads and unemployment conditions. This migration bro-ught big changes to Giresun's profiles of the job, educational and agricultural sides.

In this master's thesis, it was clearly concluded that the develop-ment of Giresun's Economy was far behind the rest provinces of Türkiye.

In this research of Giresun's Economical life, The economical life of Giresun Province considering the general terms and conditions of Türkiye with the special conditions of Giresun by using cause and effect relationship was set forth. Especially,the local sources has been utilized.

Keywords: Giresun, Period of Menderes, Economy, İndustry, Algriculture, Lives-tock

IV

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IX
TABLolar DİZİNİ	X
GİRİŞ	1
1-ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI	1
2-GİRESUN İLİNİN EKONOMİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	3
3-GİRESUN'UN TARİHÇESİ	4

BİRİNCİ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ ÖNCESİ TÜRKİYE GENELİNDE VE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1-ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE'DE İKTİSADİ HAYAT	7
1.1 Nüfus ve Eğitim.....	8
1.2 Tarım Sektörü.....	11
1.3 Sanayi ve Ticaret	13
2-ATATÜRK DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT	16
2.1 Nüfus ve Eğitim.....	17
2.2 Tarım Sektörü.....	19
2.3 Sanayi ve Ticaret	21
3-İNÖNÜ DÖNEMİ TÜRKİYE'DE İKTİSADİ HAYAT	24
2.1 Nüfus ve Eğitim.....	26
2.2 Tarım Sektörü.....	28
2.3 Sanayi ve Ticaret	30
4- İNÖNÜ DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT	32
4.1 Nüfus ve eğitim	32
4.2 Tarım Sektörü.....	34
4.3 Sanayi ve Ticaret	36

V

İKİNCİ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'UN DEMOGRAFİK YAPISI VE EĞİTİM DURUMU

1-GİRESUN İLİNİN DEMOGRAFİK YAPISI.....	41
1.1 22 Ekim 1950 Nüfus Sayımına Göre Giresun.....	44
1.2 23 Ekim 1955 Nüfus Sayımına Göre Giresun.....	47
1.3 23 Ekim 1960 Nüfus Sayımına Göre Giresun.....	53
2-Giresun'da Eğitim	61
2.1 İlköğretim	65
2.2 Ortaöğretim	70
3.3 Diğer Okullar, Kuruluşlar ve Kurslar.....	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİNDE GİRESUN'UN ZİRAİ YAPISI

1-GİRESUN İLİNİN ZİRAİ YAPISI.....	73
1.1 Giresun Halkının İskan Edilme Durumu.....	74
1.2 Yardımcı Ürün Arayışı.....	77
1.3 Giresun'da Tarım Arazisinin ve Tarımın durumu.....	78
1.3.1 Hububat	80
1.3.1.1 Mısır	80
1.3.1.2 Buğday.....	81
1.3.1.3 Arpa.....	82
1.3.1.4 Diğerleri.....	82
1.3.2 Baklagiller	83
1.3.2.1 Fiğ.....	83
1.3.2.2 Fasulye.....	84
1.3.2.3 Diğerleri.....	84
1.3.3 Sanayi Bitkileri.....	84
1.3.3.1 Patates.....	84
1.3.3.2 Fındık.....	85
1.3.4 Lifli ve Yağlı Tohumlar	87

VI

1.3.4.1 Keten ve Keten Tohumu.....	87
1.3.4.2 Kenevir ve Kenevir Tohumu	87
1.3.5 Diğer Tarla Mahsulleri	87
1.3.6 Meyve - sebze üretimi	88
1.3.6.1 Meyvecilik.....	88
1.3.6.2 Sebzeçilik	90
1.3.7 Tarım Verimliliğın ve Üretimin Artırılması İçin Yapılan Çalışmalar ve Kurumların Faaliyetleri	90
1.3.7.1 Fiskobirlik	91
1.3.7.2 Ziraat Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Meslek Okulu Müdürlüğü ve faaliyetleri.....	93
1.3.7.3 Şebinkarahisar Fidan Üretme İstasyonu ve Faaliyetleri... 94	
1.3.7.4 Zirai Mücadele ve Karantina Müdürlüğü ve Faaliyetleri . 94	
1.3.7.5 Karadeniz Bölgesi ve Mamulleri İhracatçılar Birliği ve Faaliyetleri.....	94
1.4 Hayvancılık	94
1.4.1 Küçükbaş Hayvancılık	95
1.4.1.1 Koyun Yetiştiriciliği.....	96
1.4.1.2 Kıl ve Tiftik Keçisi Yetiştiriciliği	96
1.4.2 Büyükbaş Hayvancılık	97
1.4.2.1 Sığır Yetiştiriciliği.....	97
1.4.2.2 Manda Yetiştiriciliği.....	98
1.4.2.3 Hizmet Hayvanları	99
1.4.3 Kümes Hayvancılığı ve Küçük Evcil Hayvanlar	99
1.4.4 Arıcılık.....	100
1.4.5 Su ürünleri	101
1.5 Zirai Alet ve Makineler	102

VII

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'UN SANAYİ VE TİCARET YAPISI

1- Giresun'un İlinin Sanayi Yapısı.....	103
1.1 Kurulan Fabrikalar	103
1.1.1 Tamzara Dokuma Fabrikası	104
1.1.2 Tirebolu Halı Fabrikası	104
1.1.3 Tirebolu Çay Fabrikası.....	105
1.1.4 Keşap Tuğla ve Kiremit Farikası.....	105
1.2 Madencilik.....	106
1.2.1 Lahanos Madeni Pirit Yatakları	107
1.2.2 Mortaş Madencilik Limitet Şirketi	108
2-Giresun'da Ticaret.....	108
2.1 Giresun'da İthalat-İhracat.....	109
2.2. Fındık Ticareti	111
2.3 Ticaret ve Sanayi İle İlgili Kuruluşlar	113
2.3.1 Ticaret ve Sanayi Odası.....	113
2.3.2 Giresun Ticaret Borsası	113
2.3.3 Karadeniz Fındık İhracatçılar Birliği	114
2.3.4 İhracatçılar Başkontrolörlüğü.....	114
2.3.5 Gümrük Başmemurluk	114
2.3.6 Gümrük Muhafaza Kısım Amirliği	114
2.3.7 Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği	115
2.4 Kredi Kuruluşları.....	115
2.4.1 Bankalar.....	115
2.4.2 Kredi Kooperatifleri	116
3-Giresun'da Ulaşım	116
3.1 Karayolları.....	116
3.2 Denizyolları	119
3.2.1 Giresun Limanı.....	120
3.2.2 İskeleler	120
3.2.2.1 Bulancak İskelesi.....	120

VIII

3.2.2.2 Görele İskelesi.....	121
3.2.2.3 Tirebolu İskelesi.....	121

BEŞİNCİ BÖLÜM

1950-1960 YILLARI ARASINDA ENFLASYONUN GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI

1- Pahalılık Karşısında Giresun Halkının Durumu.....	122
2-Ekonomik Koşullar Nedeniyle Giresun Halkında Sağlık Sorunları....	132

SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA	140
ÖZGEÇMİŞ.....	148

IX
KISALTMALAR

BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet arşivi
DiE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
İUM	: İstatistik Umum Müdürlüğü
İGM	: İstatistik Genel Müdürlüğü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
a.g.m.	: Adı Geçen Madde
a.g.i.	: Adı Geçen İstatistik
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.b.	: Adı Geçen Bülten
a.g.y.	: Adı Geçen Yıllık
b.y.b.d.	: Baskı Yeri Belli Değil
t.b.d.	: Tarihi Belli Değil
Bkz.	: Bakınız.
Yay.	: Yayınları
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
C.	: Cilt
S.	: Sayı
s.	: Sayfa Sayısı
ss.	: Sayfa Sınırı
vd.	: Ve Diğerleri

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1926-1938 Yılları Arası Seçilmiş Tahılların Ekim Alanları Artışı..	12
Tablo 2. 1927 Sanayi Sayım Sonuçları	14
Tablo 3. Cumhuriyet Dönemi Türkiye'deki Kabuklu ve İç Fındık İhracatı ..	15
Tablo 4. 1927 Sayımına Göre Giresun'da İşyeri ve Çalışan Sayısı	22
Tablo 5. İç ve Kabuklu Fındık İhracatı	24
Tablo 6. İlkokul ve İlköğretim okullarında Öğretmen, Öğrenci ve Mezun	27
Olanların Sayısı.....	
Tablo 7. 1939-1945 Yılları Arası Seçilmiş Tahılların Ekim Alanları Artışı..	28
Tablo 8. 1946-1950 Yılları Arası Ülkelerin İç Fındık İhracat Miktarları	31
Tablo 9. 1940-1950 Yılları Arası İç ve Kabuklu Fındık İhracatı.....	31
Tablo 10. 1945-1950 Yılları Arası Giresun'daki Okur-Yazar Oranları (%)..	33
Tablo 11. 1939-1945 Yılları Arası Giresun'da İçve Kabuklu Fındık İhracatı	37
Tablo 12. 1935-1960 Yılları arasında Türkiye'nin ve Giresun'un Nüfus	
Miktarı.....	42
Tablo 13. 1935-1960 Yılları arasında Giresun'un Yüzölçümü.....	43
Tablo 14. 1950 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı	46
Tablo 15. Vilayet ve Kazalar İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları, ...	
Yüzölçümü ve Nüfus Yoğunluğu	48
Tablo 16. 1955 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı	52
Tablo 17. Giresun İli ve İlçeler İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları,.....	
Yüzölçümü ve Nüfus Yoğunluğu	54
Tablo 18. 1955-1960 Yılları Arası Ölüm Oranları.....	59
Tablo 19. 1960 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı	60
Tablo 20. 1950-1960 Yılları Arası Giresun Nüfusuna Göre Okur-Yazar.....	
Miktarları (%).....	65
Tablo 21. 1950-1951 Ders yılı itibariyle Giresun	
Şehir ve Köydeki Faal Okul Sayısı	66
Tablo 22. 1950-1951 Ders yılı itibariyle Resmi İlkokulların Sene Sonu.....	
Durumlarına Göre Giresun Şehir ve Köydeki Faal Öğrenci Sayısı	67

Tablo 23. 1960-1961 Ders yılı itibariyle Resmi İlkokullarda Giresun.....	
Şehir ve Köydeki Faal okul sayısı.....	69
Tablo 24. 1949-1960 Ders Yılı İtibariyle	
Giresun Şehir ve Köydeki Faal Öğrenci Sayısı	69
Tablo 25. 1950-1960 Ders yılı itibariyle Giresun Okul ve Öğrenci Sayısı	70
Tablo 26. Giresun'da Arazi Bölünüşü.....	79
Tablo 27. 1951-1958 yılları Arasında Türkiye, Karadeniz ve	
Giresun Fındık Rekolte Miktarları (Ton).....	86
Tablo 28. 1950 Yılı Meyvelikler Sahası (Hektar).....	89
Tablo 29. 1960 Yılı Meyve Ağaç Sayısı Ve üretim Miktarları.....	89
Tablo 30. 1950-1959 Yılları Arası Fiskobirlik'in Yaptığı Fındık Mübayaaları ile Baremve Müdahale Fiyatları.....	92
Tablo 31. Giresun'daki Madenler	107
Tablo 32. Limanlar ve Hututlar İtibariyle Giresun İli	
İthalat ve İhracat Rakamları	109
Tablo 33. 1958-1959 Yıllarında Limanlar ve Hututlar İtibariyle ithalat ve..... İhracat.....	110
Tablo 34. 1958-1959 Yıllarında Türkiye Geneli Liman ve Hututlar İtibariyle İthalat ve İhracat.....	110
Tablo 35. 1958-1959 Yıllarında İthalat ve İhracatın İller Bazında Türkiye..... Genelindeki Payları.....	110
Tablo 36. 1950-1958 Yılları Arası Ülkelerin İç Fındık İhracat..... Miktarları(Ton-%).....	111
Tablo 37. 1950-1958 Yılları Arası Trabzon, Giresun, Ordu, Akçakoca Fındık Üretim Miktarları	112
Tablo 38. 1956-1960 Yılları Arası Giresun'da Bulunan Vasıtalar	119
Tablo 39. 1950-1960 Arası Sıra Malı Tombul İç Fındık Fiyatı	122
Tablo 40. Genel Tüketim Maddelerindeki Zam Oranları (1950-1952).....	125
Tablo 41. 1950-1960 Arası Fiyat İndeks ve Değişim Oranları(1938=100) 126	
Tablo 42. Türkiye'de Yıllar İtibariyle Çeşitli Nedenlerden Dolayı Meydana... Gelen Ölüm İstatistik Bilgileri	136
Tablo 43. Giresun'da Yıllar İtibariyle Çeşitli Nedenlerden Dolayı .... Meydana Gelen Ölüm İstatistik Bilgileri	136

GİRİŞ

1-ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

Bu tezin amacı, 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin iktisadi hayatındaki gelişmelerin, değişmelerin Giresun ilindeki yansımaları incelenerek ortaya konulan verilerle; yapılan ve/veya yapılmak istenen yatırımlar, bu yatırımların ne derecede geliştiği, ne kadar istihdam yarattığı, var olan sorunların çözülüp çözülmediği, ortaya çıkan diğer sorunlar hakkında bilgi sağlamaktır.

II. Dünya Savaşı sonrası değişen konjonktür Türkiye'de de siyasi ve ekonomik anlamda değişime neden olmuştur. Ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzeninin etkisiyle, Türkiye taraf olmak zorunda kalmış ve Batı ile ilişki kurmayı seçmiştir. Ancak gerek bu tercihin etkisiyle gerekse ülke içerisindeki şartların etkisiyle bazı değişimler olmuştur. Ekonomik anlamda serbest piyasa ekonomisine, siyasi anlamda çok partili sisteme geçilmiştir. 1946 yılında CHP'ye muhalif olarak kurulan Demokrat Parti (DP), 1950 yılı seçimlerinde iktidara gelerek 14 Mayıs'ta hükümeti kurma görevini üstlenmiştir.

İktidara gelen DP, 29 Mayıs 1950'de TBMM'de Hükümet Programı'nı okumuştur. Buna programda, önceki hükümetin izlediği ekonomi politikasından ayrılarak serbest piyasa ekonomisinin uygulamaya konulacağı belirtilmiştir. Serbest piyasa ekonomi politikası ise özel girişimcilerin yanı sıra yabancı girişimlerinde teşvik edilmesi demektir. Aslında bu dünya siyasetine paralel bir gidişattır. Çünkü bu süreçte dünya liderlerinden biri olan ABD özellikle Avrupa'nın iyileşmesi için yardım paketleri oluşturmuştur. Batının ekonomik gelişimini desteklemek için, bu duruma entegre edilmek istenen Türkiye'nin daha çok tarım tekniğinin gelişmesinde ve karayolları yapımının üzerinde durulmuştur. Bu ise aynı zamanda Menderes Dönemi serbest piyasa ekonomisinin ekonomik kurallar çerçevesinden ziyade siyasi kurallarla şekillendiğinin de bir göstergesidir.^{1*} Özellikle de Marshall Planının var olan beş te

---

¹ Yaşar Baytal, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)", Atatürk Yolu, C.10, S.40, Kasım 2007, s.545-567.

*DP'nin 1950 yılından beri izlediği iktisadi politikaların çoğu Barker Raporu olarak bilinen Milletler arası İmar ve Kalkınma Bankası'nın Menderes hükümeti ile yaptığı iş birliği sonucu hazırlanmış olan rapora dayanıyordu. Raporda Türkiye'nin ekonomik yapısı, geçmişte uygulanmış politikalar ve gelecekte uygulanacak ekonomik politikalar üzerinde duruluyordu. (bkz: Baytal, aynı yer.)

mel unsurundan biri, serbest ticaretin yaygınlaştırılmasıdır.² Kısaca denilebilir ki yeni dünya siyaseti Türkiye'nin Atatürk ile başlayan tarafsızlık ilkesinden vazgeçmesine neden olmuş, yeni duruma uyum sağlamak zorunda bırakmıştır.

Truman Doktrini ve Marshall Plânı kapsamında yapılan yardımlar Menderes Döneminin iki bölümde incelenmesine imkân vermiştir. 1950-1954 yıllarında bir zenginleşme görülmüş diğer yıllar içerisinde ise tam bir geri dönüş başlamıştır. Bu durum ülke genelinde hemen hemen her alanda etki yapmıştır. Özellikle tarım yatırımları kısa vadede üretim artışı elde etmek üzere yapılmış, bu durum da uzun dönemde meydana gelebilecek köklü değişimlere zemin hazırlar nitelikte olmamıştır. İlk beş yıl içinde yaşanan tarımdaki zenginlik, tarımsal girdilerin modernleşmesiyle olmuştur. Marshall yardımları sonucu ülkeye tarım makinelerinin girişi kolaylaşmıştır. Yol yapımları da ürün pazarlamasında artış sağlamıştır.

Türkiye'nin yaşamış olduğu siyasi değişim aynı zamanda ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel değişimini de beraberinde getirmiştir. Marshall yardımları sonucu ülke genelinde yaşanan değişimin ve gelişimin Giresun ilindeki etkileri bu araştırmada incelenmiştir. İlk bölümde Atatürk ve İnönü dönemindeki ekonomik duruma genel bir çerçeve çizilerek Giresun'daki iktisadi hayatla ilgili bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm de ise, tezin ana konusu olan Menderes dönemi Giresun'daki iktisadi hayat ayrıntılı olarak incelenmiştir. Menderes döneminin serbest piyasa ekonomisinin Giresun'daki yansımaları, Truman ve Marshall yardımlarının ne derecede etkili olduğu araştırılmıştır.

Temel belirleyiciler dikkate alınarak Giresun'da fındık ve çay başta olmak üzere tarımı; büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanları ile su ürünleri kapsamında hayvancılığını; fabrikaları; madenleri; sanayi ve ticaretini; ihracat ve ithalatı; kara ve deniz yolları ulaşımını; 1950-1960 yılları arasında faaliyet gösteren kamu kurumlarının çalışmalarını tespit edilerek incelenmiştir.

Dönemle ilgili belgelere, bilgilere ulaşmak oldukça güç olmuştur. Özellikle Menderes Dönemi Giresun ili hakkında oldukça kısıtlı kaynak vardır. Bundan dolayı konuyla ilgili olarak öncelikle genel bir bilgi edinilmiş ardından ayrıntılı olarak ince

---

² Özer Özçelik, Hüseyin Önder, Yavuz Odabaşı, "Atatürk'ten Menderes'e Türkiye'nin Ekonomi Politikası (1923-1960)", Başbakan Adnan Menderes'in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi, Ed.: Talip Kabadayı, vd., Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları, Aydın, 2012, s. 50-110.

lenmeye çalışılmış ve kronolojiye önem verilmiştir. Kaynaklara ulaşmak için; yerel gazete arşivleri, dergiler, ülke genelinde döneme ait gazeteler, Giresun Kent Arşivi ve kütüphaneler araştırılmış, Ankara’da Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve Milli Kütüphane ’de gerekli taramalar yapılmıştır. Ayrıca Samsun ili kütüphanelerinden istifade edilmiştir. Online bağlantılı bazı kütüphaneler ise internet ortamında taranmıştır. TÜİK kaynakları ile istatistiki veriler çıkartılmış, karşılaştırmalı olarak hesaplar yapılmıştır. Diğer taraftan makaleler, lisansüstü tezler, basılı kitaplar incelenmiş konuyla ilgili bilgi edinilmiştir. Yahya S. Tezel, Oktay Yenal ve Erdiç Tokgöz’ün araştırmalarından önemli ölçüde yararlanılmıştır.

2-GİRESUN İLİNİN EKONOMİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bilindiği üzere bir yerin ekonomik faaliyetlerinin temel belirleyici özellikleri bölgenin coğrafi konumu ve özel konumudur. Türkiye kuzey yarım kürede, 36-42 derece kuzey enlemlerinde, 26-45 derece doğu boylamlarında, dört mevsimin belirgin olarak yaşandığı ılıman iklim kuşağındadır. Bu durum Türkiye’de iklim çeşitliliği yaratmıştır. Kendi özel konumu ise bu iklim çeşitliliğini kendi içerisinde farklılaştırmış, böylece bölgeler arası farklı iklimler ortaya çıkmıştır. Giresun ilinin bulunduğu Doğu Karadeniz bölgesi bu farklılıktan dolayı ülkenin en çok yağış alan yerlerinden biridir. Buda bölgenin ekonomisini etkilemiştir.

Doğu Karadeniz’de yer alan Giresun 6.934 km²’lik bir alana sahip ve rakımı sıfır olup Ordu, Trabzon, Sivas, Erzincan, Gümüşhane illeri ile komşudur. Toplam nüfusu 425.007’dir.³ Deniz kenarında oluşu balıkçılığa ekonomik bir pay verirken, bol yağışlı olması, sulu ve nemli toprakları seven bitkilerin yetişmesi bakımından ayrıcalık yaratmıştır. Oldukça dağlık bir şehirdir. Denize paralel uzanan Giresun Dağları şehrin yeryüzü şekillerini oluşturan en önemli yeridir. İlde yer yer vadi tabanları, yayla düzlükleri olsa da ova kavramına giren düzlükler bulunmamaktadır. Bu rağmen hayvancılık bakımından önemli yaylalar geniş yer kaplar. Kuzeyine fazla yağış düşmesi sebebiyle, bol su taşıyan dereler ve ırmaklar bulunur. İç kesimlerde ise Giresun Dağları’nın güneyine bakan akarsular derin vadilerden akarak Kelkit Irmağı’na karı

---

³ TÜİK, **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2013**, No.4144, TÜİK Matbaası, Ankara, 2014, s.9.

şırlar. İlde göl yoktur. Ancak yüksek dağların doruklarında buzul gölleri bulunur. Kuzey kesimlerde sık sık şelalelere rastlanır.⁴

Giresun Dağları ilin iklimi üzerinde oldukça etkilidir. Hatta ilin iklimini ikiye ayırır. Kıyı kesimlerinde kışlar ılık, yazlar sıcak geçer ve yağış dört mevsime yayılmıştır. Giresun Dağlarının güney kısımlarında ise Orta Anadolu iklim karakteri görülür. Buda yazların sıcak ve kurak, kışların soğuk ve yağışlı geçmesine sebep olur. Dağlarının konumu gereği kuzey kesimi oldukça bol yağış alır. Bu kesimde bitki örtüsü zengindir. 1.000 metreye kadar fındık, meyve ağaçları, yapraklarının dökken kayın, gürgen, meşe, kızılâğaç, akçaağaç, ihlamur, kestane gibi ağaçlara rastlanır. Giresun Dağları'nın güneyinde ise ormanlar daha az ve bitki örtüsü fakirdir.⁵

3-GİRESUN'UN TARİHÇESİ

Giresun, Anadolu'nun kuzeydoğusunda denize doğru uzanan yarımadaının üzerinde kurulmuş bir şehirdir. Bugünkü adının kaynağı Kerasus'a dayanmaktadır. Kerasus'un civarda bol miktarda bulunan kirazdan geldiği rivayet edilir. Bir başka kaynağa göre ise yarımadaının bir boynuz gibi denize uzanması dolayısıyla Yunanca-da boynuz anlamına gelen Keras'tan türetilmiştir.⁶

Şehrin nüvesini oluşturan kalenin ne zaman kurulduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hititler döneminde Azzi Ülkesi bölgeyi ele geçirmiş, M.Ö. IV-V. yüzyıllarda Pontus Krallığının hâkimiyetine girmiştir. 670'lerde Miletoslar tarafından Karadeniz bölgesinde kurulan koloniler arasında Kerasus'unda bulunduğu ileri sürülmüştür.⁷ M.Ö. 2 yüzyılın başlarından itibaren şehir, Pontus Kralı Farnak'ın yönetimine geçmiştir. Kerasus, Farnak tarafından zapt edildiği sırada çok fazla hasar gördüğü için, şimdiki Çıtlatkale'nin bulunduğu mevkiden şehir alınarak, kale üzerinde tekrar kurulmuş ve Farnakeia ismini almıştır. Roma hâkimiyetine girince adı tekrar Kerasus olmuştur.⁸ Ancak Romalılar burada tam bir hâkimiyet kuramamışlardır. M.Ö. 64 ve M.S.64 yılları arasında bazı önde gelen ailelerin malikâne arazisi içeri-

⁴ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", C.V, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982, s.3100-3103.

⁵ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s. 3107.

⁶ Feridun Emecen, "Giresun", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. XIV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s.78.

⁷ Emecen, a.g.m., s.78.

⁸ Rıfat Gökçen, **Giresun ve Karadeniz Bölgesi**, Özyürek Yayınları, İstanbul, 1987, s.38.

sinde kalmış, ardından Bizans'ın denetiminde idare edilmiştir. Trabzon ve çevresi, 1071 yılından sonra Selçukluların, 1204 yılından sonrada Trabzon'da kurulan Rum İmparatorluğunun yönetimine girmiştir. Selçuklular, Sinop ve Samsun yöresine hâkim olduktan sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'nu batı kısmından zorlamaya başlamışlardır. 1297 yılında Ünye'yi ele geçiren ve Çepniler olduğuna inanılan Türkmenler Trabzon'a kadar akınlarda bulunmuşlardır. XIV. yüzyılın başlarında ise kalenin Çepniler tarafından zapt edildiği tahmin edilmektedir. 1301 yılında İmparator II. Alexios Kerasus'a gelip Koustougans isimli Türkmen Beyini yenilgiye uğratmıştır. Giresun'un ilk fatihi olarak bilinen bu Türkmen beyinin Küçük Ağa veya Küçdoğan olduğu tahmin edilmektedir. Bu bölgede etkili olan Bayram Bey'le irtibatı hakkında ise bir bilgi yoktur. 1332 yılında Türkmen beyi olan Bayram Bey Hamsiköy'e kadar gelmiş, Kelkit vadisinden Harşit ırmağına kadar inmiştir. Bu bölgede Hacı Emirli Beyliğini kurmuştur. Ancak beyliğin ne zaman ortadan kalktığı ve Trabzon Rum İmparatorluğunun idaresine ne zaman girdiği bilinmemektedir. 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethetmesiyle de Giresun Osmanlı hâkimiyetine geçmiş,⁹ uzun bir süre Trabzon vilayetine bağlı kaza olarak kalmıştır.

1867 Vilayet nizamnamesinde Giresun ve Tirebolu kazaları, Trabzon Vilayeti'nin Trabzon Merkez Sancağı içinde görülmektedir. 1877 Devlet Salnamesi, Giresun Kazası'nın Trabzon'a değil Sivas Vilayeti'nin Karahisar-ı Şarki (Şebinkarahisar) Sancağına bağlı olduğunu yazmaktadır. Aynı salnamede, Alucra Kazası, Karahisar-ı Şarki Sancağı'na bağlı iken, Tirebolu ve Görele'nin Trabzon Merkez Sancağına bağlı olduğu ifade edilmiştir.¹⁰ 1891 yılında üç nahiyesi, 140 köy ve 14 mahallesi bulunan Giresun, 1920 yılında mutasarrıflık, 1923 yılında ise il merkezi statüsüne kavuşturulmuştur.

Giresun; Merkez, Tirebolu ve Görele ilçeleri ile bunlara bağlı Bulancak, Keşap ve Espiye bucaklarıyla 1933'de il olmuştur. Şebinkarahisar'ın 1923'de kazandığı il özelliği kaldırılarak, ilçe olarak, Giresun'a bağlanmıştır. Alucra da aynı yıl Giresun

⁹ Emecen, **a.g.m.**, s.79.

¹⁰ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3116.

ilçesi olmuştur. Bulancak 1934'te, Keşap 1945'te, Espiye 1957'de, Dereli 1958'de, Eynesil 1960'da ilçe olarak bugün ki idari yapısını oluşturmuştur.¹¹

---

¹¹ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3126-3128.

BİRİNCİ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ ÖNCESİ TÜRKİYE GENELİNDE VE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1-ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE'DE İKTİSADİ HAYAT

Osmanlı Devleti, Avrupa'nın yükselişi karşısında gerilemiş, hemen hemen bütün kurumları işlevini yitirmiş ve Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak çıkmıştı. Mustafa Kemal Paşa, önderliğini yaptığı Kurtuluş Savaşı sonrası bağımsız Türkiye Cumhuriyetini kurmuştu. Osmanlı'dan geriye yeterli sanayisi olmayan, tarımı ilkel, eğitim seviyesi oldukça düşük, kaynakları yetersiz ve dış borçları olan bir ülke, yoksul ve bitkin bir halk kalmıştı. Çözüm bekleyen birçok sorun vardı ve bunların içinde en önemlisi iktisadi sorunlardı. Yeni kurulan devletin siyasi bağımsızlığının kalıcı olması ise ekonomik bağımsızlığına dayalıydı. Gazi Mustafa Kemal Paşa, ilk iş olarak iktisadi hayatta hızlı atılımlar yapılması gerektiğini biliyordu. Daha cumhuriyet ilan edilmeden uygulanacak olan ekonomi programını belirlemek için 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de İktisat Kongresini düzenledi. Bu kongrenin amacı, Türkiye'nin ekonomik gelişimi ve ekonomik bağımsızlığı için alınması gereken tedbirleri ve acil uygulamaları tespit etmektir. Borçlu bir ülkenin, fakir ve yorgun bir toplumun ihtiyaçlarını belirlemek, belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda ekonomi politikalarını oluşturmaktır. Yurt içinde sanayiye kurmak, bunu yaparken de özel girişime öncelik vererek ülkenin kaynaklarının kullanılmasını sağlamaktır. O halde; yerli üretimin geliştirilmesi için harekete geçilecek, yeterli millî girişimci ve sermaye bulunamayan alanlarda ise yabancı sermayeye izin verilecektir. Özellikle lüks tüketimden kaçınılacak ve öncelikle yerli malı kullanılacaktır. Ticaretin ve tarımın gelişmesini engelleyen kanunlar yeniden gözden geçirilerek, yeni düzenlemeler yapılacaktır. Meselâ; köylüye ağır yük olan aşar vergisi kaldırılarak yerine herkese uygun bir düzenleme getirilecek, temettü vergisi yerine gelir vergisi uygulamaya ko-

nulacak, ihtiyaca uygun kredi veren bankalar ve kredi kooperatifleri kurulacak, çalışan kesimin hakları düzenlenecekti.¹²

Türkiye’de İktisat Kongresi kararları gereği, serbest piyasa ekonomi politikaları uygulanmış, fakat 1929 yılında bütün dünyayı saran büyük buhran, Türkiye’yi de etkilediğinden, sermaye ve girişimcilik yetersizliği sonucu bu tarihten itibaren devletçilik politikası izlenmeye başlanmıştı.

Atatürk dönemi boyunca Türkiye genelinde hemen hemen her konuda bir kalkınma hamlesini oluşturmak amacıyla; nüfusun artması, eğitimin yaygınlaşması, tarımın modernleşmesi, sanayi ve ticaretin gelişmesi için önlemler alınmış, yasal düzenlemelerle uygulama alanı yaratılmıştır.

1.1 Nüfus ve Eğitim

Türkiye’de ilk nüfus sayımı 27 Ekim 1927 yılında yapılmıştır. Bu nüfus sayımıyla birlikte aynı zamanda ülkenin çeşitli yerlerindeki iklim, ulaşım, idari teşkilatının durumu, mevki durumu, okur-yazar durumu, göçebe ve yarı göçebe yaşayanların durumu gibi konular hakkında bilgi edinilmek istenmiştir. Bütün ülkede 53.673 tahrir mıntıkası teşkil edilmiştir.¹³ Sonuca göre 6.563.879 erkek, 7.084.391 kadın olmak üzere toplam nüfus 13.648.270 kişiye ulaşmıştır. Nüfus yoğunluğu km²’ye % 17,9’dur.¹⁴ 1935 yılı nüfus sayımına göre ise ülkenin nüfusu 16.158.018 kişidir ve nüfus yoğunluğu % 21’e yükselmiştir.¹⁵

1927 yılı sayımına göre nüfusun % 75,8’i kırsalda yaşarken diğer kısmı şehirlerde yaşıyordu. Okuma yazma oranı ise %10 civarındaydı ve bazı köylerde bir tek okur-yazar bile bulunmuyordu.¹⁶ Oysaki eğitim; insan ve toplum hayatının en önemli aşamalarından, geleceği şekillendirmek ve devamlılığı sağlamak adına ivme kazandıracak unsurlardan biriydi. Tanzimat döneminden itibaren eğitimin modernleşmesi için gerekli düzenlemeler yapılmaya başlanmış, ancak Osmanlı Devleti eğitim siste-

¹² Ali Ata Yiğit, “Türkiye’nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)”, Doğu Üniversitesi Dergisi, C.13, S.2, Temmuz 2012, s.315-326.

¹³ DİE, 28 Teşrinievvel 1927, Usuller Kanunlar ve Talimatnameler Neticelerinin Tahlihi, Fasikül III, Başvekâlet Müdevvenat Matbaası, Ankara, 1929, s. 5.

¹⁴ a.g.i., 28 Teşrinievvel 1927, s. 8.

¹⁵ İUM., Umumi Nüfus Sayımı 22 Ekim 1950 Vilayet, Kaza ve Köyler İtibariyle Nüfus, No:359, Ankara, 1951, s.3.

¹⁶ Ali Ata Yiğit, “Atatürk Dönemi Kültür Politikası” Cumhuriyet Dönemi Türk kültürü-Atatürk Dönemi (1920-1938), C.I, Ed.: Osman Horata, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2009, s. 73-84.

mi modernleşmeyi tam anlamıyla gerçekleştirememiş, devletin son dönemlerinde çok başlı, denetimsiz ve plansız bir duruma gelmişti. Verilen imtiyazlar yabancı okulların varlığını artırmış, öteki devletlerin Osmanlı'nın işlerine karışmasını kolaylaştırmıştı. Var olan durum tam bağımsızlık ilkesini benimsemiş olan Türkiye için yenilenmesi lazım gelen konulardan olmuştu.

Öncelikle, çoklu eğitim sistemine son verilerek 3 Mart 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimi tek bir çatı altında toplandı ve ülkedeki bütün eğitim kurumları Maarif Vekâleti'ne bağlandı. Türbe, zaviye ve tekkeler kapatıldı. 1 Kasım 1928 tarihinde çıkarılan kanunla Türkçenin ses yapısına uymayan ve okuma-yazma oranının düşmesine neden olan Arap alfabesi kaldırılarak Latin esaslı yeni Türk alfabesine geçildi. Millet Mektepleri, Halkevleri, Köy Eğitim Kursları ve Köy Öğretmen Okullarının açılması, Atatürk'ün gerçekleştirmek istediği aydınlanmanın temelini oluşturdu. Özellikle Köy Muallim Mektepleri bu amaç için oldukça önemliydi. Kuruluşuna dair düşünceler meşrutiyet yıllarında gelişmiş, Atatürk döneminde tatbik edilmiştir. Sadece Denizli ve Kayseri'de açılmasına rağmen İnönü döneminde kurulan Köy Enstitülerine zemin hazırlamıştır. Altı yıl süren Eğitim-öğretim yılında sağladığı tecrübe ve birikimle yeni projelerin geliştirilmesine olanak vermiştir.¹⁷

Atatürk dönemi yapılan eğitim seferberliği sonucu; 1923-1924 eğitim-öğretim yılında ilkokul ve ilköğretim okul sayısı 4.894, öğretmen sayısı 10.238 (9.021 erkek, 1.217 kadın), öğrenci sayısı 341.941** (273.107 erkek, 62.954 kız) kişidir. 1937-1938 yılında ise ilkokul ve ilköğretim okul sayısı 6.700'e, öğretmen sayısı 15.775'e (10.483 erkek, 5.292 kadın), öğrenci sayısı ise 764.691'e (509.949 erkek, 254.742 kız) kişiye çıkmıştır.¹⁸

Dönemin TÜİK verileri incelendiğinde; 1923-1938 yılları arasında tüm ilkokul ve ilköğretim okul sayısında % 37, öğretmen sayısında (Kadın-Erkek) %54, öğrenci sayısı (Kız-Erkek) %123 oranında artış olmuştur. İlk beş yılın mezun sayısı bi-

¹⁷ Ali Ata Yiğit, "Türkiye'de Köy Öğretmeni Yetiştirilmesine Dair Düşünceler ve Denizli ile Kayseri'de Köy Muallim Mekteplerinin Kurulması", Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu, Ed.: Ayfer Özçelik, vd., Denizli, 2007, s.476-486.

**1923-24 öğretim yılında cinsiyet ayrımı yapılamayan 5.880 öğrenci toplama ilave edilmiştir.

***Cinsiyet ayrımı yapılmadığından toplam değer gösterilmiştir.

¹⁸ TÜİK, *İstatistiksel Göstergeler 1923-2009*, No:3493, TÜİK Matbaası, Ankara, 2010, s.67

linmediği için 1928-1929 yıllarında diplomalı 26. 275 kişi varken, sonraki yıllarda % 85'lik bir artışla 1937-1938 yılında 48.685'e ulaştığı görülmektedir.

1923-24 öğrenim yılında genel ortaokul sayısı toplam 72, öğretmen sayısı 796, öğrenci sayısı 5.905 kişidir.**** 1926-27 öğretim yılında okul sayısı 135, öğretmen sayısı 1. 392 (1.099 erkek, 293 kadın), öğrenci sayısı 15.644 (11.848 erkek, 3.796 kız) kişidir. 1937-38 öğretim yılında okul sayısı 214'e, öğretmen sayısı 2.843'e (1.932 erkek, 911 kadın), öğrenci sayısı 74.107'ye (53.883 erkek, 20.224 kız) çıkmıştır.¹⁹

1923-1938 yılları arasında ortaokul sayısı % 197, öğretmen sayısı % 257, öğrenci sayısı % 1154 artmıştır. Önceki yılların mezun sayısı bilinmediği için 1926-1927 yılında diploma alan 1.611 kişi varken % 676'lık bir artışla 1937-1938 yılında 12.502 kişiye ulaşmıştır.

1923-24 öğrenim yılında genel lise sayısı toplam 23, öğretmen sayısı 513, öğrenci sayısı 1.241 kişidir.**** 1926-27 öğretim yılında okul sayısı 52, öğretmen sayısı 857 (709 erkek, 148 kadın), öğrenci sayısı 3.159 (2.359 erkek, 800 kız) kişidir. 1937-38 öğretim yılında bu okul sayısı 68'e, öğretmen sayısı 1.164'e (924 erkek, 240 kadın), öğrenci sayısı 20.916'ya (16.129 erkek, 4.787 kız) çıkmıştır.²⁰

İstatistiksel veriler incelendiğinde, 1923-1938 öğrenim yılında genel lise sayısı % 195, öğretmen sayısı % 126, öğrenci sayısı % 562 arttığı görülmektedir. Önceki yılların mezun sayısı bilinmediği için 1926-1927 yılında diploma alan 463 kişi varken % 617'lik bir artışla 1937-1938 yılında 3.322 kişiye ulaşmıştır.

Cumhuriyet öncesi sıbyan ve mahalle mekteplerinde, modern usulde eğitim veren mektepler ile medreselerde eğitim yapılmakta, ancak okuma ve yazma bilenlerin oranı fazla yükselmemekteydi. 1923 yılından sonra eğitimde yapılan reformlarla okuma yazma oranlarında fazlasıyla bir artış sağlandı. Özellikle Yeni Türk Alfabesine geçiş oldukça etkili olmuştur. Yukarıda verilen rakamlardan da anlaşılacağı üzere sadece ilkökul düzeyinde değil, orta, lise ve yükseköğrenim düzeyinde de büyük bir artış olduğu görülmektedir. Cumhuriyet felsefesinin verdiği fırsat eşitliği, özellikle kız çocuklarının okul hayatının önünü açmış aynı zamanda toplumda kendilerine bir

¹⁹ a.g.i., 1923-2009, s.69.

²⁰ a.g.i., 1923-2009, s.71.

**** Cinsiyet ayrımı yapılmadığından toplam değer gösterilmiştir.

statü kazandırmıştır. Okulun herkese açık ve parasız olması toplumun her kesiminden olan çocukların okumasına imkân sağlamıştır. Artan öğrenci sayısıyla birlikte yeni okullar açılmış harap olan binalar onarılarak eğitim faaliyetlerine tahsis edilmiştir. Okulların ve öğrencilerin çoğalması yeni öğretmen ihtiyacı doğurmuş bunun akabinde öğretmen okulları artmıştır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte teknik ve kalifiye eleman çoğalmıştır. Bilginin, teknolojinin ve eğitilmiş insan sayısının artması diğer sektörlerin gelişimine yansımıştır. Gerek tarım gerek sanayi gerekse hizmet sektörlerinde yüksek oranlarda büyüme meydana gelmiştir.

1.2 Tarım Sektörü

Tarımın modernleşmesi doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucu;

1923 yılında GSMH içindeki tarımın payı % 40 civarındayken, her yıl artarak 1926 yılında yaklaşık %50'ye yükselmiştir. 1925 yılında 716 sayılı yasa ile 22.233 çiftçi ailesine 20 yılda ödemek üzere 731 bin dönüm toprak dağıtılmıştır. Toplam tarımsal kredi hacmi 22 milyondan 100 milyona çıkarılmış, kredi faizleri %12 den %9'a indirilmiştir. Hükümet, bir yandan kooperatifçiliği ve traktör kullanımını özendirici önlemler alırken diğer taraftan da tarımda alt yapı çalışmalarını çok yönlü olarak sürdürmüştür. Avrupa'ya tarım öğrenimi yapmak için öğrenci gönderilirken, tarım memurlarına ve öğretmenlerine hizmet içi eğitim yoluyla modern bilgiler verilmiştir. Örnek çiftlikler, fidanlıklar ve tohum ıslah enstitüleri kurulmuştur. Savaş yıllarında kırılan hayvan cinsi ve sayısının artırılması teşvik edilmiştir.²¹

Ülke topraklarının % 32'si ekilebilir nitelikte olmasına karşın ekilen toprak oranı % 5'dir²². Ortaya çıkan bu olumsuz durumun önüne geçmek amacıyla yapılan iyileştirmeler sonucu bazı tarım ürünleri için ekim alanları genişletilmiş, üretimi ve verimleri artırılmıştır. Bunda bataklıkların kurutulması, sulama imkânlarının artırılması, hastalıklarla mücadele, kaliteli tohum, gübreleme, ilaçlama, traktör kullanımı, teknik bilginin artması gibi faktörlerin etkisi bulunmaktadır.

²¹ Erdinç Tokgöz, **Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2009)**, İmaj Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2009, s.84.

²² Tokgöz, **a.g.e.**, s.85.

Tablo 1. 1926-1938 Yılları Arası Seçilmiş Tahılların Ekim Alanları Artışı

ÜRÜN	YIL	EKİM ALANI(HEKTAR)	YIL	EKİM ALANI(HEKTAR)	ARTIŞ
Buğday	1926	3.541.984	1938	3.830.341	% 8
Arpa	1926	1.529.258	1938	1.959.695	% 28
Mısır	1926	346.729	1938	469.341	% 35

Kaynak: a.g.i., 1923-2009, s:166 (Yüzdelik artış oranları bilgileri doğrultusunda hesaplanmıştır.)

Tablo 5'den, buğday, arpa ve mısır için yeni açılan arazi miktarının toplam 841.406 hektar olduğunu görülmektedir. En büyük artış mısır ekimi alanında olmuştur. Bununla birlikte üretim de artmıştır. 1926 yılında buğday 2.469.637 ton iken 1938 yılında 4.278.815 tona; arpa 1926 yılında 1.432.735 ton iken, 1938 yılında 2.386.717 tona; mısır ise 1926 yılında 388.677 ton iken 1938 yılında 598.845 tona ulaşmıştır. Ayrıca 1926-1938 yıllarında buğdayda % 73, arpada % 66, mısırdaki ise %54 oranında verim artışı yaşanmıştır.²³

1925 ve 1938 yılları arasında ekimleri yapılan; kuru fasulyenin ekim alanı % 7.7 artarken, üretimi %159; mercimeğin ekim alanı % 2 artarken üretimi %114; nohudun ekim alanı %10 artarken üretimi %39; şekerpancarının ekim alanı %519 artarken üretimi % 4374 artmıştır.²⁴ Sebze ve meyve üretiminde de çok önemli artışlar görülmüş olup, bunun en önemli sebebi tarıma yapılan yatırımlar sonucu tarımsal koşulların iyileştirilmesidir. Aynı şekilde yıllar itibarıyla hayvan sayısı da artmış, 1929 yılında 10.184.524 olan koyun sayısı %127 artarak 1938 yılında 23.138.450'ye; 1929 yılında 8.342.877 olan kıl keçisi sayısı %35 artarak 1938 yılında 11.330.241'e; 1929 yılında 4.685.000 olan sığır sayısı %99 artarak 1938 yılında 9.310.966'ya; 1929 yılında 492.000 olan manda sayısı %80 artarak 1938 yılında 885.117'ye ulaşmıştır. Süt üretimi 1929 yılında 1.843.055 ton iken 1938 yılında %54 artarak 2.843.468 tona çıkmıştır. Toplam et üretimi ise 1938 yılında 163.542 (1929 yılı et üretim verisi yoktur.) tona ulaşmıştır.²⁵

Görüldüğü üzere; Atatürk döneminde mevcut şartlar içerisinde yapılan yenilikler ve uygulanan ekonomi politikaları, tarımsal alandaki girdilerin modernleşmesi,

²³ a.g.i.,1923-2009, s.167.

²⁴ a.g.i.,1923-2009, s.166-173.

²⁵ a.g.i.,1923-2009, s.193-195.

teknik bilginin kullanılmaya başlanması sonucu kurulmakta olan tarıma bağlı sanayi, kalkınma hızını artırmıştır.

1.3 Sanayi ve Ticaret

Cumhuriyetin kurulduğu dönemde ülkenin ekonomik ve sosyal yapısı incelendiğinde; millî sanayinin gelişmediği, mevcut sanayi kuruluşlarının ise yabancı girişimcilerin elinde olduğu ve ülke ekonomisinin daha çok tarıma dayalı olduğu görülmektedir. Bu durum ise devleti tarıma dayalı bir sanayi oluşturmaya zorunlu kılmıştır. Tarıma dayalı sanayi politikasının temel amacı ise tarım ve sanayinin uyumlu olmasını sağlayacak bir organizasyon ile üretimi artıran, kaliteyi yükselten, iç ve dış pazarları genişleten düzenleme yapmaktır. Böylece çiftçinin iktisadi olarak güçlenmesi, tüketicinin kıtlık ve yüksek fiyatlardan korunması sağlanacak, ticaret gelişerek yeni istihdam alanları doğacaktır.²⁶

1929 yılı dünya ekonomik krizi sonrası ise ortaya çıkan durum Türkiye için olumsuz şartları çoğaltmıştır. Bu durum dışa kapalılığı artırırken, içte korumacı ve devletçi bir iktisadi politikaya yol açmıştır. Korumacılık ve devletçilik ön plana çıkarak 1939 yılına kadar ki iktisat politikalarının temelini oluşturmuş ve ilk sanayileşme hareketleri bu nedenle devlet eliyle gerçekleştirilmiştir.

Bir ülkenin iktisadi hareketlerinin göstergesi olarak sanayinin gelişimini ve değişimini ele alan sayımlar oldukça önemlidir. Osmanlı döneminde ülkenin, batılı devletlerin gerisinde kalmasının farkına varılması sonucu, devlet adamları bazı ekonomi politikaları uygulamışlardır. Osmanlı Devletinin son dönemlerinde serbest piyasa ekonomi politikaları takip edilirken, devlet eliyle de sanayi yatırımları yapılmaya çalışılmıştır. Sanayi yatırımlarını teşvik etmek için 1913 yılında Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkatı yürürlüğe girmiştir.²⁷ Kanunun amacı, sanayinin önemini belirtmek ve Avrupa sanayisiyle rekabet edebilecek bir sanayiyi teşvik etmektir.

1913 sanayi sayımına göre, gıda-tütün sektöründe 71, tekstil-elbise sektöründe 61, kâğıt matbaacılık sektöründe 51, çimento-tuğla-toprak sektöründe 16, ağaç işleme ürünlerinde 19, kimya sektöründe ise 10, deri işleme ve ürünlerinde 11 adet ol

²⁶ Yiğit, “Türkiye’nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)”, s.315-326.

²⁷ A. Gündüz Ökçün, “Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkatı, 1913”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, C.30, Ankara, 1975, s.26.

mak üzere toplam 239 kuruluş vardır. 239 kuruluştan sadece 22'si devletin, diğer kalanı ise yabancıların elindeydi.²⁸

Yabancı Devletlerin elinde bulunanlar sadece bunlar değildi. Demiryollarına ait 7, bankalara ait 23, ticarete ait 35, madencilığe ait 6, imalata ait 12, liman işletmelerinin belediye hizmetlerine ait 11 olmak üzere toplam 94 işletme bulunmaktaydı.²⁹

Atatürk döneminde, doğru bir sanayi politikası oluşturulması için 1913 yılında çıkarılan kanun baz alınarak, 1927 yılında Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılmıştır. İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından sadece inşaat sektörü hariç diğer tüm sınai faaliyetlerini içine alan sayım yapılarak, 1928 yılında yayınlanmıştır.³⁰

Tablo 2. 1927 Sanayi Sayım Sonuçları

SANAYİ KOLLARI	İŞYERİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI	GAYRİSAFİ ÜRETİM DEĞERİ(1000TL)
Maden Çıkarma San	556	18.932	12.380
Tarım Sanayi	28.439	110.480	281.605
Dokuma Sanayi	9.353	48.025	76.366
Ağaç Sanayi	7.896	24.264	15.161
Kâğıt-Karton San.	348	2.792	4.238
Metal Sanayi	17.752	33.866	14.444
Bina İnşaat Sanayi	2.877	12.345	3.816
Kimya Sanayi	697	3.107	17.244
Elektrik Sanayi	106	1.805	122
Çeşitli Sanayi	221	1.239	7.364
T O P L A M	65.245	256.855	432.740

Kaynak: Özçelik, "Atatürk'ten Menderes'e Türkiye'nin Ekonomi Politikası", s.62.

Görüldüğü üzere, ülke ekonomisinin temel dayanağı tarımdır. İşletmeler küçük çapta olup ihtiyaçları tam anlamıyla karşılayamamaktadır. Yapılan sayım sonucu durum analizi yapılmış ve 1927 sanayi kanununun uygulanmasına karar veril-

²⁸ Yahya Sezai Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, Yurt Yayınları, Ankara, 1982, s.93

²⁹ Tezel, *a.g.e.*, s.96.

³⁰ *a.g.i.*, 1923-2009, s.232.

miştir. Kanunun asıl amacı her ne kadar özel teşebbüsü harekete geçirmek olsa da dönemin koşulları buna el vermemiş ve devlet yatırımları artmıştır.

1938 yılına gelindiğinde pek çok alanda fabrikalar açıldığı, tarımda modernleşmeye başlanıldığı, sanayi dalına önemli atılımlar yapıldığı bir ülke duruma gelmiştir. 1923-1938 yılları arasında Türkiye’de; Alpullu (1926), Uşak (1926), Eskişehir (1933) ve Turhal(1934) Şeker Fabrikaları³¹; Bakırköy Bez Fabrikası (1934), Keçiözümlü Kükürt Fabrikası (1934), Kayseri Bez Fabrikası (1935), Paşabahçe Cam Fabrikası (1935), Zonguldak Türk Antrasit Fabrikası (1935), İzmit Birinci Kâğıt Fabrikası (1936), Nazilli Basma Fabrikası (1937), Ereğli Bez Fabrikası (1937), Gemlik Suni İpek Fabrikası (1938), Bursa Merinos Fabrikası (1938) açılmıştır.³²

Cumhuriyet döneminde üzerinde durulan diğer bir konu ise dış ticarettir. Ticaret malları arasına fındığında girmesi gerek ülke için gerekse fındık üretimi yapan yerler için önem artmış, ihracatının artırılması için çalışılmıştır.³³

Tablo 3. Cumhuriyet Dönemi Türkiye’deki Kabuklu ve İç Fındık İhracatı

YILLAR	Kabuklu Fındık İhracatı			İç fındık İhracatı		
	Miktar ton	Kıymeti Lira	Fiyatı Lira	Miktar ton	Kıymeti Lira	Fiyatı Lira
1923	1.919	427.632	22.3	8.810	3.387.023	38.4
1927	4.556	1.388.157	30.5	15.738	897.199	57.0
1930	7.092	1.889.828	26.6	14.410	8.401.680	58.3
1935	5.428	1.109.485	20.4	19.959	9.105.778	45.6
1938	1.103	259.627	23.5	22.652	12.185.950	53.8

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.74.

Tablo 7’de de görüldüğü üzere, cumhuriyetin ilk yıllarında itibaren fındık ihracatında artış görülmüştür. 1929-31 yılları arasında ABD, Finlandiya, Fransa, İsveç,

³¹ Mehmet Karaman, “Atatürk Döneminde Şeker Sanayi ve İzlenen Politikalar”, ATAM Dergisi, C. XXVIII, S.82, Mart 2012, s.53-96.

³² Özer Özçelik, Güner Tuncer, “Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.9, S.1, 2007, s.259-266.

³³ Abdullah Türkoğlu, **Dünya Fındık İstihsal ve Ticaretinde Türkiye’nin Durumu**, İstanbul Matbaası, 1961, s.73.

İsviçre, Macaristan ve Polonya ile 1937 yılında Rusya ile yapılan ticaret anlaşmalarında fındık ihracatına yer verilmesi artışların en önemli sebebidir.³⁴

2-ATATÜRK DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte meydana gelen yapılanma ülke genelinde idari, ekonomik ve sosyal alanda bir ivme kazandırdı. Bunun sonucunda ise Giresun'un idari yapısı değişerek 1923 yılında il statüsüne geçti. Tirebolu ve Görele olmak üzere iki kazası, Keşap, Bulancak, Piraziz ve Yavuzkema1 olmak üzere dört nahiyesi vardı. Merkez kazanın 42, Tirebolu'nun 117, Görele'nin 9, Bulancak'ın 26, Piraziz'in 26, Keşap'ın 66, Yavuzkema1'in 34 olmak üzere toplam 370 köyü vardı.³⁵

Giresun, 19. ve 20. yüzyıllarda iktisadi açıdan oldukça önemli bir konumdaydı. Özellikle iskelesi oldukça işlekti. Ard bölgesinde bulunan yerleşim yerleri için ulaşımın en kolay olduğu iskele durumundaydı. Hatta halkın ve ticaret erbabının isteği ile Şebinkarahisar-Giresun yolunun, yol tekniğine uygun olarak yapılması için faaliyete geçen Osmanlı hükümeti, inşaat çalışmalarının bir an önce bitirilmesi için bu çalışmayı hem Giresun hem de Şebinkarahisar yönünden başlattı. Yol yapım çalışmaları ödenek yetersizliği ve teknik sıkıntılar sebebiyle uzamıştır ve neticesiz kalmıştı. On yıl sonra ise bu yol projesi daha kapsamlı bir hale getirilerek 1882-1885 yılları arasında Sivas Valisi Halil Rıfat Paşa'nın gayretleriyle yeni yollar ve tesviye çalışmalarıyla Sivas- Şebinkarahisar-Giresun yeniden düzenlenmiştir. Böylece Orta Anadolu Orta Karadenize bağlanmıştır.³⁶ Bu yolun bağlanmasıyla birlikte iskeleye iç kesimlerden malların gelmesi daha da kolaylaştı.

İç kesimlerden gelen mallar ise iskeleden ihraç ediliyordu. Ticaret hacmi açısından Karadeniz Bölgesinde Samsun ve Trabzon'dan sonra gelen iskelelerdendir³⁷. Ayrıca ithalat - ihracat seviyesi, gelen-giden yolcu sayısı, deniz vasıtalarının uğrak noktası olması bakımından da Tirebolu ve Ordu'dan sonra gelmiştir. Rusya, Avusturya, Macaristan ve Fransa, konsoloslukları bulunmaktadır. Aynı zamanda vapur acentelerinin 1900'lü yılların başında büyük bir artış meydana gelmiştir. İdare-i

³⁴ Türkoğlu, a.g.e., s.73.

³⁵ Ayhan Yüksel, **Giresun Tarihi Yazıları**, İstanbul, Mayıs 2002, s.138.

³⁶ Ali Ata Yiğit, "**Tarihi süreci ışığında Kelkit Vadisi ve Sivas-Şebinkarahisar-Giresun Ticaret Yolu**", Orta Karadeniz Kültürü Sempozyumu, 6-11 Eylül 2005, Haz.: Bahattin Yediyıldız, Orta Karadeniz Sempozyumu Düzenleme Kurulu Yayınları, Ankara, 2005, s.479-494.

³⁷ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1321 (1903)**, C. 21, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, 20 Ocak 2009, s.241.

Mahsusa, Rusya, Fransız Masajeri, Yunan, İtalyan, Alman, Lloyd'a ait kumpanyası acenteleri kurulmuştur.³⁸ Acentelerin, kumpanyaların ve konsoloslukların kurulması, Giresun iskelenin ithalat-ihracat, gelen-giden yolsu sayısı bakımından oldukça hareketli olduğunun bir göstergesidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'un hareketli ekonomisi devam etmiş ve gelişimi Atatürk dönemi kalkınma hamlelerinden yararlanarak birçok konuda ilerleme kaydetmiştir.

2.1 Nüfus ve Eğitim

Ülke genelinde savaşıardan, salgın hastalıklardan, yoksulluktan vb. nedenlerden kaynaklanan nüfus kayıpları vardı. Hızlı bir nüfus artışı sağlanmalıydı. Hükümet bunun için nüfus politikası uyguladı. Evlenme ve çok çocuk sahibi olunması için teşvik edici önlemler aldı. Giresun'da ise nüfus artışı, hükümetin uyguladığı politikalara paralel olarak Vilayet Daimi Encümeninin aldığı kararlar doğrultusunda oldu. Encümenin 1928 tarihinde aldığı kararla, 6 veya daha fazla çocuğu olan aileleri yol vergisinden muaf tuttu. Valilik ise kayıt dışı nüfusun önüne geçebilmek için nahiyelerde nüfus memurlukları oluşturdu.³⁹

Giresun nüfusu ile ilgili diğer bilgileri nüfus sayımından elde ediyoruz. 1927 nüfus sayımına göre, Giresun'un nüfusu 165.033 kişidir ve % 43,7'si evlidir.⁴⁰ 1935 yılında ise Giresun'un nüfusu 260.154 kişi olmuştur.⁴¹

Türkiye geneline göre Giresun'un nüfusu ise;

	<u>1927 Yılı Nüfusu</u>	<u>1935 Yılı Nüfusu</u>
Türkiye	13.648.270	16.158.018
Giresun	165.033	260.154

Verilen nüfus miktarlarına göre, 1927-1935 yılları arasında Türkiye'nin nüfus artışı % 18 olurken, Giresun'un nüfusu % 57 oranında artmıştır. Nüfus politikası uygulamalarının yanı sıra Giresun'a olan göçlerde nüfus artışında etkili olmuştur. Yu-

³⁸ Yüksel, a.g.e., s.44.

³⁹ Sadık Sarısamam, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1933)*, Giresun, İstanbul, 1999, s.31.

⁴⁰ a.g.i., 28 Teşrinievvel 1927, s. 21.

⁴¹ a.g.i., 22 Ekim 1950, s.6

nanistan'la Lozan'da yapılan Mübadele Sözleşmesi ve Protokolü sonucu 1922-1928 yılları arasında iskân olunan mübadillerin sayısı; Giresun'da 623, Şebinkarahisar'da 5.879 olmak üzere toplam 6.502 kişidir. 1926 yılında 653 muhacir gelmiştir. 1934 yılında ise iskân ettirilen mübadil sayısı; Giresun'da 832 kişi, Şebinkarahisar'da 5.617 kişi; muhacir ve mülteci sayısı Giresun'da 65, Şebinkarahisar'da 214 kişidir.⁴²

Nüfusun niceliği yanında niteliği oldukça önemli olmuştur. Eğitimli bir halk ülke ekonomisinin gelişiminde doğru bir yol çizerek ilerlemesini, eğitimin verdiği disiplinle, bilginin bilinçli hale gelmesini sağlamaktadır. Bu düşünce ile ülke genelinde yapılan eğitim reformları genel eğitim dinamiklerini ateşlemiş, Giresun ili de etkilenerek eğitim faaliyetlerini artırmıştı.

Giresun'da Osmanlı Devleti Döneminden kalan 20 civarında okul mevcuttu. 1913 yılında bir de Darülmualim kurulmuş, I. Dünya Savaşı'nın ağır şartları altında burada eğitim-öğretim yapılamamış ve okul kapatılmıştı. 1924- 1925 öğretim yılında Halide Hatun Kız Mektebi açılmış, ilde öğretmen yetersizliğinden dolayı okul için İstanbul'dan öğretmen getirilmişti. Aynı yıl Yavuz Kemal nahiyesinin Şeyhler ve Hapan köylerinde birer ilkokul açıldı. Keşap Nahiyesinde 10 okul açılması için vilayet bütçesine ödenek konuldu. Ayrıca Kumyalı ve Hacı Hüseyin'de bulunan iki okul da faaliyete başladı. 1926 yılında Giresun'da 2 ortaokul, 3 anaokulu, 7 kız ilkokulu, 62 erkek ilkokulu olmak üzere 74 okul faaliyete geçti. 1930 yılında ise 81 ilkokul ve 162 millet dershanesi mevcuttu. Harap olmuş binaların onarılarak okul haline getirilmesi sonucu 1926-1930 yılları arasında 24 okul eğitime başladı,⁴³ ancak okuma yazma oranı 1927 yılında özellikle kadınlar arasında oldukça azdı. Yedi yaş üstü erkeklerin %14.94, yedi yaş üstü kadınların ise %1.36'sı okuma yazma biliyordu.⁴⁴ 1935 yılında Giresun şehrinde okuma yazma bilen erkek sayısı 4.254, kadın sayısı 1.734 kişi olmak üzere 5.988 kişidir.⁴⁵

Eğitimini yarıda bırakmış ve/veya hiç okuma yazma bilmeyen kişiler için, mesleki, kültürel vb. bilgi ve beceri aktarımı kapsayan halk eğitimi ve meslek eğitimi için kurslar açıldı. 1928 yılında harf inkılâbının kabulünden hemen sonra Millet

⁴² Sezai Balcı, "Lozan Mübadillerinin Giresun'a Yerleştirilmesi ve Mübadillerin Karşılaştıkları Sorunlar", Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, C. II, Ankara, 2008, s.76-85.

⁴³ Sarısaman, a.g.e., s.76-80.

⁴⁴ a.g.i., 28 Teşrinievvel 1927, s.22-23.

⁴⁵ İUM, Genel Nüfus Sayımı, 20 İlkteşrin 1935 Giresun Vilayeti, Neşriyat sayısı: 75, Hüsni-tabibat Basımevi, İstanbul, 1937, s.21.

Mekteplerinin açılması için hazırlıklar yapıldı. Giresun İdare Heyeti merkez ilçede 40 ayrı yerde Millet mektebi eğitimi kararlaştırıldı ve 114 Millet mektebi Atatürk döneminde faaliyete geçti.⁴⁶

1927-1928 öğretim yılında, şehirde 7, köylerde 59 olmak üzere toplam 66 resmî ilkokul vardır. Öğrenci sayısı, şehirde 1.368, köyde 2.680 olmak üzere toplam 4.048 kişidir. 1927-28 öğretim yılında ortaokullarda sadece 124 erkek öğrenci öğrenim görmüştür. Bir sonraki öğretim yılında ise 106 erkek, 29 kız olmak üzere toplam 135 kişi okumuştur.⁴⁷ 1938-39 yılında Giresun'da 72 ilkokul, 2 ortaokul bulunmakta lise ise faaliyet göstermemektedir. İlkokul öğretmen sayısı 179, öğrenci sayısı 11.482'dir. Ortaokulda 28 öğretmen 732 öğrenci vardır.⁴⁸

2.2 Tarım Sektörü

1927 yılı sayımı Giresun halkının geçim kaynağının toprak olduğunu göstermektedir. Bu sayıma göre 165.033 kişi olan Giresun nüfusunun % 67'si tarımla uğraşmaktaydı. İlde yaşayan ve ortalama 5 kişilik olan 20.000 çiftçi ailesinin her birine 10 dönüm kadar alan, 1 çift ve 7 çiftlik hayvanı düşüyordu. 20.535 hektar olan toplam ekim alanının %87,7 'sinde arpa, darı ve buğday ekimi yapılıyordu. %10,5'inde fasulye ve bakla ekilirken, %1,8'inde patates ve pancar ekiliyordu. Kullanılan tarım aletleri sayısı 3.700 civarında olmakla birlikte aralarında modern tarım aleti yoktu. 12.000 çeki hayvanı ve 145.000 dolayında çiftlik hayvanı vardı. Sebzeçilik sadece ailenin kendi ihtiyacını karşılaması amacıyla yapılıyordu.⁴⁹

Özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında ülke ekonomisinin tarıma dayanması sonucu vilayetlerin iklim ve toprak özelliklerine göre yetiştirilecek olan ürünler ön plana alınarak desteklenmişti. Bu durum karşısında Giresun'un en önemli ürünü olan fındık üzerinde çalışmalar yapılmış, hatta rekoltenin artırılması için birçok girişimde bulunulmuştu.

Doğu Karadeniz bölgesindeki yetişen fındığın merkezi olarak kabul edilen Giresun'da 1898 yılında Giresun Ticaret ve Sanayi Odası kurulmuştu. Bölgedeki ticareti artırmak ve yeni pazarlar bulmak amacıyla 1926 yılında 1. ve 1928 yılında 2.

⁴⁶ Sarısaman, a.g.e., s.91-92.

⁴⁷ İUM, **Maarif 1923-32 İstatistikleri**, No:26, Devlet Matbaası, İstanbul, 1933, s.18-39.

⁴⁸ İUM, **Maarif İstatistikleri, 1938-1939**, No:186, Ulusal Matbaa, Ankara, 1942, s.XIV-158.

⁴⁹ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3133.

Ticaret kongreleri yapılmış, fındık borsasının kurulma hususunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir.⁵⁰ Giresun ve çevresinde fındık dikiminin desteklenmesi için Ziraat Bankası tarafından fındık üreticisine kredi kolaylığı sağlanmıştı. Giresun fındığının kalitesinin korunması için, devlet tarafından önlemler alınarak pazara; çürük, yanmış, yaş ve karışık fındık getirenlerden 25 lira, ürünlerini tekrar ıslatıp kurutanlardan 50 lira ceza kesilmişti.⁵¹ 1938 yılında Fiskobirlik'in kurulmasıyla fındığın üretim ve satışının rasyonel amaca uygun olması ve üreticinin korunması sağlanmıştı.

Cumhuriyet döneminde fındık üzerine yapılan iyileştirmeler sonucu rekoltesi artan fındığın sevkiyatı ve ihracatı Giresun Limanı'ndan yapılmıştı. 1920 yılında Giresun iskelesinden sevk edilen fındık miktarı 17.435.118 kg'dan, %12 artarak, 1925 yılında 19.536.110 kg'a ulaşmıştır⁵².

Giresun'da fındık rekoltesi iklim şartlarının da etkisiyle yıllara göre dalgalanmalar göstermektedir.⁵³

<u>YILLAR</u>	<u>REKOLTE (kg)</u>	<u>YILLAR</u>	<u>REKOLTE(kg)</u>
1925	24.708.000	1932	16.531.000
1926	9.596.000	1933	24.955.000
1927	26.691.000	1934	14.854.000
1928	8.997.000	1935	22.849.000
1929	1.799.000	1936	32.443.000
1930	21.775.000	1937	28.870.000
1931	8.702.000	1938	10.829.000

Mahsulün dönem dönem azalmasında iklim şartları etkili olmuştur. Bunun yanı sıra fındık bahçelerindeki bakımsızlık, verim kabiliyetini azaltmıştır. 1930'lu yıllarda ise fındığın Avrupa'daki yeri ve önemi de kaybolmaya başlamıştır. Aynı zamanda rekolte düşüklüğü ile fındık fiyatlarında düşüş de meydana gelmiştir. Yaşanan bu olumsuzluklardan kurtulmak için halka rehberlik etmek üzere mücadele hey-

⁵⁰ Sarısaman, a.g.e., s.108.

⁵¹ Sarısaman, a.g.e., s.120, 123.

⁵² Kemal Peker, **Fındık, Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, Yeşil Giresun Matbaası, Giresun 1947-1948, s. 113.

⁵³ Kemal Peker, **Fındık-İktisadi Yürüyüşü, Dünü, Bugünü, Yarını**, Becid Basımevi, İstanbul, 1961, s.43.

ti oluşturulmuş ve bahçelerin imar faaliyetlerine başlanmıştır. Mücadelenin olumlu sonuç vermesi için kaymakamlar, nahiye müdürleri, heyeti ihtiyarlar ve köy muhtarları yardım etmişlerdir. İlin bütün fındık alanlarına mücadele talimatları ve cetveller gönderilmiş, mücadeleye katılmayanlar ve işini gereği gibi yapmayanlar da cezalandırılmıştır.⁵⁴

Balıkçılık, deniz ürünlerinin bol olması açısından önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Bol miktarda hamsi, sargan, kefal, kalkan gibi balık türlerinin yanında çeşitli balık ürünleri de elde edilmekteydi. Balığın dönem dönem bollaşması fiyatını düşürüyordu. Öyle ki, 1929 yılında, okkası 1 kuruşa, tenekesini 10 kuruşa kadar inmişti.⁵⁵

Hayvancılık yaylalarda ve köylerde kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılıyordu. 1923 yılında, 76.345 koyun, 29.612 keçi, 16.965 sığır vardı. 1929 yılında ise koyunda 106.850, keçide 29.833, sığırdaki 47.412 sayısına ulaşıldı.⁵⁶

2.3 Sanayi ve Ticaret

Giresun'un Cumhuriyetin ilk yıllarında ki sanayi faaliyetleri, en önemli geçim kaynağı olan fındık işlemesine dayanmaktaydı. Hatta ticareti dahi fındığa dayalıydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında fındık ticareti uzun süre Türk, Rum ve Ermeni tüccarlarla bazı yabancı firmalar tarafından yapılıyordu.⁵⁷ Ancak kurumların millîleştirilmesi ve mübadelenin yapılması sonucu yabancıların elinde bulunan kaynaklar yerli halkın eline geçmişti.

Sanayi faaliyetleri esas olarak fındık kırma işlemine dayanıyordu. 1927 sanayi sayımına göre ilde var olan 409 işletmenin 230'unda tarıma dayalı sanayi faaliyeti görülmekteydi. Burada çalışan 1.164 işçinin pek çoğu fındık kırma fabrikalarında ve atölyelerde çalışmaktaydı. Tarıma dayalı sanayinin ardından maden işleme, makine imalat, dokuma ve ağaç ürünleri sanayileri gelmiştir. Madeni eşya ve makine imal sanayisinde 112 işyeri vardır ve bu sektörde 119 kişi çalışmıştır. 45 adet de dokuma sanayinde faaliyet gösteren işletme vardı. Bu raporda 125 kişi çalışmıştır. Ağaç

⁵⁴ “Valimizin Beyannamesi- fındık Müstahsilleri Dikkatli Okuyunuz”, Yeşil Giresun Gazetesi, Birinci Kanun 1932, s.1, S.239.

⁵⁵ Sarısaman, a.g.e., s.114.

⁵⁶ Sarısaman, a.g.e., s.113.

⁵⁷ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3147

ürünleri sanayisinde bulunan 19 işletme ise doğrama, hızar ve kereste fırınlama atölyesinden oluşmaktaydı.⁵⁸

Giresun imalat sanayisi, tarımsal etkinliklere ve ürünlerin işlenmesine dayanmış ve yedi farklı sektöre ayrılmıştır.

Tablo 4. 1927 Sayımına Göre Giresun’da İşyeri ve Çalışan Sayısı

SEKTÖRLER	İŞYERİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
Tarıma Dayalı Sanayi	230	1.164
Dokuma Sanayi	45	125
Ağaç Ürünleri Sanayi	19	35
İnşaat Sanayi	1	3
Maden, Maden İşleme ve Makine Sanayi	112	199
Kâğıt ve Basın Sanayi	1	8
Kimya Sanayi	1	2
T O P L A M	409	1.536

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s. 3148

Giresun yer altı madenleri bakımından zengindir. Giresun madenlerinin işletim hakkı Cumhuriyet öncesi yabancıların elindeydi ve bu madenler kurşun, bakır, manganez, demir vb. madenlerdi. Keşap nahiyesinde ve civarında kurşun, simli kurşun, bakır, manganez;⁵⁹ Piraziz nahiyesine bağlı Bozat Köyünde bulunan Kurşun ve bakır madenlerine ait bir işletme vardı. İşletmenin sahibi Asithaneli Agop Solyathan’dı.⁶⁰ Keşap nahiyesine bağlı Valid ve Yivdincik köylerinde Simli kurşun ve Antimon madenlerinin işletmesi Mösyö Zafiri’ye verilmişti.⁶¹ Keşap Nahiyesine bağlı Çivriz köyünde bir kıta Simli Kurşun madeninin işletme ruhsatı Avusturya tebaasında Mösyö Baraciotti’ye,⁶² Alköy nahiyesine bağlı Ada köyünde bir kıta Kurşun ma-

⁵⁸ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3147.

⁵⁹ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1322 (1904)**, C. 22, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, 20 Ocak 2009, s.189.

⁶⁰ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1311 (1894)**, C. 15, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, Mart 2007, s.331.

⁶¹ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1305 (1888)**, C.13, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, Temmuz 2002, s.317.

⁶² Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1311 (1894)**, s.335.

deninin işletme ruhsatı İstanbul'da Kırkor Yakutciyan'a, yine Akköy Nahiyesine bağlı Yashıbağçe ve Yağmurca ile Keşap Nahiyesinin Baya köylerinde üç kıta Simli Kurşun madenleri Agop Solhanyan'a verilmişti. Ancak madenler işletmeye açılmamış olduğu için rezervi hakkında tam bir bilgi yoktur.⁶³ 1925 yılında Sanayi ve Maden Bankası kurulmuş, madenleri elinde tutan yabancı yatırımcılarla, değeri verilmek üzere, yapılan anlaşmalar sonucu madenler milli servete eklenmişti.

1927 yılında Giresun'da 300'den fazla tüccar yazıhanesi, 70'in üzerinde fındık fabrikası, 1.000 kişinin üstünde de esnaf vardı.⁶⁴

Giresun'da fındık borsasının olmaması üreticiyi zarara sokmuştur. Piyasadaki değişikliklerden haberdar olunması için 1926 yılında Giresun Fındık ve Ticaret Borsası kurulmuş, ayrıca ticari ve iktisadi açıdan Giresun'a katkı sağlaması için devlet tarafından birçok düzenlemeler yaparak 1927 yılında Ordu ve Şebinkarahisar Tütün İnhisar Müdüriyetleri ile Tirebolu Merkez Memurluğu birleştirilerek Giresun İnhisar Merkez Müdürlüğü gibi kurumlar kurulmuştur.⁶⁵

Giresun'da fındık üzerine birçok yabancı şirketin şubesi faaliyet göstermiştir. Pisani Firmasının Giresun'daki ilk mümessilliği Feridunzade Hacı Hasan tarafından yapılmış, 1926 yılında Almanya'dan gönderilen P.P. Danielsen'e verilmiştir. Diğer şubesi olan firma ise Hochstrasser Firması'dır. Fındık ticaretine başlamış, fakat 1934 yılında kapanmıştır. Vital Kumpanyası ise İngiliz Firmasıdır. Giresun piyasasına sattığı mısırlara mukabil fındık mubayaa ederek New York, Liverpool ve Marsilya'ya fındık ihracatı yapmıştır.⁶⁶

Fındık üzerine yapılan çalışmalar ve yabancı ülkelerle imzalanan ticaret anlaşmaları ve Giresun bölgesi fındıklarının da tercih edilmesi sonucu fındık ihracatı artmıştır. 1923-24-25 yıllarında toplam 46.077.103 kilo kabuklu fındık ihracatı yapılmıştır. 1925 yılından sonraki ihracat 3 numaralı Giresun ve fındık etüdüne konmuştur.⁶⁷

Aşağıdaki tablo 1935-38 yılları arasında ki Giresun'dan yapılan iç ve kabuklu fındık ihracatını vermektedir.

⁶³ Emiroğlu. **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1305(1888)**, C.13, s.319-321, 1309(1892), s. 331.

⁶⁴ Sarısaman, **a.g.e.**, s. 115.

⁶⁵ Sarısaman, **a.g.e.**, s. 117.

⁶⁶ Peker, **a.g.e.**, s.131-132.

⁶⁷ Peker, **a.g.e.**, s.113.

Tablo 5. İç ve Kabuklu Fındık İhracatı

YILLAR	İÇ-KİLO	KABUKLU-KİLO	TOP. KIYMET
1935	8.429.580	2.220.700	4.294.600
1936	9.062.790	543.510	6.052.078
1937	8.839.880	2.317.145	3.804.325
1938	4.392.381	148.890	3.322.856

Kaynak: Kemal Peker, **Fındık, Tarihçe, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, Yeşil Giresun Matbaası, 1948, s.113

3-İNÖNÜ DÖNEMİ TÜRKİYE'DE İKTİSADİ HAYAT

Atatürk ve arkadaşları, ülkenin gelişimini ve değişimini sağlamak için tüm dinamikleri harekete geçirmiş, kalkınma hamlesini başlatmışlardı. Atatürk'ün ölümünün ardından İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildi. Refik Saydam hükümeti kurulduktan sonra uygulanacak politika belirlendi. Yapılacak uygulamada üç ana konu ağırlık taşımaktaydı. Demiryolu yapımının var olan programına göre devam ettirilmesi, devletçilik ilkelerine bağlı kalınarak hareket edilmesi ve denk bütçe politikasının uygulanması...⁶⁸

Anlaşıldığı üzere İnönü dönemi, Atatürk döneminde uygulanan ekonomi politikalarının devamı niteliğinde olacaktı, ancak savaşın patlak vermesiyle birlikte ekonominin gidişatı da değişti. Ülke savaşa girmemesine rağmen, savaşın tüm olumsuzluklarını, ülkenin stratejik konumu gereği; iktisadi, siyasi ve askeri olarak ağır bedellerle yaşamak zorunda kaldı. Ayrıca uluslararası ekonomik şartlardan büyük ölçüde etkilendi.

1939-1945 yılları arasında iktisadi yatırımlar durmuştu. Özellikle üreten kesimin silâh altında tutulması, ekonomiye ilave bir külfet getirmişti. Üretim düşerken tüketim artmış, arz-talep dengesi bozulmuş, enflasyon meydana gelmişti. Bu artış da tarım fiyatlarında yükseliş yaratmıştı. Meselâ, buğdayın fiyatı 13,5 kuruştan 100 kuruşa, zeytinyağının kilosu da 85 kuruştan 350 kuruşa çıkmıştı.⁶⁹ Tüm bu olumsuzluklar devlet bütçesini ve devlet masraflarını artırmıştı. 1939 yılında 390 milyon lira olan harcamalar, 1942 yılında 900 milyon liraya yükselmişti. Ayrıca

⁶⁸ Tokgöz, a.g.e., s.115.

⁶⁹ Tokgöz, a.g.e., s.115.

1942 yılında 90 milyon açık oluşmuştu⁷⁰. Ayrıca Osmanlı Devletinden kalan 107 milyonluk dış borç vardı.

Hükümet savaş ekonomisini yönetmek için birçok tedbir aldı. 1940 yılında Millî Müdafaa Kanununu çıkardı. Kanun hükümete sınırsız yetkiler vermekteydi. Ticarete, tarımda, sanayide sıkı bir politika uygulanmaya başlandı. Ancak Refik Saydam'ın ölümünün ardından hükümeti kuran Şükrü Saraçoğlu, Saydam hükümetinin uyguladığı sıkı politikalardan vazgeçerek devlet denetimini gevşetti. 1943 yılında toprak ürünleri ile ipek kozasından vergi almak üzere Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu yürürlüğe girdi.

Savaş öncesinde başlayan planlı çalışma ve sanayi yatırımları savaşın getirdiği ağır ekonomik şartlar gereği uygulanamamıştı. Bu da Türkiye'nin büyüme hızında dönem dönem eksilere varan bir düşüş yaratmıştır. 1939 yılında büyüme % 6,9, enflasyon % 4,8 iken, 1941 yılında büyüme % -10,3 düşmüş, enflasyon % 40,7'ye çıkmıştır. 1945 yılında ise büyüme % -15,3 düşerken, enflasyon ise % 54,1'lere ulaşmıştır.⁷¹

1945 sonrası Türkiye için hem siyasi hem de ekonomik anlamda dönüm noktası olmuştu. Savaş sırasındaki tarafsızlık ilkesi, savaş sonrasına yalnızlık olarak yansımıştı. Rusya'nın II. Dünya Savaşı bitmesine rağmen, Türkiye topraklarını işgal etme sorunu da devam etmekteydi. Askeri ve ekonomik gücü yeterli olmayan Türkiye, siyasi yalnızlıktan kurtulmak ve bu alanlarda rahatlamak için desteğe ihtiyaç duymuş, Batı'ya entegre olmayı tercih etmişti. Ancak bu tercih hem siyasi hem ekonomik olarak batıya bağlanmayı zorunlu kılmış, bu duruma Truman ve Marshall Yardımlarının etkisi büyük olmuştu.

Savaş yıllarındaki olumsuz etkilerin giderilmesi için savaş sonrasında yapılan düzenlemeler sonucu tarımda, sanayide ve hizmet sektöründe artış sağlanmıştı. 1939 yılında GSMH içerisinde; tarım sektörü % 5,9, sanayi sektörü % 19,0, hizmet sektörü % 7,7 iken 1945 yılında GSMH içerisindeki payları; tarım sektörü -28,9, sanayi sektörü -14,4, hizmet sektörü- 7,9 oranlarına düşmüştür. Savaş sonrası bir topar-

⁷⁰ Cahit Kayra, **Türkiye Varlık Vergisi**, Tarihçi Kitapevi, İstanbul, 2011, s.31.

⁷¹ Tokgöz, **a.g.e.**, s.124.

lanma başlamış ve 1950 yılında GSMH içindeki payları; tarım sektöründe % 11,3'e, sanayi sektöründe % 5'e, hizmet sektörünün ise % 4'e yükselmiştir.⁷²

2.1 Nüfus ve Eğitim

1935 yılı nüfus sayıma göre Türkiye'nin nüfusu 16.158.018 kişidir. Nüfus artışı ve 1939 yılında Hatay'ın 208.166 kişilik nüfusunun katılması sonucu 1940 yılı toplam nüfusu 17.820.950 kişidir. 1945 yılında 18.790.174 kişiye, 1950 yılında ise 20.947.188 kişiye ulaşmıştır.

Nüfusun artışı aynı zamanda genç nüfusun da artması demektir. Bu da ülkenin var olan kaynaklarının kullanılarak ve yeni kaynaklar yaratılarak, genç nesil için yeni yatırımların yapılmasını gerekli kılar. Eğitim konusunda bilinçli bir nüfus kalkınma içerisinde olan Türkiye için oldukça önemlidir. Bu bakımdan İnönü döneminde eğitim konusunda yeni bir takım düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya konmuştur. Atatürk döneminde millî kültür ön planda iken İnönü döneminde eğitimin felsefi değiştirilmiş ve hümanizm ön plana geçmiştir.⁷³ Özellikle köydeki çocukların eğitimi üzerinde durulmuştur. Atatürk dönemi ile açılan Köy Muallim Mektepleri, Köy Eğitim Kurşları, Köy eğitim Okulları ile sağlanan birikimle Anadolu'nun birçok yerinde okulun ve öğretmenin bulunmadığı göz önüne alınarak Köy Enstitülerini kurulması için çalışılmıştır. İlkokul öğretmeninini yetiştirilmesi için Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in çalışmalarıyla 1940 yılında çıkarılan bir kanunla Köy Enstitülerinin açılmasına karar verilmiştir. Köy Enstitülerinin tarıma elverişli ve tren yollarına yakın yerlerde kurulması istenmiştir. Böylece eğitimde kaliteyi artırarak, eğitim yoluyla üretim yapmak, ürünlerin şehirlere getirilmesinin kolaylaştırılmasını sağlamıştır. 1940-1946 yılında 21 tane Köy enstitüsü kurulmuştur. 1944 yılında 18 köy Enstitüsünde 1.276 kız olmak üzere toplam 12.839 öğrenci öğretim görmüş, ardından üç enstitü daha açılarak 13.00 öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Ayrıca enstitülerin son öğrenim yılı olan 1951-1952 devresine kadar 1.398 kız, 15.943 erkek olmak üzere toplam mezun sayısı 17.341'e ulaşmıştır. Köye öğretmen yetiştirmenin diğer bir kaynağı Köy Eğitim Kurşları olmuştur. 1936 yılında deneme mahiyetinde baş-

⁷² a.g.i., 1923-2009, s.644.

⁷³ Ali Ata Yiğit, *İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası (1938-1950)*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul,1992, s.93.

layan kurslar 1947 yılına kadar devam etmiştir. 12 yıllık faaliyet döneminde 31'i kadın olmak üzere 10.806 eğitmen yetiştirerek köylere atanmışlardır.⁷⁴

İnönü döneminde eğitime yapılan yatırımlar sonucu; öğretmen, öğrenci ve mezun olanların sayısı özellikle ilköğretim düzeyinde yükselmiştir. 1940 yılından 1950 yılına gelindiğinde mezun olan sayısı % 98 oranında artmıştır.

Tablo 6. İlkokul ve İlköğretim Okullarında Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Olanlar Sayısı

ÖĞRETİM YILI	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	MEZUN OLAN SAYISI
1940-1941	10.596	20.564	955.957	71.855
1945-1946	14.010	27.317	1.357.740	104.854
1949-1950	17.106	34.822	1.591.039	142.323

Kaynak: a.g.i., 1923-2009, s. 67 (Yüzdellik artış oranları bilgiler doğrultusunda hesaplanmıştır.)

Sadece ilköğretim düzeyinde değil ortaokul ve lise düzeyi eğitiminde de artış görülmüştür. Genel ortaokullarda, 1940-1941 öğrenim yılında 238 okul, 3.867 öğretmen ve 95.332 öğrenci bulunurken; 1949-1950 yılı öğrenim yılında okul sayısı 381'e, öğretmen sayısı da 4.364'e yükselmiş, öğrenci sayısı ise 65.168'e düşmüştür.⁷⁵ 1940-1950 yılları arasında okul sayısı % 60 oranında, öğretmen sayısı % 12 oranında artarken öğrenci sayısı % 31 oranında düşmüştür. Savaş sonucu askere alınan yetişkinlerin yerine okul çağındaki kişilerin çalıştırılması bu düşüşün en büyük nedeni olmuştur.⁷⁶

Genel Lise eğitiminde ise pek fazla bir artış görülmemiştir. 1940-41 öğrenim yılında okul sayısı 82, öğretmen sayısı 1.544, öğrenci sayısı ise 24.862 iken 1949-1950 öğrenim yılında okul sayısı 88'e, öğretmen sayısı 1.931'e yükselirken öğrenci sayısı 21.440'a düşmüştür.⁷⁷

⁷⁴ Ali Ata Yiğit, "Tartışılan Yönleriyle İsmet İnönü Dönemi (1938-1950)", Türk Yurdu, C.31, S.289, s.30-45.

⁷⁵ a.g.i., 1923-2009, s.69. (Yüzdellik artış oranları bilgiler doğrultusunda hesaplanmıştır.)

⁷⁶ Yiğit, a.g.e., s.62.

⁷⁷ a.g.i., 1923-2009, s.71. (Yüzdellik artış oranları bilgiler doğrultusunda hesaplanmıştır.)

İnönü döneminde yapılan eğitim seferberliği sonucu; 1945 yılında 61 kütüphane, 702.060 tane kitap varken, 1950 yılında kütüphane sayısı 78'e yükselirken kitap sayısı da 876.701 olmuştur⁷⁸.

Atatürk ve İnönü Döneminin en önemli konularından birisi eğitim meselesi olmuştur. İnönü döneminde daha köklü ve kapsamlı olarak ele alınmıştır. Ancak sadece okul çağındaki çocukların değil topyekün köylülerin de eğitimi üzerinde durulmuş, bunların en azından ilkokul mezunu veya okur-yazar duruma getirilmeye çalışılmıştır. Bu durum ise köylülerin şehirle irtibatını sağlamış, 1950 yılından itibaren şehirlere göç etmesini ve sanayi işçisi olmasını kolaylaştırmıştır.⁷⁹

2.2 Tarım Sektörü

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ülke tarım sektörü açısından oldukça olumsuz etkilenmişti. Üretici kesimin tüketici duruma düşmesi ekonomiyi sektete uğratmış, ülke ekonomik bakımdan gerilemiştir. Savaş yılları olan 1939-1945 arasında üretim düşmüş çiftçinin eline geçen fiyatlar azalmıştır.

Tablo 7. 1939-1945 Yılları Arası Seçilmiş Tahılların Ekim Alanları Artışı

ÜRÜN	YIL	EKİM ALANI (HEKTAR)	YIL	EKİM ALANI (HEKTAR)	ARTIŞ
Buğday	1939	4.021.551	1945	3.742.006	% - 7
Arpa	1939	2.024.846	1945	1.625.410	% -20
Mısır	1939	469.034	1945	510.071	% 9

Kaynak: a.g.i., 1923-2009, s:166 (Yüzdelik artış oranları bilgileri doğrultusunda hesaplanmıştır.)

Tablo 7'de görüldüğü üzere, savaş süresinde buğday ve arpada ekilen alanlardaki daralma eksilere inerken, mısır ekim alanı artmıştır. Bu durum üretime de yansımıştır. Buğdaydan, 1939 yılında 4.191.528 ton üretim elde edilirken, 1945 yılında üretimi % 47 oranında azalarak 2.189.318 tona düşmüştür. Arpadan 1939 yılında 2.275.460 ton üretim elde edilirken 1945 yılında % 59 oranında azalarak 934.309 tona düşmüştür. Mısırın ise ekim alanı artarken üretimi 1939 yılında 635.855 iken %

⁷⁸ a.g.i., 1923-2009, s.89.

⁷⁹ Ali Ata Yiğit, "Türkiye'de Toplumsal Değişim Aracı Olarak Köy Eğitiminin Geliştirilmesi (1923-1950)", Uluslar Arası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu 22-24 Ekim 2008, Ed.: Bayram Kodaman, Isparta, 2008, s.680-691.

53 oranında azalarak 1945 yılında 294.739'a gerilemiştir.⁸⁰ Bunun sebeplerinden biri olarak tarlalarda çalışan genç erkek nüfusun askere alınmasıdır. Kalan nüfusun ise çoğunlukla kadın, çocuk, yaşlı ve engelli kişilerden oluşması, tarlalarda yapılan ekimin miktarını düşürmüştür.

1945 yılından sonra savaş yıllarının oluşturduğu olumsuz şartların etkisinden uzaklaşmak için yeni düzenlemeler yapıldı. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu çıkarılarak atıl halde bulunan arazilerin kullanılması ve tarımsal alanların sürekli olarak işletilmesi amaçlandı. Çiftçiye sağlanan kredi kolaylığı, Tarım Kredi Kooperatiflerinin sayısının artması, hükümetin tahıl piyasasına müdahalesi, tarımla ilgili teknik personelin eğitimi, makineleşme, tarım girdilerinin iyileştirilmesi vb. uygulamalar tarımdaki üretimi ve verimi artırmıştır.

1945 yılında 3.742.006 hektar olan buğday ekim alanı 1950 yılında 4.477.191 hektara ulaşarak % 19 oranında; 1.625.410 hektar olan arpa ekim alanı 1.901.910 hektara ulaşarak %14 oranında; 510.071 hektar olan mısır ekim alanı 593.161 hektara ulaşarak % 16 oranında artmıştır. 1945-1950 yılları arasında artan ekim alanlarına göre; buğday üretimi %76, arpa üretimi %23, mısır üretimi %5 oranında artmıştır.⁸¹ 1940 yılında 1.066 olan traktör sayısı 1950 yılında 10.277; demir pulluk sayısı 440.000 den 566.000e ulaşmıştır.⁸²

1941-1945 yılları arasında 23 milyon koyun, 17 milyon keçi, 10 milyon büyükbaş hayvan vardır. 1946-1950 arasında 24 milyon koyun, 18 milyon keçi ile yaklaşık koyun ve keçi sayısında % 4,5-5 oranında artış olmuştur. Büyükbaş hayvan ise artmayarak sayısını korumuştur⁸³.

1945 yılında sonra Amerikan Hükümeti, savaş sonrası ekonomileri bozulan Avrupa ülkelerinin tekrar kuvvetlenmesi için bir kalkınma planı uygulamıştır. Bu plana Türkiye'nin de dâhil olması sonucu, özellikle tarımsal faaliyetlerdeki hareketliliği artırmıştır. 1948 yılında Marshall Yardımıyla tarım sektörünün girdileri modernleşmiştir.

⁸⁰ a.g.i., 1923-2009, s.167. (Yüzdeler artış oranları bilgiler doğrultusunda hesaplanmıştır.)

⁸¹ a.g.i., 1923-2009, s.167. (Yüzdeler artış oranları bilgiler doğrultusunda hesaplanmıştır.)

⁸² Tezel, a.g.e., s.326.

⁸³ Tezel, a.g.e., s.329.

2.3 Sanayi ve Ticaret

Sanayileşme 1923-1950 arasında Atatürk döneminin iktisat politikaları doğrultusunda olduğu görülür, ancak savaş yılları sanayinin yatırımların yapılmadığı, ke-sintiye uğradığı yıllardır.

1940- 1945 yılları arasında Atatürk dönemi millileştirme politikası devam etmiş, imalat sanayi ve ticaret alanında iki yabancı şirket yaklaşık 2 milyon lira karşılığında satın alınmıştır. Ayrıca 1940'lı yıllarda % 90'nın Sümerbank tarafından tekstil sanayisinde gerçekleştirilen küçük ölçekli yatırımlar yapılmıştır.⁸⁴

Şevket Süreyya Aydemir, Ekonomi Bakanlığı Sanayi Tetkik Heyeti Başkanı sıfatıyla 1945 yılında bir rapor hazırlayarak savaş sonrası izlenmesi gereken sanayileşme ve iktisadi kalkınma politikası hakkında önerilerini sunmuştur. Dünya siyasi şartları gereği ekonomide devletin taşıdığı ağırlığın daha da artırılması gerektiğini önermekteydi. Özel sektörün, mahalli mahiyetli teşebbüslerle, küçük ve orta ünitelerle kendisine iş sahaları yaratırken, devlet sanayideki hâkimiyetini devam ettirmeliydi.⁸⁵

1945 Geniş Plan taslağı içerisinde bulunan tekstil, yapı, kâğıt ve kimya sanayi; 1938 Planının ön gördüğü projeleri içeriyordu. Yani Türkiye'nin ithal ettiği her şey yurt içerisinde üretilecekti, ancak uluslararası ilişkilerde meydana gelen değişiklikler sonucu Türkiye uygulamak istediği devletçilik politikasını uygulamakta zorlanmıştı.⁸⁶

1950 yılı sayımına göre imalat sanayinde toplam işyeri sayısı 2.618'dir. Bunun 103'ü devlete, 2.515'i ise özel sektöre aittir. Gıda, içki ve tütün sanayinde 1.023 işyeri; dokuma, giyim ve deri sanayinde 526 işyeri; orman ürünleri ve mobilya sanayinde 234 işyeri; kâğıt ve kâğıt ürünleri basım sanayinde 92 işyeri; kimya, petrol, kömür, kauçuk ve plastik mamulleri sanayinde 364 işyeri; taş ve toprağa dayalı sanayide 101; metal ana sanayide 50; metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi 186; diğer imalat sanayi olarak da 42 işyeri bulunmaktadır.⁸⁷

⁸⁴ Tokgöz, a.g.e., s.135.

⁸⁵ Tezel, a.g.e., s.285-286.

⁸⁶ Tezel, a.g.e., s.288.

⁸⁷ TÜİK, *İstatistiksel Göstergeler 1923-2011*, TÜİK Matbaası, Ankara, 2012, s. 261-273.

Üzerinde durulması gereken diğer konu ise fındıktır. 1923-1940 yılları arasında artan fındık ihracatı, azalmaya başlamış, fiyatı düşmüştür. Kabuklu ve iç fındığın satış fiyatları 1940 yılında 1932 yılındaki asgari seviyeye yaklaşmıştır. Özellikle savaşın son yıllarında, ihracat miktarı 1938 yılı ihracat miktarına ulaşamamıştır. Ayrıca savaşın başlamasıyla birlikte fındık kayıtları mevcut olmamış buda tüccarların fındıklarını istediği yabancı ülkelere satmasına neden olmuştur. Fındık satışını zarar sokan diğer sebep ise savaş sonrası, fındık bölgelerindeki tüccarların ihracatçı rollerinin azalması ve İstanbul tüccarlarının eline geçmesidir.⁸⁸

Türkiye'nin Fındık üretimi dünya fındık talebinin karşılması bakımından oldukça önemlidir. Türkiye'den başka İtalya ve İspanya'da fındık talebini karşılamıştır. Aşağıdaki tablo ülkelerin yıllar itibariyle ihracat miktarlarını göstermektedir.

Tablo 8. 1946-1950 Yılları Arası Ülkelerin İç Fındık İhracat Miktarları

YILLAR	DÜNYA İHRACAT MİKTARI	TÜRKİYE İHRACAT VE % MİKTARI	İTALYA İHRACAT Ve % MİKTARI	İSPANYA İHRACAT VE % MİKTARI
1946	25.082	23.255 92.7	1.161 4.6	675 2.7
1947	22.915	21.104 92.1	296 1.2	1.515 6.7
1948	18.908	16.782 88.7	444 2.4	1756 9.2
1949	31.892	27.082 84.6	1.067 3.2	3.783 12.2
1950	36.074	25.600 70.9	6.370 17.6	4.104 11.5

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.51.

Tablo 9. 1940-1950 Yılları Arası İç ve Kabuklu Fındık İhracatı

YILLAR	Kabuklu Fındık İhracatı			İç fındık İhracatı		
	Miktar ton	Kıymeti Lira	Fiyatı Lira	Miktar ton	Kıymeti Lira	Fiyatı Lira
1940	3.258	514.988	15.8	17.200	6.599.199	38.4
1943	1.803	1.235.409	68.5	14.558	19.766.265	134.8
1946	3.494	3.044.113	87.1	23.255	37.762.071	162.3
1950	1.047	908.417	86.8	25.600	51.227.165	200.1

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.74-78

⁸⁸ Türkoğlu, a.g.e., s.75-76.

Tablo 22’den de anlaşıldığı üzere savaş sonrası Türkiye’nin fındık ihracatında azalma başlamıştır.

4- İNÖNÜ DÖNEMİ GİRESUN’DA İKTİSADİ HAYAT

Atatürk dönemi politikaları sonucu ülke genelinde yaşanan gelişim ve değişim Giresun iline de yansımış ülke geneline paralel olarak bir hamle de il bazında başlamıştı. Ancak İnönü döneminde meydana gelen olumsuzluklar ülkenin büyüme hızını düşürmüştü, enflasyonu yüksek oranlara çıkarmıştı. Bu durumdan ekonomik dayanağı kısıtlı olan Giresun ise oldukça yoğun bir şekilde etkilenmiş, gelişimi sağlamamıştı.

4.1 Nüfus ve Eğitim

1940 yılında Giresun nüfusu 279.236 kişidir. 1945 yılı sayımında 283.626 kişiye, 1950 yılı sayımında ise 299.555 kişiye ulaşmıştır.⁸⁹ On yıl içerisindeki Türkiye’deki nüfus artış oranı % 17.5 iken Giresun’da %7.28’dir. Türkiye’deki artış oranı da çok yüksek olmamakla birlikte Giresun’un artışı oldukça azdır. Bu azlığın ise idari sınırlardaki değişiklik, doğum, ölüm, göç gibi birçok nedeni vardır. 1940-1950 yılları arasında Giresun’un yüzölçümü 6.812 km² olarak kalmıştır.⁹⁰ Savaş yıllarında nüfus artışı çok fazla yaşanmamıştır. Özellikle 1940-1950 yılları arasında Giresun için en zor dönemler olmuştur. Birçok kişi çalışmak için başka şehirlere giderken açlık yüzünden ölenlerin sayısı artmıştır. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti bu dönemde Giresun dâhilinde halkın gıda noksanlığından dolayı fizyolojik açıdan etkilenmeye başladığını ve bölgede nekatoriazis’in adete salgın halini aldığını tespit etmiştir.⁹¹ Bu sebeplerden dolayı azalan nüfus, tarım sektöründe çalışan nüfusu da azaltmış geçim çok daha zorlaşmıştır.

	<u>1940 Yılı Nüfusu</u>	<u>1945 Yılı Nüfusu</u>	<u>1950 Yılı Nüfusu</u>
Türkiye	17.820.950	18.790.174	20.947.188
Giresun	279.236	283.626	299.555

⁸⁹ a.g.i., 22 Ekim 1950, s.6.

⁹⁰ Giresun İl Yıllığı, 1967, b.y.b.d., s.101-102.

⁹¹ Önder Duman, “CHP Teftiş Raporlarına Göre Giresun’un Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumu (1935-1945)”, Giresun Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, C.II, Ankara, 2009, s. 124-131.

Verilen nüfus miktarlarına göre; 1940-195 yılları arasında Türkiye'nin nüfus artışı % 5 olurken, Giresun'un nüfusu % 1 oranında artmıştır. 1945-1950 yılları arasında ise Türkiye'nin nüfus artışı % 11 iken Giresun'un nüfus artışı % 5'dir. Görüldüğü üzere savaş yıllarında ve sonrasında yaşanan ölüm ve göç olayları Giresun nüfus artışının, Türkiye genelinin altında kalmasının önemli nedenlerindedir.

Ülke genelinde yaşanan ekonomik daralmaya rağmen eğitim için çalışmalar devam etmiştir. Giresun'da 1939-1940 yılı eğitim ve öğretim döneminde; 86 adet ilkokul, 200 öğretmen, 12.078 öğrenci vardır. 1944-1945'de ilkokul sayısı 136'ya, öğretmen sayısı 256'ya, öğrenci sayısı 17.350'ye çıkmıştır. 1949-1950 yılında ise ilkokul sayısı 196'ya, öğretmen sayısı 393'e, öğrenci sayısı ise 18.960'a ulaşmıştır. 1939-1940 yılı eğitim ve öğretim döneminde ortaokul sayısı ise 2'dir. 31 öğretmen varken 657 öğrenci bulunmaktadır. 1944-1945'de okul sayısında hiçbir artış olmamış ve 2 olarak kalmıştır. Öğretmen sayısı 26'ya inerken öğrenci sayısı 783'e çıkmıştır. 1949-1950 yılında ise okul sayısı 6'ya, öğretmen sayısı, 49'a, öğrenci sayısı da 809'a ulaşmıştır. Lise olarak ise 1949-1950 yılında sadece 1 adet okul vardır. Öğretmen sayısı 14, öğrenci sayısı 113'tür. Aynı öğrenim yılında meslek ve teknik okul sayısı 7 iken öğretmen sayısı 60, öğrenci sayısı 497'dir.⁹²

Verilen istatistiklere göre 1940-1950 arasında ilkokul sayısında % 127'lik bir artış olmuştur. Öğretmen sayısı % 96, öğrenci sayısı ise % 56 oranında artmıştır.

İnönü Dönemi'nde, okul sayılarının artmasıyla ve okuma-yazma kurslarının açılmasıyla birlikte okur-yazar oranı da yükselmiştir. Ancak Tablo 10'danda anlaşılacağı üzere Giresun'da kadınların okur-yazar oranı oldukça düşüktür. 1945 yılı genel nüfus sayımına göre Giresun'da okuma bilen erkek sayısı 38.159 kişi, okuma bilmeyen ise 67.414 kişidir. Kadınlarda ise 7.725 kişi okuma bilirken 115.684 kişinin okuması yoktur.⁹³

Tablo 10. 1945- 1950 Yıllar Arası Giresun'daki Okur-Yazar Oranları (%)

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1945	36,1	6,3	20,0
1950	41,5	7,7	25,9

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3162

⁹² DİE., **Milli Eğitimde 50 Yıl**, 1923-1973, s.23, 45,60, 76.

⁹³ İGM., **21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı**, C. 65, Yayın. No: 286, Ankara, 1950, s. 200.

4.2 Tarım Sektörü

Giresun halkının geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve tarıma bağlı sanayisinden oluşur. İlk sırada tarım yer almaktadır. En çok ekilen ürünler fındık, mısır, buğday, arpa, patates ve baklagillerdir. Halkın yarısından çoğu fındık yetiştiriciliği yapmaktadır. Bunun için 1936 yılında fındık istasyonu kurulmuştur. Görevi, fındık ziraatı konusunda teorik ve pratik bilgiler vererek üretimi artırmaktır. Üretimi artıran diğer faktör olan tarım girdilerin in iyileştirmesiyle artış sağlanması beklense de mevsimsel etkilerin yarattığı düşüşler kaçınılmazdır. Nitekim 1940-1941 ve 1945 yıllarında yaşanan olumsuz mevsim koşulları sonucu üretim 1/3 oranında düşmüştür. 1940 yılında 10.192 ton, 1941 yılında 8.578 ton, 1945 yılında 10.600 ton fındık rekoltesi olmuştur. 1944 yılında ki rekoltenin 28.480 ton olması mevsimlerin fındık üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.⁹⁴ Fındığın bol olmadığı zamanlar ise halkın geçimi daha da zorlaşmıştır.

Ülke genelinde yaşanan enflasyon, vergilerin ağırlığı vb. gibi yaşanan olumsuzluklar iâşe sıkıntısını beraberinde getirmiş, temel besin maddesi olan mısır ve patates ekim alanlarının daralması ve bu ürünlerin birim fiyatlarının artması durumu daha da kötüleştirmiştir. Halkın gıda noksanlığından ötürü fizyolojik olarak başlayan rahatsızlıklar sonucu ölümler artmıştır. Yiyecek sıkıntısı çeken halka ise ekmeklik arpa gönderilmiş, ara sıra un ve mısır sevkiyatı yapılmıştır. İklim şartlarına uygun, çabuk yetişen buğday ve mısır üretimi için halk teşvik edilmiştir. Ayrıca halk ve özellikle fındık üreticileri maddi kayıplarını kapatmak için nüfuzlu kişilerden yüksek faizlerle borç para almış, ancak borçlarını kapatamayınca bahçelerini satma durumuyla karşı karşıya gelmişlerdir.⁹⁵

Aşağıdaki veriler 1944, 1945, 1946, yılları Giresun'da ekimi yapılan buğday, arpa, mısır, patates gibi temel besin maddelerinin ekim alanları ve üretimleri hakkında bilgi vermektedir.⁹⁶

⁹⁴ Peker, **Fındık İktisadi Yürüyüşü**, s.42

⁹⁵ Duman, **a.g.m.**, s. 127.

⁹⁶ İGM., **Tarla Mahsulleri İstatistiği 1937-1946**, Yayın No:279, Ankara, 1947, s. 11, 21,49, 96, 131.

	1944		1945		1946	
	<u>Hektar</u>	<u>Ton</u>	<u>Hektar</u>	<u>Ton</u>	<u>Hektar</u>	<u>Ton</u>
Buğday	9.200	5.462	5.755	4.527	7.660	7.400
Arpa	3.060	3.892	2.508	2.647	4.105	4.800
Mısır	13.860	8.076	10.752	11.110	14.170	16.000
Patates	270	1.000	149	320	350	900

1945 yılında azalan ekim alanı ve düşen üretim miktarı 1946 yılında artmaya başlamıştır. Ancak bu artış halkın geçimi için çok fazla fayda sağlamamış, yaşanan enflasyon halkın maddi durumunu daha da zor duruma sokmuştur.

1940-1949 yılları arasında Giresun'da temel besin maddeleri fiyatlarında ki azalış ve artışlar aşağıdaki verilerden anlaşılmaktadır.

	<u>1940 (krş.)****</u>	<u>1945 (krş.)⁹⁷</u>	<u>1949 (krş.)⁹⁸</u>
Ekmek	11.45	32.16	39
Buğday un	16.15	59.36	60
Patates	6.19	18.44	25
Pirinç	33.39	136.75	129
Kesme Şeker	40.33	215.12	204

Görüldüğü üzere Giresun'da on yıl içerisinde, özellikle savaş dönemi sırasında artan fiyatlar savaş sonrasında da yükselmeye devam etmiştir. Buna göre ekmek yaklaşık olarak % 225, buğday unu % 275, patates % 316, pirinç % 290, kesme şeker ise % 410 civarında artmıştır.

⁹⁷ İGM., **Fiat İstatistikleri 1936-1947**, Yayın No. 295, Ankara, 1948, s.3-5,8.

****(1940 yılı istatistik bilgisi bu kaynaktan alınmıştır.)

⁹⁸ DİE., **Perakende Fiyat İstatistikleri (seçilmiş şehirlere ve maddelere göre yıllık ortalama fiyatları) 1948-1970**, Ankara, 1973, s. 60.

1939-1949 yılları arasında ki fındık rekoltesi ise aşağıdaki gibidir.⁹⁹

<u>YILLAR</u>	<u>REKOLTE (kg)</u>	<u>YILLAR</u>	<u>REKOLTE(kg)</u>
1939	43.900.000	1945	10.600.000
1940	10.192.000	1946	31.500.000
1941	8.578.000	1947	18.000.000
1942	26.760.000	1948	22.000.000
1943	23.200.000	1949	32.000.000
1944	28.480.000		

4.3 Sanayi ve Ticaret

1940-1950 yılları arası sanayi bakımında çok büyük bir gelişme görülmemiştir. Sanayi Teşvik Kanununda yararlanılarak 1941 yılında fındık kırma fabrikalarına bir tane daha eklenerek sayısı beşe çıkmıştır. Aynı yıl bu beş fabrika cari fiyatlarla 1,6 milyon TL'lik üretim yapmıştır.¹⁰⁰

Fındık ticareti bakımından önemli bir konumda bulunan Giresun dış ülkelerle doğrudan ihracat yapan bir konumda iken 1943 yılından sonra bu özelliğini yitirmiştir. Özellikle savaş sonrası fındık bölgelerindeki tüccarların ihracatçı rollerinin azalması İstanbul'daki tüccarların eline geçmesi Giresun ihracatının olumsuz etkilemiştir.¹⁰¹

⁹⁹ Kemal Peker, "Fındık Bilgisi", Ege Matbaası, İstanbul, 1950, s.90.

¹⁰⁰ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3148.

¹⁰¹ Peker, Fındık, İstihlak Bakımlarından, s.114.

Tablo 11. 1939- 1945 Yılları Arası Giresun'daki İç ve Kabuklu Fındık İhracatı

YILLAR	İÇ-KİLO	KABUKLU KİLO	TOP. KIYMET
1939	4.844.550	1.121.578	3.733.669
1940	9.955.040	3.110.139	4.235.663
1941	2.906.333	430.048	3.113.021
1942	6.030.201	2.973.782	7.888.612
1943	6.768.890	3.095.420	7.601.615
1944	933.872	1.119.792	1.065.263
1945	1.798.350	912.104	2.504.378

Kaynak: Peker, **Fındık, İstihlak Bakımlarından**, s.113-114.

Giresun'dan 1939-1940 yıllarında; Fransa, Almanya, İngiltere, İstanbul, Çekoslovakya, Letonya, Finlandiya, Danimarka, İsviçre, Amerika, Belçika, Romanya, Yugoslavya, Avustralya, Felemenk, Lehistan, Cenubi Afrika, İtalya ile ticaret yapılmıştır. Buralara yapılan iç fındık ihracat miktarı 1939 yılında toplam 3.471.282 kıymet lira ile 4.973.209 kilo, 1940 yılında ise 3.613.857 kıymet lira ile 10.670.916 kilodur.¹⁰²

1923-1950 yılları arasının genel özet olarak ise; Atatürk dönemiyle başlayan kalkınma süreci, tüm dünyayı etkileyen II. Dünya Savaşı sonrası tekrar durma noktasına getirmişti. Ülke genelinde silinmeye başlamış olan yoksulluk, kıtlık, pahalılık vb. durumları tekrar görülmeye başlanmıştı. Ekonomik olarak zayıf olan illerde ise bu durum şartları daha da ağırlaştırmıştı. Fındıktan başka ekonomik dayanağı olmayan Giresun ilinde yaşanan durum ise halkın geçimini oldukça zorlamıştı. Hatta kıtlık o kadar yoğun yaşanmıştı ki, açlık sonucu ölümler olmuş, bunu ekim alanlarının daralması, iş imkânlarının kısıtlı olması da eklenince göçler başlamıştır. 1927 yılında % 7,2 olan kentleşme oranı, 1950 yılında % 4,2 oranına düşmüştür. 1940-45 yılları arasında % 32'lik bir nüfus kaybı olmuştur.¹⁰³

¹⁰² Peker, **Fındık, İstihlak Bakımlarından**, s.114.

¹⁰³ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3156.

İKİNCİ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'UN DEMOGRAFİK YAPISI VE EĞİTİM DURUMU

II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin değişen dış siyaseti ülke içindeki değişimlerinde nedeni olmuştu. Birçok kez denenen çok partili sisteme 1945 yılında geçilmiş, 1950 yılında yapılan seçimlerde ise Demokrat Parti (DP) seçimleri kazanarak iktidara gelmişti. Böylece Türkiye için de yeni bir dönem başlamıştı.

14 Mayıs 1950 tarihinde seçimleri kazanan DP, 29 Mayıs'ta TBMM'sinde okunan hükümet programında uygulayacakları ekonomi politikalarını açıklamıştı. Adnan Menderes yaptığı açıklamada, "...devlet müdahalesini en aza indirmek, diğer taraftan iktisadi sahada devlet sektörünü mümkün olduğu kadar daraltmak ve buna mukabil emniyet vermek suretiyle hususi teşebbüs sahasını mümkün olduğu kadarıyla genişletmek..."¹⁰⁴ diyerek, ekonomik kalkınmanın özel sektör vasıtasıyla gerçekleşeceğini vurgulamıştır.

Menderes Hükümeti'nin göreve başlamasından bir ay sonra Kore savaşının çıkması zaten kıtlık içinde olan Avrupa ülkelerini daha da zor durumda bıraktı. Avrupa ülkelerinin tarım ürünlerine olan ihtiyacını artırdı. Amerikan Hükümeti de Türkiye'ye yapacağı yardımın tarım sektöründe kullanılmasını istedi. Menderes Hükümeti uygulayacağı ekonomi politikalarını bu doğrultuda düzenleyerek tarım sektörünü ön plana aldı. Böylece hükümetin iktisadi siyaseti belirlenmiş oldu. Tarıma dayalı büyüme modeli benimsenirken sanayileşme özel sektöre bırakıldı.

Marshall yardımının ülkeye girmesiyle birlikte değişim süreci de başlamış oldu. Tarımsal gelişimi artırmak için, yeni topraklar tarıma açıldı. 1950 yılında 14.542 bin hektar olan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı, 1955 yılında 20.998 bin hektara, 1960 yılında ise 23.264 bin hektara ulaştı.¹⁰⁵ Açılan tarım alanlarının modernleşme çalışmaları sonucu 1950 yılında 16.000¹⁰⁶ civarında olan traktör sayısı 1955'te 40.282 adete, 1959 yılında ise 41.896 ya ulaştı. Biçerdöver sayısı 1952 yılında 3.222 iken, 1955 yılında 6.025 adete, 1959 yılında 6.281 adete yükseldi, ancak traktörün

¹⁰⁴ Başbakan Adnan Menderes Tarafında 29.05.1950 Tarihinde Kamutay'da okunan Hükümet Programı, Resmi Gazete, 3 Haziran 1950, s.18.579, S. 7523.

¹⁰⁵ a.g.i., 1923-2009, s.165.

¹⁰⁶ Tokgöz, a.g.e, s.140.

her yerde kullanılmaması ve/veya maddi imkânsızlıklardan dolayı alınamaması sonucu karasaban kullanımını devam ederek az da olsa arttı. 1950 yılında 1.981.550 adet olan karasaban % 1,7'lik bir artışla 1959 yılında 2.016.073 adete ulaştı.¹⁰⁷

1950 yılında Şose ve Köprüler Reisliği'nin Karayolları Genel Müdürlüğüne dönüştürülmesiyle¹⁰⁸ birlikte yol yapımı hızlandı. Köylülerin şehirde ticaret yapmaları için gidiş-gelişi kolaylaştı. Karayolları yapımında görülen artış sonucu araç sayısı da arttı. 1950 yılındaki toplam otomobil, otobüs ve kamyon sayısı 32,564 iken, 1959 yılında toplam 94.591 adete ulaştı.¹⁰⁹

1952 yılında açılan Et-Balık Kurumu ile hayvancılık alanında hem üretici korunmaya hem de fiyat istikrarı sağlanmaya çalışıldı. 1954 yılına kadar tarımda uygulanan ucuz kredi, düşük vergi vb gibi uygulamalar sonucu tarım sektörüyle geçimini sağlayan kesimin refah düzeyi yükseldi. Ancak 1954 yılında başlayan ve 1955-1956 yıllarında da devam eden kuraklık ve Kore savaşının bitmesi sonucu ihraç edilen tarım ürünlerinin azalması, Türkiye'de tarım üretiminin %20¹¹⁰ düzeyine gerilemesine neden oldu.

Menderes Hükümeti'nin serbest piyasa ekonomisine yönelik uygulamaları giderek tıkandı. 1955 yılından itibaren liberal anlayıştan uzaklaşıldı. Terk edilmeye çalışılan ve özel sektöre bırakılan yatırımlar devlet eliyle yapılmaya başlandı. Kamu İktisadi Kuruluşları aracılığıyla sanayi yatırımları arttı. 1958 yılında gelindiğinde ekonomik bunalımı gidermeye çalışan hükümet IMF ve Dünya Bankasından borç almak durumunda kaldı. 4 Ağustos 1958 tarihinde istikrar önlemleri için dolar 2,80 TL'den 9 TL'ye çıkarıldı.¹¹¹ Enflasyondan doğan zararları kapatmak için kamu kuruluşlarının ürünlerine zam yapıldı. Milli koruma Kanunu uygulamaları fiilen donduruldu.

Demokrat Parti döneminde Türkiye ekonomisinde bir hamle yapılmıştır. Tarım sektörüne verilen önem sonucu 1950-1954 yılları arasında köylünün ürünü ve geliri artmıştır. Atıl topraklar işlenir duruma gelmiştir. Sulama imkânları artmış, teknik bilgi ve makineleşmeyle üretimde verimlilik sağlanmıştır. Meselâ, on yıl içerisinde buğday üretiminde % 71 oranında artış olmuştur. Diğer gelişimin sağlanması istenen

¹⁰⁷ a.g.i, 1923-2009, s.192.

¹⁰⁸ Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Resmi Gazete, 16 Şubat 1950, s.17.775, S. 7434.

¹⁰⁹ a.g.i, 1923-2009, s.370.

¹¹⁰ Tokgöz, a.g.e, s. 142.

¹¹¹ Oktay Yenal, Cumhuriyetin İktisadi Tarihi, Homer Kitapevi ve Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 84.

konu ise Kalifiye eleman yetiştirmesidir. Bunun için çeşitli kurslar açılmış, yurt dışına eğitim için gönderilenler olmuştur.

Bu olumlu sonuçlara karşın dış ticaret açığının artması ve dış borçların çoğalması ekonomik olarak ülkeyi dışa bağımlı duruma getirmiştir. 1950 yılında ithalat 285,664 milyon dolar, ihracat 263,424 milyon dolar iken, fark 22,240 milyon dardır. 1960 yılında ithalat 468.186 milyon dolar, ihracat 320,731 milyon dolar iken aradaki fark 147,455 milyon dolar olmuştur. Yani dış ticaret açığı 1950 yılından 1960 yılına kadar 125,215 milyon dolar artarak gelmiştir.¹¹²

1955 yılından sonra devletin ekonomideki ağırlığının artmasıyla birlikte hükümetin ilk döneminde uyguladığı serbest piyasa ekonomisi gereği özel sektör yatırımlarında da gelişme görülmüştür. Sanayide özel sektörün girişimleri sonucu işyeri sayısı bakımından %110'luk bir artış olmuş. Ancak bu artış sadece yerli sermaye ile değil yabancı sermayenin yaptığı yatırımlar da etkindir. Meselâ; İstanbul baz alınarak yapılan değerlendirme de; 1951 yılında Uniliver margarin şirketi, Squibb tıbbi müstahzarat imalatı şirketi kurulmuştur.¹¹³ Özellikle 1954 yılında yabancı sermayeyi teşvik etmek amacıyla çıkarılan kanunla birlikte, ülkemize bir çok fabrika ve tesisin kurulması için yabancı sermaye girmiştir. 1958 yılına kadar yabancı sermaye yatırımı 216.6 milyonu bulmuştur.¹¹⁴ Devletin liberalizmden uzaklaşması sonucu, devlet yatırımlarının ekonomideki yeri büyümüş; yabancı sermaye ile yapılan yatırımların fazlalığı da özel sektör yatırımlarının payını yükseltmiştir. İmalat sanayinde 1950 yılında kamu işletmelerinin sayısı 103 iken, özel sektörün sayısı 2.515'dir. 1960 yılında ise kamu kuruluşlarının sayısı 219 olurken özel sektörün sayısı 5.284'e artmıştır.¹¹⁵

Dönemin ilk yıllarında, Marshall yardımının etkisiyle ekonomik rahatlama yaşanmıştır. Yapılan yardımlar genellikle tarımın gelişimi ve tarım sanayisinin kurulması doğrultusunda olmuş, sanayileşme ise yabancı sermayenin yatırımları ile gerçekleşmiştir. İlk etapta ülkenin zenginleşmesini sağlayan bu durum zamanla ülke ekonomisinin dışarıya bağımlılığını artırmış, sanayileşmesi sadece tarım üzerinde kalmıştır. Yardım gereği gelen modern tarım makineleri ve malzemeleri sonucu ülke çapında sağlanan tarımsal gelişim, maddi imkânları kısıtlı olan köylünün ve çiftçinin

¹¹² a.g.i, 1923-2009, s.431. (sonuçlara istatistiksel veriler kullanılarak ulaşılmıştır)

¹¹³ BCA, 1951 yılında Kurulan ve Sermayesi 1.000.000.000'dan Fazla Olan Fabrikalar, 30.100/ 123.788.11.

¹¹⁴ "Yabancı Sermaye Yatırımı Yarım Milyonu Buldu", Işık gazetesi, 14 Şubat 1958, s.1, S.2347.

¹¹⁵ a.g.i, 1923-2009, s.250-251.

kredi kullanması sonucu yükünü artırmıştır. Ziraat Bankası aracılığıyla verilen kredi ile alınan bu malzemeleri ödemek kolay olmamış, buna birde sürekli yapılan zamların etkisiyle yaşanan fiyat artışları eklenince hayatla mücadele zorlaşmıştır.

Menderes döneminin iktisadi şartları ana hatlarıyla böyledir. Şüphesiz yıllara ve illere göre farklılıklar vardır. Kimi illerin gelişimi ve halkının geçimi sanayileşme yoluyla olurken kimi illerde ise gelişim ve geçimi tarıma dayalı devam etmiştir. Tarıma dayalı geçimini sağlayan illerden birisi de Giresun'dur. Savaş yıllarının etkisini oldukça yoğun yaşayan Giresun, bu etkilerden uzun süre kurtulamamış ve 1940'lı yıllarda başlayan göçler 1950-1960 yılları arasında artarak devam etmiştir. Yaşanan göç olaylarının arka bahçesinde olan, ekonomik nedenleri ve sosyal gelişimine yansımaları; nüfus, eğitim, zirai yapı, sanayi konuları ele alınarak ayrıntılı olarak aşağıda incelenmiştir.

1-GİRESUN İLİNİN DEMOGRAFİK YAPISI

Nüfusun sayısı, yapısı ve dağılımı, iktisadi kalkınma açısından oldukça önemlidir. Zira iktisadi hayatın, şeklini ve niteliğini yansıtır. Niteliği ise kalkınma için gerekli olan insan gücünü ortaya koyar.

Türkiye'de planlı ekonomi uygulamalarının öne geçmesiyle birlikte nüfus sayımlarının da önemi artmıştır. İlk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmış, 1935 yılından itibaren de her beş yılda bir tekrarlanmıştır. Çünkü nüfus sayımları sonucu, sadece nüfustaki artış, dağılım, yaş ve cins miktarı gibi demografik eğilimlere ulaşılmaz. Yaşam standardı, istihdam, eğitim gibi özellikleri de ortaya koyar. Bölgesel farklılıklar, dengesizlikler görülür. Böylece ulusal, yerel, kamu ve özel yatırımların planlanması için gelecekle ilgili tahmin yapılmasını sağlar.

1927-1950 yılları arasındaki Türkiye'nin nüfusunun 13.648.270 kişiden 20.947.188 kişiye ulaştığı görülür.¹¹⁶ Nüfus artışında hükümetin uyguladığı nüfus politikaları da etken olmuştur. Savaş yıllarında ki kayıp nüfusun telafi edilmesi için teşvik edici uygulamalar konmuştur. Meselâ; devlet memurlarının maaşlarına çocuk sayısına göre ikramiye eklenmiş hatta bekârların evlendirilmesine dair yasa tasarısı dahi teklif edilmiştir.

¹¹⁶ a.g.i., 22 Ekim 1950, s.3.

Nüfus miktarını etkileyen başka birçok unsur vardır. İdari sınırları içerisine katılan veya ayrılan yerleşim yerlerinin artması-azalması, doğum-ölüm oranları, şehirleşme, iş veya evlilik sonucu yapılan göç hareketleri etkindir. 1927-1950 yılları arasında yapılan nüfus sayımları sonucu bazı coğrafi bölgelerde nüfus artışları - azalışları ve buna bağlı olarak yıllık ortalama artışların da farklılık görülmektedir. Bu farklılıkların ortaya çıkmasındaki sebeplerde farklıdır. Ölüm oranlarının azalması, doğum oranlarının artması gibi nedenlerden başka kimi bölgenin nüfus artışında toprak kazanımlarının da etkili olduğu söylenebilir. Meselâ; Marmara bölgesinin artış nedeni olarak; sanayileşme sonucu bölgedeki iş imkânlarının artması sebebiyle göç alması diyebiliriz. Buna karşılık Akdeniz bölgesinde sanayileşmenin ve diğer sebeplerin yanı sıra 1939 yılında Hatay'ın 208.116 (108.726 erkek-99.390 kadın)¹¹⁷ kişilik nüfusu ile Türkiye topraklarına katılması buradaki nüfusu artırmıştır.

Nüfus sayımları sonucu bölgesel ve yerel birçok verilere ulaşılabilir, istatistiksel anlamda oranlamalar yaparak bir bölgenin yapısı hakkında sonuca varabiliriz. Aşağıdaki tablolardan Türkiye'nin nüfus miktarlarıyla yapılan incelemeler sonucu Giresun il bazındaki nüfus hareketlerini ortaya koymaya çalışılmıştır.

Tablo 12. 1935-1960 Yılları arasında Türkiye'nin ve Giresun'un Nüfus Miktarı

YILLAR	TÜRKİYE NÜFUSU	GİRESUN NÜFUSU
1935*****	16.158.018	260.154
1940	17.820.950	279.236
1945	18.790.174	283.626
1950	20.947.188	299.555
1955	24.064.763	334.297
1960	27.754.820	381.453

Kaynak: DİE, Genel Nüfus Sayımı 23 Ekim 1960 İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus, DİE Matbaası, No: 444, Ankara, 1963, s. VII-VIII. (Genel Nüfus Sayımı 23 Ekim 1955 istatistik bilgileri kullanılmıştır.)

¹¹⁷ İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No:412, Ankara, 1961, s. IX.
*****22 Ekim 1950 tarihli nüfus sayımından alınmıştır.

1935-1960 yılları arasında Türkiye nüfusundaki artış oranı % 71.7 iken Giresun nüfusundaki artış %46.62'dir. Türkiye nüfusunda fazla bir artış görülmemekle birlikte aynı durum Giresun nüfus artışı içinde söz konusudur.

Tablo 13. 1935-1960 Yılları arasında Giresun'un Yüzölçümü

YILLAR	YÜZÖLÇÜMÜ(km ²)
1935	6.510
1940	6.812
1945	6.812
1950	6.812
1955	6.886
1960	6.934

Kaynak: Giresun İl Yıllığı, 1967, s. 102.

Giresun'un idari sınırları 25 yıl içerisinde % 6,5 oranında artmıştır. Bu artışa sebep Giresun'a bağlanan ilçe, belde veya köylerdir.

1935-1940 yıllarında idari sınırların genişlemesinin getirdiği bir sonuç olarak nüfus miktarı yükselmiştir. 1933 yılında Şebinkarahisar ve Alucra'nın Giresun iline bağlanması Giresun nüfusunda 95.00 kişilik bir artış yaratmıştır.¹¹⁸ Giresun nüfusu zaman içerisinde çok fazla artışlar göstermemiş genellikle Türkiye ortalamasının altında gelişmiştir. Bunun ana nedeni ise nüfus kayıplarıdır.

1940'lı yıllardan başlayarak 1950'li yıllarda da devam eden göçlerin yaşanması nüfus artış oranının düşürmüştür. II. Dünya savaşından sonra ilin yaşadığı ekonomik sıkıntı, kıtlık, kıtlık sonucu yaşanan ölümler, sağlık sorunlarının çoğalması, devlet yatırımlarının yetersizliği, işsizliğin artması gibi durumlar Giresun halkını göçe sürüklemiştir. 1950 yılında Giresun doğumlu olup başka illerde yaşayanların oranı %13 'ü bulmuştur.¹¹⁹ Geçim kaynağı toprak olan Giresun halkının çalışan kesimini kaybetmesi ise üretimi azaltmış, azalan üretimin yerine başka bir alternatifin konulmaması sonucu ekonomik olarak gelişim olmamıştır.

¹¹⁸ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3107

¹¹⁹ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3155

1.1 22 Ekim 1950 Nüfus Sayımına Göre Giresun

22 Ekim 1950 yılı sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 20.947.188 kişi iken Giresun'un nüfusu 299.555'dir.¹²⁰

Giresun, İlçe ve mevkilerinin nüfus miktarları aşağıdaki gibidir.¹²¹

GİRESUN

Şehirde oturanlar	12.507
Merkez Bucak (37 mevki ile)	29.213
Dereli Bucağı (25 mevkisi ile)	15.094
Yavuz Kemal Bucağı(12 mevki ile)	8.391
TOPLAM	65.205

ALUCRA

Şehirde oturanlar	854
Merkez Bucak(39 mevki ile)	16.766
Mindavel Bucağı (31 mevkisi ile)	15.054
TOPLAM	32.654

BULANCAK

Şehirde oturanlar	5.253
Merkez Bucak (25 mevki ile)	17.605
Piraziz Bucağı (25 mevki ile)	22.676
TOPLAM	45.534

GÖRELE

Şehirde oturanlar	2.118
Merkez Bucak (47 mevki ile)	31.704
Eynesil Bucağı (16 mevki ile)	9.889
TOPLAM	43.711

¹²⁰ a.g.i., 23 Ekim 1950, s.3-6.

¹²¹ a.g.i., 23 Ekim 1950, s.186-190.

KESAP

Şehirde oturanlar	2.202
Merkez Bucak(43 mevki ile)	26.020
TOPLAM	28.222

SEBİNKARAHİSAR

Şehirde oturanlar	7.577
Merkez Bucak (51 mevki ile)	17.169
TOPLAM	24.746

TİREBOLU

Şehirde oturanlar	4.259
Merkez Bucak (58 mevki ile)	31.555
Espiye Bucağı (39 mevki ile)	23.669
TOPLAM	59.483

ŞEHİRLER NÜFUSU	34.770
NAHİYE - KÖYLER TOPLAMI	264.785
GİRESUN İLİ TOPLAMI	299.555

1945-1950 yılları arasında Türkiye'deki nüfus artışı %22.9 iken Giresun nüfus artışı % 11 dir. Bu oran Türkiye nüfus artışı oranına göre oldukça düşüktür. Düşüklüğün en büyük nedeni Savaş kayıplarının ve ölümlerin yanı sıra yaşanan kıtlık ve işsizlik sonucu Giresun'dan giden nüfustur ve miktar 35.707¹²² kişidir. Şöyle ki;

---

¹²² a.g.y., 1967, s.106.

	<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>	<u>TOPLAM</u>
1-Giresun Doğumlular			
a)Vilayette bulunanlar	135.687	157.410	293.097
b)Vilayette bulunmayanlar	27.218	14.947	42.165
	GENEL TOPLAM 335.262		
2-Vilayet Dışında doğanlar	3.549	2.909	6.458
3-Göçlerden Kaybedilen Nüfus	42.165	- 6.458	= 35.707
4-Giresun Nüfusu	335.262	- 35.707	= 299.555

1950 yılındaki nüfus kaybı görüldüğü üzere 35.707'dir. Tarıma dayalı bir ekonomi için oldukça önemli bir miktardır. Geriye kalanlar ise ilin faal ve potansiyel iş gücü miktarını oluşturmaktadır.

Tablo 14. 1950 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı

Potansiyel İş Gücü Miktarı

Faal İş Gücü Miktarı

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM		ERKEK	KADIN	TOPLAM
1950	76.877	100.762	177.639		74.500	92.500	167.000

Kaynak: a.g.y., 1967, s.110.

Tablo 24'de yaş bileşenleri incelendiğinde, Giresun genç nüfusa sahip bir il özelliğindedir. 1950 yılında 0-14 yaş aralığında 121.977 kişi vardır.¹²³ 0-14 yaş aralığının toplam Giresun nüfusuna oranının % 40 olması faal iş gücü potansiyelini düşürmektedir. Ayrıca potansiyel işgücü miktarından % 6 oranında çalışmayan olduğunu görmektedir. Buda iktisadi olarak gelişimi, üretimi engelleyici bir unsurdur.

Potansiyel ve faal iş gücünün genel nüfusa oranı ise şöyledir¹²⁴ :

Potansiyel iş Gücü	Erkek	% 55.2	Kadın	%62.8	Toplam	59.5
Faal İş Gücü	Erkek	%53.5	Kadın	% 57.6	Toplam	55.7

¹²³ a.g.y.,1967, s.109.

¹²⁴ a.g.y.,1967, s.110.

1940-1950 yılı doğum-ölüm oranları bakımından verimli bir inceleme yapılamamaktadır. İl sınırlar içerisinde yıllık doğum kayıtları bulunmaması doğru bilgiye ulaşılmasını engellemektedir.¹²⁵ Buna rağmen 1950 yılında Giresun'da doğup başka illerde yaşayan birçok kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu kişilerin ailelerinin özellikle sanayii faaliyetlerinin yoğun olduğu şehirlere yöneldiği dikkat çekmektedir. 17.760 kişi ile İstanbul ilk sıradadır. Ardından 7.763 kişi ile Samsun, 1.948 kişi ile Ankara, 1.948 kişi ile Zonguldak, 1.217 kişi ile İzmir gelmektedir. İstanbul'da yaşayan ve başka bir ilde doğan nüfus içerisinde de Giresun doğumlu önemli bir miktarı teşkil etmektedir ve sıralamada 17.760 kişi ile altıncıdır.¹²⁶

Ölüm kayıtlarının da düzenli olarak tutulamaması, ölüm miktarları ve oranları hakkında bir sonuca varılmasını engellemiştir. Dönemin siyasi ve iktisadi çerçevesinde ve özellikle kıtlık olduğu dönemler sağlık şartlarının da olumsuz olması kaçınılmazdır. Bundan dolayı tıbbi malzeme ve hekim yokluğu, salgın hastalıklar vb. gibi sebeplerden dolayı ölüm oranlarının yüksek olması muhtemeldir.

1.2 23 Ekim 1955 Nüfus Sayımına Göre Giresun

23 Ekim 1955 tarihinde yapılan nüfus sayımı sonucuna göre Türkiye'nin nüfusu 24.064.763'tür. Bir önceki sayım sonucuna göre 3.117.575 kişi artmıştır. Giresun ilinin nüfusu 334.297 kişi olup, bu artışa etkisi 34.742 kişidir.¹²⁷

23 Ekim 1955 nüfus sayımı sonuçlarına göre Giresun nüfus yapısı aşağıdaki gibidir;

---

¹²⁵ a.g.y., 1967, s. 104.

¹²⁶ Mehmet Akif Ceylan, "Giresun İlinde İl Dışı Göçler ve Göç Eden Nüfusun Özellikler", Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, C. II, Ankara, 2009, s.340-362.

¹²⁷ a.g.i., 23 Ekim 1955, s. IX-X (İstatistiksel hesaplar 412 nolu yayın bilgileri doğrultusunda hesaplanmıştır.)

**Tablo 15. Vilayet ve Kazalar İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları,
Yüzölçümü ve Nüfus yoğunluğu**

İL VE MEVKİ	TOPLAM	ŞEHİR NÜFUSU	NAHİYE KÖY NÜFUSU	YÜZ ÖLÇÜMÜ	NÜFUS YOĞUNLUĞU
TOPLAM	334.297	40.603	393.694	6.886	48
Merkez	74.966	15.248	59.718	1.116	67
Alucra	33.217	2.229	30.988	1.594	20
Bulancak	50.831	5.825	45.006	808	62
Görele	48.313	2.300	46.013	434	111
Keşap	29.296	2.483	26.813	202	145
Ş.karahisar	25.901	7.567	18.334	1.365	18
Tirebolu	71.743	1.951	66.792	1.367	52

Kaynak: a.g.i., 23 Ekim 1955, s.230.

1955 yılı sayımı bir önceki sayıma oranlar daha kapsamlı olup kadın erkek nüfusunu da görebilmekteyiz. Buna göre;¹²⁸

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>GİRESUN</u>			
Şehirde oturanlar	15.248	7.968	7.280
Merkez Nahiye (41 mevki ile)	33.683	15.941	17.742
Dereli Nahiye (24 mevkisi ile)	17.273	8.315	8.958
Yavuz Kemal Nahiye(12 mevki ile)	8.762	4.330	4.332
Nahiye ve köyler toplamı	59.718	28.586	31.132
TOPLAM	74.966	36.554	38.412
<u>ALUCRA</u>			
Şehirde oturanlar	2.229	1.484	745
Merkez Nahiye(42 mevki ile)	15.648	7.041	8.607
Mindavel Nahiye (32 mevkisi ile)	457	199	258
Nahiye ve köyler toplamı	30.988	13.784	17.204
TOPLAM	33.217	15.268	17.949

¹²⁸ a.g.i., 23 Ekim 1955, s. 230.

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>BULANCAK</u>			
Şehirde oturanlar	5.825	2.884	2.941
Merkez Nahiye(26 mevki ile)	20.638	9.607	11.031
Piraziz Nahiye (25 mevki ile)	24.368	11.535	12.833
Nahiye ve köyler toplamı	45.006	21.142	23.864
TOPLAM	50.831	24.026	26.805

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>GÖRELE</u>			
Şehirde oturanlar	2.300	1.155	1.185
Merkez Nahiye(49 mevki ile)	34.328	15.434	19.894
Eynesil Nahiye (12 mevki ile)	11.715	5.224	6.491
Nahiye ve köyler toplamı	46.043	20.658	25.385
TOPLAM	48.343	21.773	26.570

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>KEŞAP</u>			
Şehirde oturanlar	2.483	1.182	1.301
Merkez Nahiye(27 mevki ile)	15.837	7.410	8.427
Karabulduk Nahiyesi(15 mevki ile)	10.976	5.228	5.748
Nahiye ve köyler toplamı	26.813	12.638	14.175
TOPLAM	29.29	13.820	15.476

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>ŞEBİNKARAHİSAR</u>			
Şehirde oturanlar	7.567	3.636	3.931
Merkez Nahiye(52 mevki ile)	18.334	8.573	9.761
Nahiye ve köyler toplamı	18.334	8.573	9.761
TOPLAM	25.901	12.209	13.692

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>TİREBOLU</u>			
Şehirde oturanlar	4.951	2.419	2.532
Merkez Nahiye (58 mevki ile)	35.163	16.736	18.427
Espiye Nahiye (15 mevki ile)	10.182	4.725	5.457
Harşit Nahiyesi(12 mevki ile)	5.312	2.610	2.702
Yağlıdere Nahiyesi(26 mevki ile)	16.135	7.790	8.345
Nahiye ve köyler toplamı	66.792	31.861	34.931
TOPLAM	71.743	34.280	37.463
		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
ŞEHİRLER NÜFUSU	40.063	20.688	19.915
NAHİYE - KÖYLER TOPLAMI	293.694	137.242	156.452
GİRESUN İLİ TOPLAMI	334.297	157.930	176.367

1955 yılına gelindiğinde Giresun'un idari yapısında değişimler meydana gelmiştir. Merkez ilçede bazı mevkiler değişerek köy veya nahiye statüsüne geçmiştir. Meselâ; 1950 yılında bulunan Büyükkaraali 1955 yılı sayımında görülmemekte, Barça, Boztekke, Enişdibi Ezet, Kayadibi, Okçu gibi mevkiler bulunmaktadır. Dereli Nahiyesinde bulunan Çatak mevki bir başka bir mevkiye dâhil edilerek statüsü ortadan kalkmıştır.

Alucra ilçesine Alevra, Arda ve Köklüce mevkilerin eklenerek nahiye sayısı 42'ye yükselmiştir. Mindaval nahiyesine Arda ve Orçaviran mevkileri katılırken, Köklüce Alucra merkez sınırlarına dâhil edilmiştir.

Bulancak ilçesinin 1950 yılında 25 mevkisi bulunurken, 1955 yılında Pazarsuyu mevkiinin ilave edilmesiyle 26 mevkiye ulaşmıştır.

Görel merkez ilçesinde, Çiftlik ve Güney mevkilerinin katılmasıyla nahiye sayısı 49'a yükselmiştir. Eynesil nahiyesine bağlı Boztepe, Görel-İshaklı, Dereli-İshaklı Görel-Köseli ve Nefsi-Köseli köyleri birleştirilerek belediye teşkilatı uygun görülmüştür.¹²⁹

¹²⁹ BCA, **Görel Kazası ve Eynesil Nahiyesine bağlı bulunan bazı mevkilerdeki değişiklikler**, 14.02.1953, 30. 11. 1/236. 6.3.

Keşap ilçesinin merkez nahiyesine bağlı olan 43 mevkiinin 15'i yeni oluşturulan Karabulduk Nahiyesine bağlanmıştır. Bunlar Armutdüzü, Bayrambey, Demirci, Feruz, Geçit, Halkalı, Karabulduk, Küçükgeriş, Mencilis, Paya, Pınarçukuru, Tekke, Unaca, Yenicehisar ve Yivdinciktir. Barça ise Giresun merkez ilçe sınırlarında dâhil edilmiştir.

Şebinkarahisar ilçesinin idari yapısında büyük bir değişiklik olmamıştır. Sadece Göreme mevkisi sınırları içinde yer almıştır.

Tirebolu merkez ilçede bir değişiklik olmamış, ancak Espiye nahiyesinin mevki sayısı 39'dan 15 düşürülmüştür. Harşit ve Yağlıdere Nahiyeleri oluşturularak Espiye'ye ait olan bazı mevkiler bu yeni nahiyelere verilmiştir. Ayrıca Espiye Nahiye merkezi olan Espiye köyünde Çam köyünün de birleştirilmesi suretiyle Devlet Şurası Umumi Heyetince verilen kararla 28.09.1953 tarihinde belediye teşkilatı uygun görülmüştür.¹³⁰

Giresun idari yapısının değişikliğine gidilmesinin bir nedeni de nüfus miktarındaki artıştır. Son beş yılda görülen bu artışın en büyük etkeni iktisadi şartların eskiye oranla bir nebze düzelmesi, doğum miktarının artması ve ölüm oranlarının azalmasıdır. Nüfusun artmasına rağmen 1955 yılına kadar 53.464 kişi göç etmiştir.

GÖÇLERDEN GİRESUNUN KAYBETTİĞİ NÜFUS¹³¹

	<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>	<u>TOPLAM</u>
1-Giresun Doğumlular			
a)Vilayette bulunanlar	152.247	173.811	326.058
b)Vilayette bulunmayanlar	40.704	20.999	61.703
	GENEL TOPLAM		387.761
2-Vilayet Dışında doğan	5.683	2.556	8.239
3-Göçlerden Kaybedilen Nüfus	61.703	- 8.239	= 53.464
4-Giresun Nüfusu	387.761	- 53.464	= 334.297

¹³⁰ BCA, Tirebolu Kazası ve Espiye Nahiyesine bağlı bulunan bazı mevkilerdeki değişiklikler, 13.11.1953, 30.11.1 0/241. 34.11.

¹³¹ a.g.y., 1967,s.106.

Bu sonuca göre; Türkiye'nin 1950-1955 yılları arasındaki fiili artış % 29.7, tabii artış % 26.8 iken Giresun'un fiili artışı % 22.3, tabii artışı ise % 29.9'dur.¹³² Bu da bize Giresun'daki artışın Türkiye oranının altına düşmesindeki en önemli sebebin göç hareketleri olduğunu gösterir.

1955 yılı verilerine göre Giresun'dan ayrılan nüfusun gittikleri şehirlere göre dağılımı; İstanbul'a 18.312 erkek, 10.603 kadın; Samsun'a 3.244 erkek, 3.107 kadın, Zonguldak'a 2.889 erkek, 873 kadın; Ankara'ya 2.128 erkek, 888 kadın; İzmit'e 999 erkek, 372 kadın; Bolu'ya 814 erkek, 770 kadın; İzmir'e 1.335 erkek, 385 kadın; Sakarya'ya 580 erkek, 543 kadın; Ordu'ya 956 erkek, 864 kadın; Trabzon'a 497 erkek, 310 kadın olmak üzere toplam 50.469 kişidir.^{133*****}

Yaş bileşimine bakıldığında son beş yıl içerisinde büyük bir değişim olmamıştır. 0-14 yaş gurubu 137.260 kişi ile küçük nüfus oranın % 41 olarak korumuştur. 15-64 yaş grubu 185.640 kişi iken, 65-+yaş gurubu 12.397 kişiye ulaşmıştır. Ayrıca yaş bileşenleri bir bölgenin iş gücü potansiyeli hakkında bilgi vermektedir.¹³⁴

Tablo 16. 1955 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı

Potansiyel İş Gücü Miktarı

Faal İş Gücü Miktarı

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM		ERKEK	KADIN	TOPLAM
1955	86.411	110.556	196.967		83.900	98.667	182.567

Kaynak: Giresun İl Yıllığı, 1967, s.110.

Tablo 25 dikkate alınarak potansiyel ve faal iş gücünün genel nüfusa oranı şöyledir:¹³⁵

Potansiyel İş Gücü	Erkek	% 54.7	Kadın	% 62.1	Toplam	% 58.9
Faal İş Gücü	Erkek	% 53.1	Kadın	% 55.9	Toplam	% 54.6

Bu durumda potansiyel iş gücünün % 7'si çalışmamaktadır ve beş yıl içerisinde % 1 oranında artmıştır. Çalışan nüfusun iktisadi faaliyet alanlarına göre dağı-

¹³² a.g.y., 1967, s.107.

¹³³ a.g.y., 1973, s.166.

***** Göç eden nüfus içerisinde 2.995 kişinin hangi ilde olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

¹³⁴ a.g.y., 1967, s.109.

¹³⁵ a.g.y., 1967, s.110.

limda, ilk sırada tarım vardır. 167.688 kişi ile % 92'lik bir oranı oluşturmaktadır. % 2'lik bir oranla imalat sanayinde çalışan kişi sayısı 3.969'tur. % 1.9 oranı ile 3.457 kişi hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Bunu; 2.523 kişi ile % 1 oranında sigortacılık, 1.086 kişi ile % 0.6 oranında ulaşım, 910 kişi ile % 0.5 oranında inşaat, 52 kişi ile elektrik-gaz-su-ticaret-banka alanı, 3 kişi istihraç alanı takip etmektedir. 4.534 kişi ile oluşan % 2'lik oran ise meçhul işlerde çalışmaktadır.¹³⁶

1.3 23 Ekim 1960 Nüfus Sayımına Göre Giresun

1960 yılı sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 27.754.820 kişidir. Yoğunluğu ise % 36'dır. Son beş yıla göre nüfusu 3.690.057 kişi ve yoğunluğu da % 4 oranında artmıştır. Nüfus yoğunluğu ise % 55'dir. Giresun'un nüfusu 381.453 kişidir. Nüfus yoğunluğu Türkiye nüfus yoğunluğunun üzerinde olup % 55 olmuştur. Yüzölçümü ise 6.934 km²'dir. 1955 yılı yüzölçümü 6.886 km²'dir. 48 km²'lik bir artış vardır. Gümüşhane vilayeti Şiran Kazasının Merkez Nahiyesine bağlı olan Çalgan Köyü 26 Kasım 1958 tarihindeki Dâhiliye Vekaleti kararı ile Giresun Alucra Kazasının Merkez nahiyesine bağlanmış¹³⁷ ve yüzölçümünde artış sağlamıştır. Türkiye'nin şehirleşme oranı % 31,9 iken Giresun % 14.4 şehirleşme oranı ile geri kalmıştır. En kalabalık köyü 1.440 kişi ile Yağmurca olurken en az nüfusu olan köyü ise 280 kişiyle Çimşir'dir.¹³⁸

23 Ekim 1960 nüfus sayımı sonuçlarına göre Giresun nüfus yapısı ise aşağıdaki gibidir;

¹³⁶ a.g.y., 1967, s.112.

¹³⁷ BCA, Gümüşhane Vilayeti Şiran Kazasının Merkez Nahiyesine bağlı Çalgan Köyü'nün Giresun Vilayeti Alucra İlçesi'ne bağlanması, 26.11.1958, 30. 11. 1/ 273.32.17.

¹³⁸ "Giresun Şehrinin Nüfusu 5 Yılda 5 Bin Artmış", Işık Gazetesi, 25 Ekim 1960, s.1, S.30.010.

**Tablo 17. Giresun İli ve İlçeler İtibariyle Şehir ve Köy Nüfusları,
Yüzölçümü ve Nüfus Yoğunluğu**

İL MEVKİ	TOPLAM	ŞEHİR NÜFUSU	BUCAK KÖY NÜFUSU	YÜZ ÖLÇÜMÜ KM ²	NÜFUS YOĞUNLUĞU (KM)
TOPLAM	381.453	59.090	322.363	6.934	55
Merkez	61.858	19.902	41.956	317	195
Alucra	36.491	1.905	34.586	1.618	23
Bulancak	56.756	7.346	49.410	808	70
Dereli	30.189	1.034	28.955	820	37
Espiye	37.431	4.148	33.283	463	81
Eynesil	13.831	4.521	9.310	51	271
Görece	42.759	3.009	39.750	390	109
Keşap	29.583	3.573	26.010	222	133
Ş.karahisar	28.833	8.747	20.086	1.378	21
Tirebolu	43.722	4.705	39.017	867	50

Kaynak : a.g.i., 23 Ekim 1960, s. XXIII.

1960 yılı sayımına göre Giresun ili ve ilçe, bucak, köy muhtarlıkları itibariyle nüfus miktarları şöyledir.¹³⁹

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>GİRESUN</u>			
Şehirde oturanlar	19.902	10.518	9.384
Merkez Bucak (51 mevki ile)	41.956	20.164	21.792
TOPLAM	61.858	30.682	31.176

¹³⁹ a.g.i., 23 Ekim 1960, s.248.

*****Nüfus sayımında girilen miktarlarda yanlışlık yapılmıştır. Erkek toplam rakamı 19.676 olarak yazılmış, 16.976 olarak düzeltilmiştir.

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>ALUCRA</u>			
Şehirde oturanlar	1.905	1.098	807
Merkez Bucağı(43 mevki ile)	18.136	8.572	9.564
Hindeval Nahiye (31 mevki ile)	16.450	7.306	9.144
Bucak ve köyler toplamı	34.586	15.878	18.708
TOPLAM	36.491	16.976*****	19.515

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>BULANCAK</u>			
Şehirde oturanlar	7.346	3.732	3.614
Merkez Bucak (25 mevki ile)	21.727	10.180	11.547
Kovanlık Bucağı(11 mevki ile)	9.766	4.730	5.036
Piraziz Bucağı (21 mevki ile)	17.917	8.419	9.498
Bucak ve köyler toplamı	49.410	23.329	26.081
TOPLAM	56.756	27.061	29.695

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>DERELİ</u>			
Şehirde oturanlar	1.234	639	595
Merkez Bucak (24 mevki ile)	18.825	9.125	9.700
Yavuzkema1 Bucağı(12 mevki ile)	10.130	5.085	5.045
Bucak ve köyler toplamı	28.955	14.210	14.745
TOPLAM	30.189	14.849	15.340

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>ESPIYE</u>			
Şehirde oturanlar	4.148	2.078	2.070
Merkez Bucak(18 mevki ile)	12.072	5.807	6.265
Yağlıdere Bucağı (31 mevki ile)	21.211	10.388	10.823
Bucak ve köyler toplamı	33.283	16.195	17.088
TOPLAM	37.431	18.273	19.158

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>EYNESİL</u>			
Şehirde oturanlar	4.521	2.102	2.419
Merkez Bucak(11 mevki ile)	9.310	4.192	5.118
TOPLAM	13.831	6.294	7.537

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>GÖRELE</u>			
Şehirde oturanlar	3.009	1.539	1.470
Merkez Bucak(46 mevki ile)	28.225	12.885	15.340
Çanakçı Bucağı (14 mevki ile)	11.525	5.534	5.991
Bucak ve köyler toplamı	39.750	18.419	21.331
TOPLAM	42.759	19.958	22.801

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>KEŞAP</u>			
Şehirde oturanlar	3.573	1.772	1.801
Merkez Bucak (32 mevki ile)	18.743	8.863	9.880
Karabulduk Bucak (8 mevki ile)	7.267	3.521	3.746
Bucak ve köyler toplamı	26.010	12.384	13.626
TOPLAM	29.583	14.156	15.427

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>SEBİNKARAHİSAR</u>			
Şehirde oturanlar	8.747	4.380	4.367
Merkez Bucak (52 mevki ile)	20.086	9.560	10.526
TOPLAM	28.833	13.940	14.893

		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
<u>TİREBOLU</u>			
Şehirde oturanlar	4.705	2.412	2.293
Merkez Bucak (53 mevki ile)	33.338	16.048	17.290
Harşit Bucak (11 mevki ile)	5.679	2.793	2.886
Bucak ve köyler toplamı	35.017	14.841	20.176
TOPLAM	43.722	21.253	22.469
		<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
ŞEHİRLER NÜFUSU	59.090	30.270	28.820
BUCAK- KÖYLER TOPLAMI	322.363	153.172	169.191
GİRESUN İLİ TOPLAMI	381.453	183.442	198.011

Giresun'un nüfus artışıyla beraber idari yapısında bir önceki sayıma göre değişiklikler olmuş, kaza, kasaba ve köy sayısı artmıştır. Sadece il ve ilçe sınırlarında ki değişikliklerle kalmayıp Gümüşhane vilayetinin Şiran kazasına bağlı olan Çalgan Köyünün Giresun Alucra nahiyesine katılmasıyla yüzölçümü artmıştır.

Tirebolu Kazasının merkez nahiyesine bağlı Şalaklı Köyü¹⁴⁰ ve Boğalızir köyü¹⁴¹ Görele kazasının merkez nahiyesine bağlanmıştır.

Espiye Nahiyesi 16.04.1958 tarihinde kaza durumuna getirilerek¹⁴² Tirebolu'nun nahiyesi olan Yağlıdere Espiye'ye dâhil edilmiştir. Merkez nahiyesine bağlı Hacıköy Köyü 30 Haziran 1959 tarihinde Espiye Kazasının merkez Nahiyesine¹⁴³ bağlanmıştır.

Keşap Kazası'na bağlı olan Vanazıt Köyü 26.03.1959 tarihinde Keşap belediyesi hudutları içine alınmasına karar verilmiştir.¹⁴⁴

¹⁴⁰ BCA, Tirebolu ve Görele Kazalarına bağlı bazı mevkilerdeki değişiklik, 6 Temmuz 1957, 030. 11.1 0/265. 18.4.

¹⁴¹ BCA, Tirebolu ve Görele Kazalarına bağlı bazı mevkilerdeki değişiklik, 26 Kasım 1958, 30.11.1 0/273.32.20.

¹⁴² BCA, Espiye Nahiyesinin durumuna getirilmesi, 16 Nisan 1958, 30.11.1 0/269.12.9.

¹⁴³ BCA, Tirebolu Kazasına bağlı olan Hacı Köyü'nün Espiye Kazasına bağlanması, 30 Haziran 1959, 30.11.1 0/276.19.19.

¹⁴⁴ BCA, Keşap Kazasına bağlı Vanazıt Köyü'nün Keşap Belediye sınırlarına alınması, 25 Mayıs 1959, 30.11.1/275.13.2.

Giresun Merkez Kazasına bağlı Alınca Köyü, Teyyaredüzü ve Kayadibi Devlet Şurası Umumi Heyetince verilen 21.12.1959 tarihli ve 59/3127-370 sayılı karar üzerine Giresun belde hududu sınırlarına katılmıştır.¹⁴⁵

Espiye kazasının Yağlıdere Nahiyesine bağlı Er Köyü, 01.04.1959 tarihinde Keşap Kazasının Karabulduk Nahiyesine bağlanmıştır.¹⁴⁶

Bulancak kazası Piraziz nahiyesine bağlı Kovanlık Köyü Nahiye durumuna getirilerek Sofulu, Bayındır, Ahurlu, Tepeören, Elmalı, Cindi, Karaağaç, Tepeköy, Kızılev, Ezeltere, Damudere köyleri bağlanmıştır.¹⁴⁷

1960 nüfus sayımına göre Giresun'un son beş yıllık nüfus artış oranı % 26,7'dir. Türkiye nüfus artış oranının % 29.3 olması sonucu nüfus artışı düşüktür. Yukarıda da değinildiği gibi verilen göçler artış oranındaki düşüklüğü açıklamaktadır. Göç miktarı yıllar itibariyle daha da çoğalmış ve 74.668 kişiye ulaşmıştır.

1960 yılı verilerinde Giresun'dan ayrılan nüfusun gittikleri illere göre dağılımı; İstanbul'da 25.690 erkek, 15.279 kadın; Samsun'da 4.347 erkek, 3.965 kadın; Zonguldak'ta 4.188 erkek, 1.684 kadın; Ankara'da 3.157 erkek, 1.713 kadın; İzmit'te 1.610 erkek, 714 kadın; Bolu'da 838 erkek, 730 kadın; İzmir'de 1.269 erkek, 501 kadın; Sakarya'da 1.123 erkek, 903 kadın; Ordu'da 997 erkek, 1.175 kadın, Trabzon'da, 422 erkek, 398 kadın olmak üzere toplam 70.703 kişidir.¹⁴⁸*****

GÖÇLERDEN GİRESUNUN KAYBETTİĞİ NÜFUS¹⁴⁹

	<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>	<u>TOPLAM</u>
1-Giresun Doğumlular			
a)Vilayette bulunanlar	178.786	194.984	373.770
b)Vilayette bulunmayanlar	51.844	30.507	82.351
	GENEL TOPLAM 456.121		

¹⁴⁵ BCA, Giresun Vilayetine ağıl Alınca Köyünün, Teyyaredüzü ve Kayadibi Köyü'nün Samanlıkkıran kısımlarının Giresun Belediye sınırlarına alınması, 19 Şubat 1960, 30.11.1 0/280. 5.15.

¹⁴⁶ BCA, Espiye ve Keşap Kazasının mevkilerindeki değişiklikler, 1 Nisan 1959, 30.11.1 0/ 275.10.1.

¹⁴⁷ BCA, Giresun Bulancak Kazasının Piraziz Nahiyesine bağlı Kovanlık Köyünde Kovanlık adıyla kurulan Nahiye bağlanan köyler, 31.3.1958, 30.11.1 0/269.12.9.

¹⁴⁸ a.g.y., 1967, s.166.

***** Göç eden nüfus içerisinde 3.965 kişinin hangi ilde olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

¹⁴⁹ a.g.y., 1967, s.106.

2-Vilayet Dışında doğan	4.654	3.027	7.683
3-Göçlerden Kaybedilen Nüfus:	82.351 - 7.683 = 74.668		
4-Giresun Nüfusu:	456.121 - 74.668 = 381.453		

Bu sonuca göre; 1955-1960 yılları arasındaki Giresun'un fiili nüfus atışı % 26.7 oranı ile % 29.3 olan Türkiye'nin fiili artış oranından düşüktür. Buna en büyük sebep artarak devam eden göç hareketleridir. Ancak Türkiye tabii artış % 28.3 iken Giresun tabii artış oranı bunun üzerine çıkarak % 32.9 olmuştur. Bunun da en önemli sebebi il ve ilçe bazında ortalama ölüm oranlarının Türkiye ölüm oranının altında seyretmesidir. Ancak izlenebilir rakamlar sadece il ve ilçe merkezlerinden alınmakta olup, kırsal bölgelerden ölüm rakamları alınamamaktaydı. Eğer bu rakamlara ulaşmak mümkün olsaydı ölüm nispetlerinin Türkiye'ye nazaran ya paralel ya da daha yüksek olduğu görülürdü.¹⁵⁰

Tablo 18. 1955-1960 Yılları Arası Ölüm Oranları

ORTALAMA ÖLÜM SAYI- SİİL VE İLÇE MERKEZ- LERİ		NÜFUS 01/01/1958 İL VE İLÇE MERKEZLERİ	ÖLÜM ORANLARI ‰
Türkiye	93.400	7.764.711	12.0
Giresun	455	48.614	9.3

Kaynak: a.g.y., 1967,s.104.

Yaş bileşiminde diğer nüfus sayımlarının yorumları açısından bir değişiklik olmamıştır. Nicelik bakımından olan değişiklik genç nüfus yapısını bozulmamıştır. 0-14 yaş gurubu 172.485 kişi ile çocuk nüfus oranı % 45'tir. Bu sayının büyüklüğü doğum oranının yükseldiğini ve bebek ölümlerinin azaldığının kanıtıdır, ancak iş gücü potansiyeli olarak kayıp nüfus diyebiliriz. 15-64 yaş grubu 194.851kişi iken, 65 ve üzeri yaş gurubu 14.117 kişiye ulaşmıştır.¹⁵¹

Nüfus miktarı ve yaş bileşimi bir yerin ekonomik iç hacmini tayin etmek bakımından aşağıdaki tablodan Giresun'un işgücü nüfus miktarını öğrenebiliriz.

¹⁵⁰ a.g.y.,1967, s.107.

¹⁵¹ a.g.y., 1967,s.109.

Tablo 19. 1960 Yılı Giresun İli Potansiyel ve Faal Nüfus Miktarı**Potansiyel İş Gücü Miktarı****Faal İş Gücü Miktarı**

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM		ERKEK	KADIN	TOPLAM
1960	94.031	114.937	208.968		90.314	96.714	187.028

Kaynak: a.g.y., 1967, s.110.

Tablo 28 dikkate alınarak potansiyel ve faal iş gücünün genel nüfusa oranı şöyledir.¹⁵²

Potansiyel İş Gücü	Erkek	% 51.2	Kadın	% 58.0	Toplam	% 54.7
Faal İş Gücü	Erkek	% 49.1	Kadın	% 48.8	Toplam	% 49.0

Potansiyel iş gücünün % 10'u oranında çalışmamaktadır. Çalışan nüfusun ana iktisadi faaliyet alanında bir değişiklik söz konusu değildir. Tarımda çalışan nüfus 168.338 kişi ile % 90'lık bir oranı oluşturmaktadır ve % 2'lik bir düşüş olmuştur. Bu düşüşün sebebi muhtemelen ekonomik sebeplerden dolayı başka illere yapılan göçlerdir. İmalat sanayinde % 1'lik bir artış olmuştur ve çalışan nüfus 5.507 kişi ile % 3'tür. Hizmet sektöründe % 2.7 oran ile çalışan nüfus 5.043' çıkmıştır. Bunu; % 2.7 oranı ve 3.169 çalışanı ile sigortacılık, 1.638 kişi ile % 0.8 oranında ulaşım, 2.111 kişi ile % 1.1 oranında inşaat, 70 kişi ile elektrik-gaz-su-ticaret-banka alanı, 106 kişi istihraç alanı takip etmektedir. 846 kişi ile oluşan % 0.2'lik oran ise meçhul işlerde çalışmaktadır.¹⁵³

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda 1950-1960 yılları arası bir değerlendirme yapıldığında; Giresun nüfus artış oranı % 27.40'dır. Türkiye'nin nüfus artış oranının % 32.8'dir, yani Giresun Türkiye'nin artış oranının altındadır. Fiili artış ortalaması göçler sonucu Türkiye ortalamasının altında kalmasına neden olurken, ölüm oranlarının düşüklüğü tabii artış oranını Türkiye oranına göre yükseltmektedir. Şehirleşme oranı da oldukça düşüktür. 1950 yılında % 11.6 olan şehirleşme 1960 yılına gelindiğinde % 14.4'e yükselmiştir. Oysaki Türkiye şehirleşme oranı 1960 yılında

¹⁵² a.g.y., 1967, s.110.

¹⁵³ a.g.y., 1967, s.112.

% 31,9'dür.¹⁵⁴ On yıl içerisinde çalışmayan nüfus oranı ise 1950 yılında % 6 iken 1960 yılında % 11' çıkmıştır.

Var olan işletmeler küçük çapta cüce işletmeler olmakla birlikte aile işletmeleridir. Bu da şehirde bir işsiz kadrosu oluşturmuştur. Göç olaylarının en büyük nedeninin ekonomik sıkıntılar olduğunu düşünülürse, göç miktarının yıllar itibariyle artarak devam etmesi, Giresun'da geçim şartlarının zor olduğunun göstergesidir.

Göçlerin yaşanması beraberinde yeni sorunlar getirmiş, özellikle eğitim görmesi gereken çocuklar, okul yerine geçimlerini sağlamak için çalışmaya başlamışlardır.

2-Giresun'da Eğitim

Eğitim; çağdaş toplumların ulaştığı muasır medeniyetin yakalanması için, bilgiyi bilince dönüştüren, teknolojik gelişimleri kavratan, kişilere ve dolayısıyla topluma değer katılmasında etkili olan oldukça önemli bir araçtır, ayrıca kıt olan ekonomik kaynakların kullanımında, bir yerin kalkınmasında da yol gösteri olması bakımından oldukça önemlidir.

Eğitim konusu, her dönem önemini korumuş ve hükümetlerin felsefeleri doğrultusunda uygulanmıştır. Atatürk dönemiyle başlayan eğitim seferberliği İnönü döneminde hümanizm çerçevesinde devam etmiştir. Ancak ülke koşulları, yaşanan savaşlar, ekonomik imkânsızlıklar gibi nedenlerden dolayı eğitimle ilgili ulaşılmak istenen hedeflere tam olarak varılamamıştır.

Menderes dönemine intikal eden okul düzeni; ilk, orta ve yüksekokul olmak üzere üç kısımdır. Eğitime önem veren Giresun halkı sistemin aksaklıklarını ve eksikliklerini tespit edilerek gazete aracılığıyla dile getirmiştir. İlkokul 5, orta öğretim 7, yüksekokullar ise barajlarına göre 2, 3, 4, 5, 6 sınıfa ayrılmıştır. Yüksekokullarda ki bu sınıf uzmanlaşmak için gerekli olduğuna kanaat getirilmiş, ancak ilk ve ortaokullar için daha fazla sınıfların olması istenmiştir. Okullardan mezun olanların hayata daha kolay tutunabilmesini için beceri ve başarılarının artırılması, okulda öğrendiklerinin bilince dönüşmesinin gerekliliği ön plana alınmış, bundan dolayı var olan programın uygun olduğu, ancak çocuklara 5 yıl içinde bu programın uygulanmasının yo-

¹⁵⁴ a.g.y., 1967, s.105.

rucu olduğunu, kaldıramayacakları bir yükün altına girdiklerini belirtilmiştir. Sistemin ağır yükünden kurtulmak için altıncı sınıf olup dersler ona göre bölünmesi gerektiği söylemiş, ortaokullar için aynı ağır yükten bahsedilmiş, gerekenin yapılması istenmiştir. Orta kısım 3, lise 4 yıl olmak üzere toplam 7 yıl ders yapılmaktadır. Ayrıca bu okullara sadece çevrelerden gelmekte diğer uzak yerlerde yaşayanlar okullara gidememektedir. Orta kısımda okuyan öğrenciler mezun olurken çok fazla bir bilgi sahibi olamamakta, okulu bitirdikten sonra meslek edinmek için başka sanatlara yönelmektedirler. Ortaokulu bitiren bir çocuğun sanat öğrenme yaşı geçtiği için de okula gitmek yerine sanat öğrenmeyi tercih etmişlerdir. Bu da zamanla ortaokula gidenlerin sayısında azalmaya ayrıca neden olmuştur. Hayata bu şekilde atılan gençlerinde giriştikleri işte başarılı olabilmeleri için gerekli olan bilgiyi kazanmadıkları için, giriştikleri işlerde kendilerini gösterememişlerdir.¹⁵⁵ Okullara teknik şubelerin açılması sonucu öğrenci sayısının artacağını söylemiştir. Ayrıca Erkek Sanat Enstitüsü mezunu olanlar maddi imkânlarının yetersizliği nedeniyle malzeme alamadıklarından dolayı sanatlarını yapamamışlar, muhtelif sanat erbaplarının yanında az yevmiye ile birlikte çalışmışlardır.¹⁵⁶ Şehre, lise ve sanat enstitülerine eğitim için köylerden gelen çocukların şehir hayatına uyum sağlamakta zorlanıp, kötü alışkanlıklar edinmişler ve bundan dolayı şehre bir yurdun yapılması istenmiştir. Böylece burada kalacak olan çocukların disipline edilerek kötü alışkanlıklar kazanmasının, boş vakitlerini kahvelerde geçirmesinin önüne geçileceği düşünülmüştür.¹⁵⁷

Menderes hükümeti 9 Mart 1951- 17 Mart 1954 programında eğitim için birçok çalışma yapmıştır. Bölge ihtiyaçlarına göre gerekli olan işgücünü sağlamak için kurslar ve şubelerin açılmasına, dört yıllık lise uygulamasına, liseye devam edememiş olanlara Akşam Liselerinin açılmasına, yıkık harap olan okul binalarının bütçeden tahsisat gönderilerek onarılmasına vb. konularda karar alınmıştır.¹⁵⁸

1954 yılında vekâlet nezrinde yapılan anket sonucuna göre liselerin son sınıfı kaldırılarak 3 yıla indirilmiş, yüksek eğitimine devam edeceklerin yabancı dillerini

¹⁵⁵ Hasan Tahsin Okutan, “**Milli Eğitim Şurası Toplanırken, İlk ve Orta Okullar Altıncı Sınıfa Çıkarılmalıdır**”, Işık Gazetesi, 21-24-26-27-28 Ocak 1953, s. 1, S.833, 836, 837, 838, 839.

¹⁵⁶ “**Giresun Erkek Sanat Enstitüsü Çalışmaları**” Işık Gazetesi, 19 Mart 1953, s.1, S. 880.

¹⁵⁷ “**Öğrenci Yurduna İhtiyaç Var**”, Işık Gazetesi, 18 Ekim 1951, s.1, S455.

¹⁵⁸ Tunay Karakök, “**Menderes Döneminde (1950-1960) Türkiye’de eğitim**”, Yüksek Öğrenim ve Bilim Dergisi, C.1, S.2, Ağustos 2011, s.89-97.

geliştirmeleri içinde ek dersler konulmuştur.¹⁵⁹ Sadece değişiklik bununla kalmamış, sınav sistemi de değişmiştir. Bitirme ve olgunluk sınavları birleştirilerek tek sınav olmuş, sınav soruları her ikisini de kapsamıştır. Sınavı başaran öğrenciye tek bir diploma verilmiştir.¹⁶⁰

Genel anlamda yaşanan diğer bir sorun ise öğretmen eksikliğidir. Türkiye genelindeki öğretmen eksikliği sıkıntısı Giresun'a da yansımıştır. Tirebolu Ortaokulunda dört sınıf bulunmasına rağmen müdürü ile birlikte 3 öğretmen görev yapmıştır.¹⁶¹ Sıkıntı çözülememiş 1954 yılında öğretmenden tasarruf etmek için Necati Bey İlkokul'un beşinci sınıfı kaldırılarak 4 sınıfa indirilmiş, 5. sınıf öğrencileri kendi sınıflarına eşit olan başka okullarda beşinci sınıfı tamamlamıştır.¹⁶² Özellikle bayan öğretmen açığı oldukça fazladır. Bundan dolayı, köylere okul temin edildiği halde kızlar okula gönderilmemiştir. Köy öğretmenlerinin 4274 sayılı kanuna göre kız çocuklarının okula devam ettirebilme yetkisi verilmiştir, ancak etkili olamamıştır. Oysaki kız çocuklarının okutulması, ev işlerinden çocuk ölümlerinin azalmasına kadar önemlidir.¹⁶³

Öğretmen açığının oluşmasındaki bu nedenler dışında diğer etken ise askerlik çağına gelenlerin askere gitmesidir. Askere alınan Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin yerine lisede vekâleten çalıştırılmak üzere lise ve ortaokul mezunu olanlar için kurslar açılmış ve 2-3 hafta sürmüştür.¹⁶⁴ Ayrıca lise mezunlarının ilkokul öğretmeni olabilmesi için de Milli Eğitim Müdürlüğü kurslar açmıştır.¹⁶⁵ Belgelerini alanlar ilkokulların açık öğretmenliklerinde görev almıştır. Diğer alınan önlem ise öğrenci sayısı 300'den aşağı olan ilkokullarda idari görevlerde bulunanlarında derse girmesidir.¹⁶⁶

Lise mezunlarının ortaokulda öğretmenlik yapabilmeleri için bazı şartlar getirilmiştir. Türk veya yabancı okullardan mezun olanlar, en az 2 yıl başarılı olarak ilkokullarda hocalık yapmış olanlara öncelik tanınmıştır. Olgunluk sınavlarını vermiş olmaları şartı aranmamıştır. Edebiyat kolundan mezun olanlar Türkçe, tarih, coğrafya

¹⁵⁹ "Liseler Yine 11 Seneye mi indiriliyor" Işık Gazetesi, 13 Nisan 1954, s.1, S.1197.

¹⁶⁰ "Lise İmtihanlarında Değişiklik Yapılıyor", Işık Gazetesi, 1 Aralık 1954, s.1, S.1385.

¹⁶¹ "Üç Öğretmenli Ortaokul", Işık Gazetesi, 18 Ocak 1952, s.1, S.533.s

¹⁶² "Garip Bir Karar", Işık Gazetesi, 6 Aralık 1954, s.1, S. 1389.

¹⁶³ "Köy Kızlarını Okutalım", Işık Gazetesi, 2 Haziran 1953, s.1, S.942.

¹⁶⁴ "Öğretmen Vekili Kursu Açılıyor", Işık Gazetesi, 17 Aralık 1952, s.1, S. 804.

¹⁶⁵ "İlkokul Öğretmeni Olmak İsteyenlere Kurs Açılacak", Işık Gazetesi, 30 Mart 1953, s.1, S.888.

¹⁶⁶ "İlk Mektep Hocaları Hakkında Alman Teni Kararlar", Işık Gazetesi, 17 Temmuz 1953, s.1, S.977.

ve yurttaşlık; fen kolundan mezun olanların matematik, fizik, kimya, biyoloji ayrıca müzik, resim-iş ve lisan imtihanlarına tabii tutulmuş, bu dersleri verenler ortaokul hocalığı yapmaya hak kazanmışlardır.¹⁶⁷

1959 yılında artan nüfusla birlikte okul çağındaki öğrencilerinde artması öğretmen sıkıntısı daha da artmıştır. Hükümet, emekli öğretmenleri belli bir ücret karşılığında geri çağırılmış, emekliliği gelenleri de emekli etmeyerek çalıştırmaya devam etmiştir.¹⁶⁸ Aynı yıl kazalardaki ortaokullarla ilkokullar birleştirilerek 8 yıllık öğretim sistemi getirilmiş, köy okullarıyla birlikte ders müfredatları değiştirilmiştir. Meselâ; tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri yerine sosyal incelemeler, tabiat bilgisi; fizik ve kimya dersleri yerine fen bilgisi dersi konmuştur.¹⁶⁹ İlkokul öğretmenlerinin yüksek tahsil görmesi için Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Enstitüsü açılması için hazırlıklar başlamıştır.¹⁷⁰ Öğretmen açığının kapatılması için alınan önlemler öğretmen ihtiyacını tam olarak karşılayamamıştır. Hatta öğretmensizlikten not alamayan öğrencilerin okulları yazında devam etmiştir.¹⁷¹

Eğitim sorunlarının çözüme kavuşturulması için yeni projeler uygulanarak yeni okulların yapımı ve tamiri için ödenek gönderilmiştir. Köy okulları yapımı için Giresun'a 152.000 lira tahsisat gelmiştir. 1952 yılında Bulancak Tepe ve Küçükada köylerine okul yaptırılması için ödenek almıştır.¹⁷² Alucra ilçesine 60.000 lira harcanarak yapılacak olan ilkokulun birinci sınıfı ihale edilmiştir. Şebinkarahisar'da 60.000 liraya mal olacak okulun inşasına başlanmış, bir ilkokul için arsa alınmıştır. Tirebolu'da 97.000 liraya yapılan okul aynı yıl içinde öğretime başlamıştır.¹⁷³ Hatta Rumlardan kalan evler okula dönüştürülmüştür. İsmet Paşa İlkokulu bunlardandır.¹⁷⁴ Ancak gönderilen tahsisat yeterli olmamıştır. Yıkılmak üzere olan okulların onarımı yapılamamış, yeni yapılacak okullar ise erken bitirilememiştir. Keşap, Armanit ve Espiye, Tirebolu- Akköy okulları oldukça kötü duruma gelmiş, okulların üzerine ör-

¹⁶⁷ "Maarif Vekâletinin Yerinde Kararı ile Lise Mezunları Orta Mektep Hocası Olabilecek", Işık Gazetesi, 8 Eylül 1953, s.1, S. 1019.

¹⁶⁸ "Öğretmen İhtiyacını Karşılama İçin İki Esaslı Tedbir Alınacak", Işık Gazetesi, 2 Aralık 1959, s.1, S.2790.

¹⁶⁹ "Kazalarda İlk Orta Okullar Birleştirilecek", Işık Gazetesi, 17 Aralık 1959, s.1, S.2801.

¹⁷⁰ "Öğretmenler Yüksek Tahsil Görecek", Işık Gazetesi, 10 Aralık 1954, s.1, S.1393.

¹⁷¹ "Bazı Okullar Yazında Açık Kalacak", Işık Gazetesi, 1 Haziran 1959, s.1, S.2662.

¹⁷² "Köy Okulları", Işık Gazetesi, 11 Haziran 1952, s.2, S.652.

¹⁷³ "Vali Danışman Eserler Veriyor", Işık Gazetesi, 21 Ağustos 1952, s.1, S.711.

*****Hartama: Kiremit yerine kullanılan veya kiremidin altına konulan ince tahta.

¹⁷⁴ "İsmet Paşa İlkokulu", Işık Gazetesi, 23 Ocak 1953, s.1, S. 835.

tülen hartamaların çürümesi yeni masraflara yol açmıştır. Susuzluk ise ayrı bir sorun yaratmıştır.¹⁷⁵ Okulların üzerlerine çinko yerine hartama örtülmesi ekonomik durumu ve gönderilen tahsisatın yetersiz olduğunun göstergesidir. Sadece köy okulları yıkık bir vaziyette değil şehir okulları da harabe durumdadır. Yeşil Giresun İlkokulu gibi.¹⁷⁶

Giresun topçu birliklerinin işgali altında bulunan hazineye ait Rum Ortaokulu binasının Milli Savunma Bakanlığına terk ve tahsisi hakkındaki 27.02.1947 tarihli ve 3/5465 sayılı kararın 12.02.1951 yılında Maliye Bakanlığının talebiyle, Bakanlar Kurulu tarafından kaldırılmıştır.¹⁷⁷ 1940-1947 yılları arasında topçu taburu hizmetinde kalan okul, 1947 yılından sonra Ticaret Lisesine tahsis edilerek eğitim faaliyetine devam etmiştir.

Kalkınmasının sağlanmasında ki en önemli etkenlerden birisidir eğitim. Ekonomi ile doğrudan ilişki içerisinde. Giresun ekonomisinin gerek coğrafi koşulları gerekse devlet yatırımlarının da az yapılması sonucu istenilen seviyeye gelememiştir.

2.1 İlköğretim

1950-1960 yılları arasında Giresun'daki ilköğretim düzeyinde ki eğitim çok fazla bir gelişme göstermemiştir. Dönemin verileri karşılaştırıldığında ve aşağıdaki tablolar incelendiğinde Giresun'un 10 yıllık süredeki ilköğretim eğitiminin gelişimi hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 20. 1950-1960 Yılları Arası Giresun Nüfusuna Göre Okur-Yazar Miktarları (%)

YILLAR	Nüfus (6 Yaş +)			Okuma-Yazma Bilen			Oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1950	256.393	117.138	139.255	59.328	48.611	10.687	23.10	41.50	7.70
1955	263.460	121.386	142.074	73.183	60.835	12.348	27.80	50.10	8.70
1960	296.714	139.376	157.338	76.965	63.294	13.671	25.90	45.40	8.70

Kaynak: a.g.y, 1973, s.76.

¹⁷⁵ “Köy Okulları Onarılmayacak mı”, Işık Gazetesi, 6 Aralık 1952, s.1, S.795.

¹⁷⁶ “Yeşil Giresun İlkokulunun Feci Durumu”, Işık Gazetesi, 9 Şubat 1953, s.1, S. 849.

¹⁷⁷ BCA, Rum Ortaokulu ve Kilise Binası Hakkında, 20.02.1951, 30.13.01.02/125.14.16.

1950-1951 ders yılı itibariyle Türkiye genelinde faal okul sayısı toplam 17.428'dir. Resmi ilkokul sayısı 17.305 olup, bunun 1.505'i şehirlerde, 15.800 adeti köylerde bulunmaktadır. Köylerde bulunan bu okulların 10.250 adeti öğretmenli, 1.690 adeti öğretmen-eğitmenli, 3.860 adeti ise eğitmenlidir. Özel ilkokul sayısı ise 123 adettir. Bunun 22'si Özel Türk okulları, 85'i azınlık okulları, 16'sı ise yabancı okullardan oluşmaktadır. İlkokullardaki toplam öğrenci sayısı 1.616.626'dır. Toplam erkeklerin sayısı 1.016.915, kızların sayısı ise 599.711'dir. Resmî ilkokul öğrenci sayısı 1.602.198 kişi olup 1.009.204'ü erkek, 592.994'ü kızdır. Özel ilkokul öğrenci sayısı ise 14.428 kişi 7.711'i erkek, 6.717'si kız öğrencidir.¹⁷⁸ Kadrolu İlkokul öğretmen sayısı 367 erkek, 284 kadın olmak üzere toplam 651 kişidir. Anaokulu sayısı; Özel Türk Anaokulu 17, azınlık anaokulu 28 yabancı anaokulu ise 7 olmak üzere toplam 52 tanedir. 1.760 öğrenci sayısı olup 71 tane öğretmen vardır. 27 Ulus okulunda 28 öğretmen ve 1.123 öğrenci; 1.362 Akşam okulunda 30.492 öğrenci eğitim görmüştür. Devlet bütçesinden resmi ilkokullar için harcanan miktar, 89.807.463 lira iken özel ilkokullar için harcanan miktar 1.657.338 liradır.¹⁷⁹

Tablo 21. 1950-1951 Ders Yılı İtibariyle Giresun Şehir ve Köydeki Faal İlkokulların Sayısı

İL-İLÇE	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM
Merkez	6	31	37
Alucra	1	22	23
Bulancak	2	29	31
Görece	2	23	25
Keşap	1	33	34
Şebinkarahisar	5	12	17
Tirebolu	2	33	35
Genel Toplam	20	182	202

Kaynak: a.g.i., İlköğretim 1950-1951, s.37-38.

¹⁷⁸ İUM., Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1950-1951, Yayın No:346, Ankara, s.VI-XII.

¹⁷⁹ a.g.i., İlköğretim 1950-1951, s. XIII.

Tablo 35'ten de anlaşılacağı üzere şehir ve ilçe merkezlerinde 20 tane olan okul sayısı Köylerde 182'ye ulaşmıştır. Bu durum nüfus yoğunluğu ile paralel olduğu gibi köy kalkınmasına verilen önemi de açıklamaktadır. Türkiye resmi okul sayısı geneline bakıldığında ise Giresun'un payı % 1'dir.

Tablo 22. 1950 1951 Ders yılı itibariyle Resmi İlkokulların Sene Sonu Durumlarına Göre Giresun Şehir ve Köylerdeki Faal Öğrenci Sayısı

İL-İLÇE	TOPLAM		GENEL TOPLAM
	ERKEK	KIZ	
Merkez	3.275	984	4.259
Alucra	1.249	327	1576
Bulancak	2.442	686	3.128
Görece	2.610	489	3.099
Keşap	1.837	621	2.458
Şebinkarahisar	1.015	588	1.603
Tirebolu	2.813	721	2.904
TOPLAM	15.241 *****	4.416	19.657

Kaynak: a.g.i., Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1950-1951, s. 168-170

Türkiye genelindeki öğrenci sayısına göre Giresun'un payı ise % 1'dir. Resmi okullarda okuyan kız öğrenci sayısı Türkiye genelinde 599.711 dir. Türkiye genelinde kız öğrencilerin toplam sayısının öğrencilere oranı %37 iken, Giresun ilinde kız öğrencilerin oranı %22 dur. Bu oran Giresun'daki kızların eğitimde geri kaldığını göstermektedir.

1950-51 öğrenim yılı sonunda birçok nedenden dolayı 847 kişi öğrenimini yarıda bırakmıştır. Ölüm dolayısıyla 32 kişi, hastalık dolayısıyla 61 kişi, nişanlanma-evlenme dolayısıyla 204 kişi, okul çağını bitirmesinden dolayı ise 550 kişi ayrılmıştır.¹⁸⁰

*****Genel toplamda yapılan 14.611 olan yanlışlık düzeltilerek toplam 15.241 yazılmıştır. 19.027 olan toplam düzeltilerek 19.657 yapılmıştır. Şehir ve köylerdeki kız erkek sayılarındaki yanlışlıkların nereden geldiği tam olarak bulunamadığı için kullanılmamıştır.

¹⁸⁰ a.g.i., İlköğretim 1950-1951, s.171.

Giresun eğitimi için devlet bütçesinden harcanan miktar 806.401 liradır. Devlet bütçesinden resmi okullara harcanan miktar ise 89.807.463 olduğuna göre Giresun'a ayrılan pay ise % 0,9 dur.

1960-1961 ders yılı itibariyle Türkiye genelinde faal ilkokul sayısı toplam 24.398'dir. Resmi okul sayısı 24.244 adet olup bunun 2.240 adeti şehirlerde, 22.004 adeti köylerde bulunmaktadır. Köylerde bulunan bu okulların 19.286 adeti öğretmenli, 1.640 adeti öğretmen-eğitmenli, 1.078 adeti ise eğitmenlidir. Özel ilkokul sayısı ise 154'e çıkmıştır. Özel Türk okulları 51 tanedir. Bunun bağımsız Türk İlkokulu 28, ortaokula bağlı Türk ilkokul 7, liseye bağlı Türk ilkokul 16 tanedir. Azınlık ilkokulları 88'e çıkmıştır. Bunun 20 tanesi Bağımsız Ermeni İlkokulu, 7 tanesi ortaokula bağlı Ermeni İlkokulu, 2 tanesi liseye bağlı Ermeni İlkokulu, 7 tanesi Musevi ilkokulu, 52 tanesi Rum İlkokulu olmak üzere 88 tanedir. Yabancı ilkokulların sayısı ise bir tanesi kapanarak 15'e düşmüştür. Liseye bağlı Alman ve Avusturya İlkokulundan 1'er tane, Fransız İlkokulu bağımsız 3, ortaokula bağlı 2, liseye bağlı 1 olmak üzere 6 tane; ortaokula bağlı 1 tane İngiliz, ortaokula bağlı 1 tan Bulgar, bağımsız 1 tane İran, 4 tane İtalyan İlkokulu vardır.¹⁸¹ Resmi ve özel okulların tüm sınıflarında okuyan öğrenci sayısı 2.866.501 'dir. Resmi ilkokullardaki öğrenci sayısı 2.841.444 kişidir ve 1.786.345 erkek öğrencilerin sayısı, 1.055.099 kız öğrencilerin sayısıdır. Resmi okullardaki öğretmen sayısı 58.929' çıkmıştır. Şehirdeki öğretmen sayısı 23.731 iken köylerdeki öğretmen sayısı 35.198 'dir. 2.683 eğitmen vardır ve hepsi de köyde bulunmaktadır.¹⁸² Anaokulu öğrenci sayısı 2.730 olup 104 öğretmen vardır.¹⁸³

---

¹⁸¹ DİE, **Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1960-1961**, Yayın No: 465, DİE Matbaası, Ankara, 1965, s.107-112.

¹⁸² **a.g.i.**, İlköğretim 1960-1961, s.368

¹⁸³ **a.g.i.**, İlköğretim 1960-1961, s.402.

**Tablo 23. 1960-1961 Ders Yılı İtibariyle Resmi İlkokullarda
Giresun Şehir ve Köydeki Faal Okul Sayısı**

İL-İLÇE	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM
Merkez	6	33	39
Alucra	1	25	26
Bulancak	3	38	41
Görece	2	35	37
Keşap	3	29	32
Şebinkarahisar	4	23	27
Tirebolu	2	29	31
Dereli	1	19	20
Espiye	1	23	24
Eynesil	1	7	8
Genel Toplam	24	261	285

Kaynak: a.g.i., İlköğretim 1960-1961, s. 44-45.

Tablo 36'dan da anlaşılacağı üzere şehir ve ilçe merkezlerinde 24 tane olan okul sayısı Köylerde 261'ye ulaşmıştır. 1960-1961 ders yılı verilerine göre Türkiye resmi okul sayısı geneline bakıldığında ki payı %1'lik oranla devam etmiş ve fazla bir gelişme göstermemiştir. Köylerde, öğretmenli 243, eğitimli-öğretmenli 11, eğitimli 7 okul vardır.

1960-61 öğrenim yılı sonunda çeşitli nedenlerden dolayı eğitimini yarıda bırakan 372 kişi vardır. Ölüm dolayısıyla 9 kişi, hastalık dolayısıyla 20 kişi, nişanlanma-evlenme dolayısıyla 78 kişi, diğer sebeplerden dolayı ise 265 kişi ayrılmıştır.¹⁸⁴

**Tablo 24. 1949-1960 Ders Yılları itibariyle
Giresun Şehir ve Köydeki Faal Öğrenci Sayısı*******

YILLAR	ÖĞRENCİ SAYISI			MEZUN SAYISI		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1949-50	18.960	14.597	4.363	1.757	1.543	214
1954-55	21.442	16.143	5.299	1.838	1.611	227
1959-60	25.760	19.289	6.471	2.600	2.178	422

Kaynak: Giresun İl Yıllığı, 1973, s.76.

¹⁸⁴ a.g.i., İlköğretim 1960-1961, s.211.

On yıllık sürede Giresun'un Türkiye genelindeki resmi okul öğrenci sayısına oranı 1950 yılında % 1.2 iken 1960 yılında %08'e gerilemiştir.

2.2 Ortaöğretim

Giresun'da ilk ortaöğretim kurumları, rüştiye olarak XIX yy'da açılmış, 1913 yılında idadiye çevrilmiştir. Cumhuriyetin ilk ortaokulu ise Merkez Orta Mektebi adıyla 1924-1925 öğretim yılında eğitime başlamıştır. 1950 yılında 7 olan okul sayısı 1960 yılında 10'a yükselmiştir. Asıl artış 1960'lı yıllardan sonra olmuştur.¹⁸⁵

Tablo 25. 1950-1960 Ders yılı itibariyle Giresun Ortaokul ve Öğrenci Sayısı

YILLAR	OKUL	ERKEK	KIZ	TOPLAM
1949-50	7	799	123	922
1954-55	8	1.143	197	1.340
1959-60	10	2.186	392	2.578

Kaynak: a.g.y., 1973, s.78.

Türkiye Genelinde ise resmi ortaokul sayısı; 1950-51 öğretim yılında 364, 1954-55 öğretim yılında 494, 1959-60 ders yılında ise 691 adettir.¹⁸⁶ Giresun 1950 yılındaki 7 adet ortaokul ile Türkiye'deki payı %1,9 iken 1960 yılında % 1,4 düşmüştür. Yukarıda da değinildiği üzere muhtemelen göçlerden dolayı çalışan yetişkin nüfusunun azalması ve maddi imkânların yetersizliği sonucu ilkokulu bitiren bir çocuğun çalışması gerekmiş, ortaokula giden öğrenci sayısı da yıldan yıla düşmüştür. On yıllık bir zaman zarfında ise Giresun'daki okur-yazar oranı sadece % 2.8'lik bir artış göstermektedir.

1950-51 yılında orta dereceli meslek ve teknik okullarında 1. sınıfına 80 kişi yeniden kayıt yaptırmıştır. 1. sınıf iki şube-96 kişi, 2. Sınıf bir şube-50 kişi, 3. sınıf bir şube-49 kişi, 4. sınıf bir şube-19 kişi, 5 sınıf bir şube 34 kişidir. Sene başında toplam 248 öğrenci vardır ve hepsi erkektir. Fiilen ve hükmen çalışan öğretmen sayısı

¹⁸⁵ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s. 3163.

*****1960-1961 yılı öğrenci sayısı istatistik bilgilerine ulaşılmadığından 1959-1960 yılı öğrenci sayısı kullanılmıştır

¹⁸⁶ DİE, **Milli Eğitim Hareketleri 1942-1972**, Yayın No: 676, DİE Matbaası, Ankara, 1973, s.24.

ise asil 14 erkek, 1 kadın; 3 erkek stajyer ve 2 erkek ücretli olmak üzere 20 öğretmen vardır.¹⁸⁷

3.3 Diğer Okullar, Kuruluşlar ve Kurslar

Devlet okullarıyla getirilemeyen eğitimler halk eğitimi adı altında açılan çeşitli kurslara telafi edilmek istenmiştir. Özellikle küçük sanatlarla maddi gelir elde eden yüzlerce ailenin geçimini sağlaması ve kalkınması için var olan kaynaklar doğrultusunda eğitim verilmiş, Mili Eğitim Bakanlığınca kurslar açılmıştır.

İl genelinde açılan Akşam Kız Sanat Okulları hızla yayılmıştır. Merkezde 1941 yılında, Şebinkarahisar'da 1955 yılında, Bulancak'ta ise 1957 yılında açılmıştır. Akşam Kız Sanat okuluna kayıt yaptırmak için 17 yaşından küçük olmak (esas kısmı için), evli veya nişanlı olmamak ve özellikle çiçek aşısını yaptırmış olmak şartları aranmıştır.¹⁸⁸ Erkek öğrenciler için ise Erkek Sanat Enstitüsü vardır. Okullar kendi bünyesinde ilgi gören konular üzerinde kurslar aracılığı ile eğitim vermiştir. Kız Sanat okullarında yoğun olarak biçki-dikiş kursları rağbet görmüştür. Ayrıca açılan Kız Orta Sanat Okulu da Akşam Kız Sanat Okulunun binasında eğitim görmüştür.¹⁸⁹ Erkek Sanat Enstitüsüne bağlı olarak ise marangoz ve demircilik kursu açılmış, hatta bu kurslar halkın gelemediği yerlere götürülmüştür. 1952 yılında marangoz kursunu 15, Demircilik kursunu 6, biçki-dikiş kursunu 18 kişi tamamlamıştır.¹⁹⁰

Ticaret Lisesi'nde de büro, daktilografi, stenografi, tüccari muhasebe gibi Halk Eğitiminin Kursları açılmış,¹⁹¹ ayrıca ihtiyaç doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı bu kurslarını açmaya devam etmiştir. Bu doğrultuda Giresun'da tesviyecilik (Torna-freze), elektrik ve oksijen kaynakçılığı, pratik elektrikçilik üzerine halk eğitim kursları da verilmiştir.¹⁹²

Diğer açılan ve önem arz eden kuruluş ise Halk Dershaneleridir. 1960 yılında okul çağını geçmiş olup okuma-yazma bilmeyen vatandaşlar için açılmıştır. 1960-61 öğrenim yılında şehirde 4, köylerde ise 44 tane dersane vardır. 983 öğrenciye 49 öğretmen düşmüştür. Şehirdeki öğretmen sayısı 2 erkek 2 kadın, köylerde ise 44 erkek

¹⁸⁷ a.g.i., İlköğretim 1950-1951, s.60,78,220.

¹⁸⁸ "Kız Sanat Ortaokuluna Kayıt Kabul Şartları", Işık Gazetesi, 1 Ekim 1951, s.1, S.441.

¹⁸⁹ "Kız Orta Sanat Okulu Açılıyor", Işık Gazetesi, 27 Eylül 1951, s.1, S.438.

¹⁹⁰ "Marangoz ve Demirci Kursu Sezon Faaliyetini Bitirdi", Işık Gazetesi, 7 Mayıs 1952, s.1, S.622.

¹⁹¹ "Ticaret Lisesinde Halk Eğitim Kursları Açılıyor", Işık Gazetesi, 24 Ekim 1952, s.1, S.760.

¹⁹² "Halkımıza Meslek Kursları Açılıyor", Işık Gazetesi, 27 Ocak 1953, s.1, S.838.

1 kadın öğretmen vardır. Öğrenci sayısı ise şehirde 8 erkek varken 81 kadın öğrenci vardır. Köylerde ise hiç kadın öğrenci yokken 894'ü erkek öğrencidir.¹⁹³

Öğretmenler Derneği tarafında muhasebe kursu verilmiş, gençlere işsizlere meslek sahibi edinilirken şehrin muhasebe ihtiyacı karşılanmak istenmiştir.¹⁹⁴ Gündüz çalışmak zorunda olan ilkokul çağındaki çocuklar için ve okuma yazma bilmeyenler için gece dersaneleri açılması istenmiştir.¹⁹⁵ 1955 yılında Mithat Paşa ve Yeşil Giresun İlköğretim açılmıştır. Bunlardan Mithat Paşa bayanlara için olmasına rağmen hiçbir bayan kayıt yaptırmamış, Yeşil Giresun'a ise erkekler için kurs açmış ve 10 kişi kayıt yaptırmıştır.¹⁹⁶

Türkçe okuma- yazma kursları Halk evlerinin bünyesinde açılmıştır. Okuma-yazma öğretilmesi için bazen kahvelerin bir odası halk odası durumuna getirilerek eğitim verilmiştir. Türkçe dersi yanında yabancı dil ve resim kursları da açılmış, 1950 yılında 52 öğrencisi ile faaliyete devam etmiştir.¹⁹⁷ Halkevlerinin kapatılmasının ardında oluşan boşluğu doldurmak için ise Giresun'da 1952 yılında kütüphane açılmıştır. Yaklaşık 3.000 kadar kitap vardır. Bunun 2.400 adeti Halkevinden alınmıştır.¹⁹⁸

¹⁹³ a.g.i., İlköğretim 1960-1961, s. 414

¹⁹⁴ "Muhasebe Kursu Açılıyor", Işık Gazetesi, 10 Ocak 1952, s.2, S.526.

¹⁹⁵ "Gece Dersaneleri Açılmalıdır", Işık Gazetesi, 24 Ocak 1952, s.1, S538.

¹⁹⁶ "Gece Dersaneleri Açıldı", Işık Gazetesi, 8 Şubat 1955, s.1, S.1444.

¹⁹⁷ BCA, Halkevinin kahvehanede açtığı halk odası ki dilekçe ve halkevlerinin açtığı kurslar hakkında ki telgrafi, 31.08.1950, 490.1. 00/1055..1050.3.

¹⁹⁸ "Kütüphanenin Açılışı", Işık Gazetesi, 27 Haziran 1952, s.1, S.664.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİNDE GİRESUN'UN ZİRAİ YAPISI

1-GİRESUN İLİNİN ZİRAİ YAPISI

Giresun'un sahip olduğu yer şekilleri, ekonomisini oldukça etkilemektedir. Dikili ve ekili alanların az olması, var olan toprakların küçük ebatlı olması, gün geçtikçe artan nüfusu geçindirmek için yeterli değildir. Özellikle tarıma dayalı geçimini, tek mahsul olan fındıktan sağlaması ve 1950-1960 yıllarında gerçekleşen zirai gelişimlerden de faydalanamaması bölgenin ekonomik kalkınmasında engel teşkil etmiştir.

Marshall Planında öngörülen yardım gereği ülkenin hızla makineleşmesi söz konusu iken Giresun'un dağlık olması ve motorlu tarımın her yerde yapılmasına imkân vermemesi sebebiyle, üretimin doğal şartlara olan bağılılığı sürmüştür. 1953 yılında Samsun'a 436, Ordu'ya 11 tane traktör gelirken Giresun'a sadece 3 traktör gelmiştir.¹⁹⁹ Muhtemelen sayının azlığı, halkının traktör alacak kadar maddi imkâna sahip olamaması ve/veya dağlık bir bölgede kullanılmasının zor olmasından kaynaklanmaktadır.

Fındık rekoltesinin düşük olduğu yıllarda geçim daha da zorlaşmıştır. Banka ve şahıs borcu olan köylüler, borçlarını hatta vergi borçlarını dahi ödeyemez duruma gelmişlerdir.²⁰⁰ Fındığın sanayi ham maddesi olması, üreticinin temel besin ihtiyaçlarının karşılanmasını engellemiş, kıt olarak yetişen mısır da ihtiyacı karşılayamamıştır. İlin gıda ihtiyacı dışarıdan temin edilmiş bu da ekonomik olarak ayrıca bir külfet getirmiştir.

Giresun halkı kalkınmasının sanayi yoluyla olmasını istemiştir. Fabrikaların kurularak işsizliğe son verilmesini, bunun için devletin buraya yatırım yapmasını beklemiştir, ancak Ticaret Vekili Zühtü Velibeşe, devletin yatırım yapamayacağını ve bunun özel teşebbüslerle olabileceğini bildirmiştir. Giresun'da ise sermaye sahibinin bulunmadığı gibi sermayesi olanlar da fındık ticareti ile uğraşmışlardır. Ayrıca

¹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.25, Toplantı:4, Dördüncü Birleşim, (13.11.1953), s.234.

²⁰⁰ "Bu Yıl Halkımızın Hali Ne Olacak", Işık Gazetesi, Temmuz 1950, s.1, S.75.

Giresun’unda küçük sanayinin ön plana çıkarılması gerektiğini, halkın çorapçılık ve dokumacılık gibi kooperatifler kurarak ve meşhur olan bıçaklarını yaparak geçimlerini sağlamalarını tavsiye etmiştir.²⁰¹

1950’lerden sonra dış ülkelerden Türkiye’ye yapılan yardımlar ve yabancı sermayenin ülkeye girmesiyle oluşan sanayileşme şehirlerin büyüyerek iş imkânının artmasına ve ülke genelinde bir iç göç dalgası oluşmasına neden olmuştu. Bu dalgalanma sonucu en fazla göç veren illerinden birisi Giresun’dur. İşsizlerin başka illere gitmesi bir çözüm olarak görülürken kalan işsizlerin ve halkın kalkınması için çareler aranmıştır. Fındık bahçelerinin imarı, denizlerden ve madenlerden yararlanma gibi çözümler üretilmiştir. Özellikle iç iskân ile işsizliğin giderileceği düşünülmüş, meclis içerisinde gündeme getirilmiştir.

1.1 Giresun Halkının İskân Edilme Durumu

İskân konusu aslında Cumhuriyet döneminde ki önemli konular arasındaydı. Ülkenin kalkınması için köylünün kalkınması ön plana alınmıştı. Cumhuriyetin ilk yıllarında her birinde ortalama 250 kişinin yaşadığı 40 bin dolayında köy vardı, ancak köylülerin idari ve hukuki anlamda durumları belli değildi. Tımar sisteminin bozulmasıyla ortaya çıkan boşluk tüm çabalara rağmen giderilememişti. Tanzimat döneminde Vilayet Nizamnameleri, İttihat ve Terakki Döneminde ise Vilayet Kanunu çıkarılmış, fakat köye tüzel kişilik verilmemişti. Bu durum kamu otoritesini zayıflatmış, mîri toprakların özel mülkiyete geçişi yaygınlaşmıştı. Bozulan kamu düzeninin sağlanması için 18 Mart 1924’de Köy Kanunu çıkarıldı. Ancak Osmanlı’dan kalan toprak sorunu tam anlamıyla çözülemedi. Yapılan bazı düzenlemelerle yaşanan fiilî duruma resmiyet kazandırıldı. Buda topraksız çiftçilerin yanında toprak ağalarının durumlarını meşru hale getirirken toprak reformu tartışmaları ortaya çıktı. 1925 Yılı Bütçe Kanununa ek olarak, devlet arazilerinden topraksız çiftçi ailelerine 200 dönüme kadar taksitle arazi satılmasına karar verildi. 1926 yılında çıkarılan İskân Kanunu ile bu politikaya süreklilik kazandırılmak istendi. Hükümetin kanunu uygulaması ise toprak ağalarını rahatsız etti ve isyanlara yol açtı. Hükümet politikasından vaz geçmeyerek 1934 yılında yeni İskân Kanununu çıkarttı. Böylece daha önce aşiretlerin

²⁰¹ “**Bakan Halkın Dertlerini Dinledi Fakat Kimseyi Tatmin Etmeden Gitti**”, Işık Gazetesi, Eylül 1950, s.1, S.140.

şahsiyetlerine veya onlar adına ağalara, şeyhlere ait olarak tanınmış gayrimenkuller devlet mülkü haline getirildi. Böylece göçmenlerin yanı sıra topraksız ve az topraklı çiftçilere toprak verildi,²⁰² ancak aradan geçen yıllar toprak sorununu tam olarak çözememiş 1950'li yıllarda tekrar meclise görüşülmesi için sunulmuştur. Giresun Milletvekilleri halkın maddi olarak çok zor durumda olduğunu, çözüm olarak da bir iç iskân faaliyetinin uygun olacağını dile getirmişlerdir. Aslında bu sorun dar bir alanda bulunan Karadeniz illerinin ortak sorunudur. Bundan dolayı da toprak sıkıntısı çeken illerinde milletvekilleri de çözüm olarak iç iskân politikasını desteklemişlerdir.

Bu konuyla ilgili olarak, Giresun Milletvekili Doğan Köymen, Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan illerde topraksız köylü sayısını ve çiftçiliğe elverişli topraklarla, mübadil ve kayıp şahıslardan hazineye intikal etmiş olan gayrimenkullerin miktarı ve bunların teffiz suretiyle yapılan tevzilerinde takip edilen usule; bilfiil çiftçi olmayan şahıslara geçmiş köy, tarla ve meraları; Köy Enstitüsü mezunlarına tahsis edilen topraklar hakkındaki sorusuna iç işleri Bakanı ve Devlet Bakanı Vekili Fevzi Lütü Karaosmanoğlu cevap olarak;

“...Çoruh, Rize, Trabzon, Ordu Gümüşhane, Giresun ve Samsun illerinde toplam 47.071 topraksız, 187.167 az topraklı aile mevcuttur. Topraksız ailelerden 27.825'i kiracı ve ortakçı, 19.246'sı tarım işçisidir. Toplam 26.681 dönüm kiraya verilen, 134.180 füzuli işgal altında bulunan, 122.474 dönüm hâli, 548.173 dönüm mera, 124.207 dönüm çayır vardır. Mübadil Rum ve mütegayyip eşhastan kanunlar gereğince hazineye devredilen gayrimenkuller ise bir kısmı ...tevvii bir kısmı da muhtelif iskan kanunları gereğince mübadil, muhacir, mülteci, harikzede (yangına uğramış) ve menkul eşhassa teffiz ve tahsis edilmiş, kalan topraklar ise hazinenin elinde bulunmaktadır, ... ayrıca mübadil ile gidenlerin malları mübadile gelen şahıslara verilmiştir.²⁰³”

Rize milletvekili İzzet Akçal da sorun üzerinde durarak;

”... Rize, Çoruh, Giresun, Ordu, Trabzon illeri dâhilinde yerleşen vatandaşlar sıkışık durumda bulunmakla beraber arazi verimsizdir. Benim İntihap dairemde nüfus başına 0,8 hektar arazi isabet eder. Beş nüfuslu bir aileye 4 hektar arazi düşmektedir. Bir hektar arazinin bugün ki para ile 20 lira olarak hesap edilebilir. Yani bir ailenin senelik geliri azami olarak 80 liradır. Bunun haricinde rakam tasavvur et-

²⁰² Yiğit, “Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938), s.318-319,

²⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem.9, C.12, Toplantı: 3, Yirmi dördüncü birleşim, (09.01.1952), s.40.

menin imkânı bulunmadığı o muhiti gayet iyi bilen bir insan sıfatı ile beyan ederim....

İntihap dairemin nüfusunun1/3'i gurbet uşağıdır. Bunlar ailesinden uzakta gurbette çalışırlar ve bir kısmı gurbette enkaz yığını altında ölür giderler. İntihap dairemin biraz olsun huzura kavuşabilmesi için alınması icab eden bütün tedbirleri düşünmüş bulunmaktayız....” demiştir.²⁰⁴

Çözüm olarak meclise sunulan önerge ise arazisi bol olan ve devlete ait miktarı tespit edilmiş olan Muş ilindeki araziler ve Samsun iline ait olan Alaçam, Bafra ve Çarşamba'daki devlete ait arazilere, halkın göç etme imkânının verilmesi görülmüştür.²⁰⁵

Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu, bu düşüncelerin yani sıra yeni bir kanun çıkarılarak uygulanmasını istemektedir. Çünkü Toprak Kanunu gereği, bu beş vilayetten 50 bin kişinin iskân edilmek istendiği halde, iklim şartları ileri sürülerek konu üzerine pek düşülmediğini ifade etmiştir. Karadeniz de ekonominin çok vahim bir durumda olduğunu dile getirerek; evlendiği gecenin ertesi günü ailesini bırakıp, 70 lira ücretle yurdun hemen hemen her tarafında çalışmaya giderek doğmuş olan çocuklarının yüzlerini görmeden, yıllarca sadece isimlerini bilerek yaşıyorlar, demiştir. Ayrıca, Karadeniz sahilindeki halkın, insan gıdası olmaktan bütün dünyadan çıkarılmış olan mısırı tedarik etmeye çalışması Karadeniz halkının dolayısıyla Giresun halkının durumunu oldukça iyi özetlemiştir.²⁰⁶

Doğu Karadeniz köylüsünün gelişimi ve geçimi için topraklandırma çalışmaları devam etmiş, meclis görüşmelerinde dile getirilmişti. Ünye'den Sinop'a kadar uzanan boş ve verimli toprakların, topraksız olan 1,5 milyon köylüye verilmesi istenmiştir.²⁰⁷ Diğer milletvekillerinin itirazları, kanunun uygulanamaması gibi durumlar sonucu, sorunlara çözüm bulunamamış, iskân politikasının uygulanması 1950'li yıllarda gerçekleşmemiştir. Hatta, 1956 yılında Alucra ilçesine bağlı Alısız, Alastas ve Çekerek köylerindeki arazilerin tevzii edilmesi gündeme gelmiş ancak olumlu bir sonuca varılamamıştır.²⁰⁸ 1960 yılında 2510 sayılı 1934 yılında çıkarılan kanunun

²⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, C.13, Toplantı: 2, Kırk altıncı Birleşim(24.11.1952,), s. 638.

²⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, C.13, Toplantı: 2, Kırk altıncı birleşim, (24.11.1952), s.638.

²⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.13, Toplantı: 2, Kırk altıncı birleşim, (24.11.1952), s.638.

²⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.17, Toplantı: 3, Sekizinci birleşim, (24.11.1952), s.295-297.

²⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:10, C.11, Toplantı: 2, Elli yedinci birleşim, (25.04.1956), s.188.

maddelerinde değişiklik yapılarak uygulamaya konmuştur, ancak var olan toprak sorunu ve topraktan faydalanma sorunu yine tam olarak çözüme kavuşmamıştır.

1.2 Yardımcı Ürün Arayışı

Tüm ülke sathında bir kalkınma için çözüm yolları arayan milletvekillerinden, İstanbul milletvekili Ahmet Hamdi Başar'ın hazırladığı Milletçe Kalkınma Davamız adlı 273 maddelik kanun teklifi meclisi sunulmuştur. Rapora göre, memleket 20-25 kalkınma bölgesine ayrılarak her bölgede sanayi, iş ve istihsal hareketlerinin planlanması, kalkınma kombineleri ihdası, kooperatiflerin ve işletmelerin, araştırma enstitülerinin, bu konuda ön görülen esaslara göre organize edilmesini ve o günkü faaliyet rejimlerinden tamamıyla ayrı bir şekilde yürütülmesini içermektedir.²⁰⁹ Kanun kabul edilmiş ve iller bazında yapılan araştırmalar sonucu köylülere destek verilmiştir. Ayrıca Marshall yardımı ile getirilen modern tarım araçlarının kullanılması ve topraktan alınacak azami verimin ve üretimin nasıl olacağı hakkında bilgilenmesi için eğitim almak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde kurslar açılmış, bazıları ise ABD'ye gönderilmiştir. Geri gelenler ve kurslarını tamamlayanlar ülkenin her köşesine girmiştir.

Bu doğrultuda Giresun'da yapılan tetkikler sonucu iklimine uygun olarak zeytin, ipekböcekçiliği ve çay görölmüştür.

İkinci bir iktisadi kapı olarak görülen ipek böcekçiliği için tohumlar bedava dağıtılmıştır.²¹⁰ Denemeler Tirebolu ve Görele'de yapılmıştır. Ziraat Muallimliği tarafından organize edilen çalışmalar netice vermiş, 120 kilo ipek kozası üretilmiştir. Üretilen 120 kilonun 45 kilosu satılmak üzere Bursa İpekçilik Enstitüsüne gönderilmiştir,²¹¹ ancak dut ağacının çok olmaması yaprak sıkıntısı yaratmıştır. Bunun üzerine her yıl 2.000 dut fidanı getirilerek ekimine karar verilmiş,²¹² fakat Giresun halkına oldukça yabancı olan ipekböcekçiliğinin benimsenememesi bu sektörün gelişimini engellemiştir.

²⁰⁹ "Milletçe Kalkınma Davamız", Işık Gazetesi, 23 Haziran 1951, s.2, S.366.

²¹⁰ "Ziraat Müdürlüğüne İpekböceği Tohumu Geldi", Işık Gazetesi, 14 Nisan 1951, s.1, S.309.

²¹¹ "Bu Sene Tirebolu'da Yapılan İpek Böcekçiliği", Işık Gazetesi, 22 Eylül 1952, s.1, S.733.

²¹² "Yardımcı Ürünler ve Hayvancılığın Gelişimine Verilen Önem", Işık Gazetesi, 19 Şubat 1953, s.1, S. 857.

Zeytin için 1952 yılında 4.000 zeytin fidanı,²¹³ 1953 yılında ise 1.800 fidanı getirilerek köylüye dağıtılmıştır. Sonuç olarak Giresun için iktisadi bir değeri olmadığına, sadece köylünün ihtiyacının karşılanabileceğine kanaat getirilmiştir.²¹⁴

Çay ekimi denemeleri için Çoruh, Trabzon, Rize, Giresun ve Ordu illerine 70 bin dekarlık saha ayrılmıştır. Tarım vekâletince tahsis edilen alanlar şöyledir: Rize 17.500, Trabzon 15.000, Çoruh 7.500, Giresun 15.000, ordu 15.000 dekadır. Tahsisat yapılırken nüfus miktarı dikkate alınmıştır.²¹⁵

Giresun'da yapılan çay denemeleri ise olumlu sonuçlar vermiştir. İlk defa 1953 yılında 23 çiftçi ailesinin birer dekarlık arazileri üzerinde deneme bahçeleri kurularak başlatılmış²¹⁶ ve sonuç olarak da Giresun'da çay ziraatı yapılabileceğine kanaat getirilmiştir. 1953 yılında çıkarılan kanunla Giresun çay mıntıkası olarak kabul edilmiştir. Çay ziraatının fundalık ve çalılık topraklar üzerinde yetişmekte olduğu göz önüne alındığında fındık yetişmeyen bu topraklarda yardımcı ürün olarak yetiştirilecek olan çayın hem Giresun iktisadi hayatı için hem de atıl toprakların kullanılacağı için oldukça önemi olmuştur.²¹⁷ 06.09.1955 tarih ve 4/3840 sayılı kararname ile Giresun Merkez, Bulancak, Keşap, Tirebolu ve Görele ilçelerinde sahilden 15 km içeriye ve 500 m. yüksekliğe kadar çaylık kurma izni verilmiştir. Fındık Araştırma Enstitüsü tarafından yürütülen çay ziraatı için 1956 yılında 1.262 dekar çay bahçesi kurulmuştur.²¹⁸ Çaylık kuracak olan üreticilere 26.06.1956 tarihinde çıkarılan kanunla da faizsiz olarak kredi verilmiş, bu kredi dönüm başına 75 liradan 350 liraya yükseltilmiştir.²¹⁹ 1959 yılında ise Tirebolu Çay Atölyesi kurularak faaliyete geçmiştir.

1.3 Giresun'da Tarım Arazisinin ve Tarımın Durumu

Coğrafi özelliği gereği topraklarının ortalama % 40 eğimli olması kullanılabilir tarım arazisinin azalmasına, bol yağış alması toprağın kireç, fosfor, azot bakımından fakirleşmesine ve asetik olmasına neden olmaktadır. Bu ise toprak üzerinde üretimi yapılacak olan ürün zenginliğini etkilemektedir. Dışarıdan toprak için gerekli ele-

²¹³ "İlimizde Zeytincilik Denemeleri Yapılıyor", Işık Gazetesi, 19 Eylül 1952, s.1, S.731.

²¹⁴ "Vilayetimizde İmar ve İstihsal Faaliyetleri", Işık Gazetesi, 19 Şubat 1953, s.1, S.857.

²¹⁵ "Çay Ekimi İçin Ayrılacak Saha", Işık Gazetesi, 12 Aralık 1953, s.1, S.1098.

²¹⁶ a.g.y., 1973, s.184.

²¹⁷ "Yardımcı Ürün", Işık Gazetesi, 11 Nisan 1953, s.1, S.899.

²¹⁸ Hasan Ögütçü, "Giresun'da Çay Ziraatı", Çotanak Dergisi, Nisan 1971, s.17, S: 6.

²¹⁹ Murat Taşkın, **Trabzon**, Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası ve Trabzon Ticaret Odası, Esre Ofset Matbaacılık, Trabzon, 2013, s.140

mentlerin üretici tarafından toprağa karıştırılma gereği üretici için ayrı bir gider olmaktadır. Giresun'un 1960 yılındaki 381.453 kişilik nüfusa 181.130 hektarlık alan düşmekte²²⁰ ve buna göre de kişi başına düşen arazi 0.47 hektardır. Toprak zenginliğinin kısıtlı olması ve arazi payının az olması oldukça sıkıntı yaratmıştır. Arazi bölünüşümü sonucu da çok geniş araziler yoktur.

1950 yılında şehirde oturan 7.654 aileden 3.875 aile toprak sahibi iken 3.779 ailenin toprağı yoktur. Köyde oturan aile sayısı 47.567 'tir ve 45.892 ailenin toprağı varken 1.675 aile topraksızdır. Topraksız köylüler genellikle yarıcılık usulüyle ve yevmiye usulüyle geçimini sağlamış bir kısmı da başka illere çalışmak için ayrılmıştır. Bu tarihte dışarıya işçi olarak 386 kişi olarak giderken kazanç sağlamak için şehirden 855 köyden ise 14.314 kişi gitmiştir.²²¹*****

Tablo 26. Giresun'da Arazi Bölünüşü

ARAZİ ÇEŞİDİ	HEKTAR	%
Tarla Ziraatı	85.100	12.27
Fındıklık	85.000	12.25
Meyvelik-Bağ	8.000	1.15
Sebzelik	1.700	0.24
Çaylık	1.330	0.19
Çayır-Mera	95,720	13.63
Orman-Çalılık	198.262	29.50
İstifade Edilmeyen Arazi	218.288	30.77
TOPLAM	693.400	100

Kaynak : a.g.y., 1967,s. 143.

Tablo 29'dan anlaşılacağı üzere topraklar çok sayıda çiftçi ailesi tarafından paylaşılmış, bu da küçük ve parçalı toprak işletmesi olarak ortaya çıkmıştır, ayrıca istifade edilemeyen toprakların çok olması da çiftçinin, köylünün zaten dar olan bu

²²⁰ a.g.y., 1967, s.143.

²²¹ İUM, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, Yayın No: 371, Ankara, Ekim 1956, s.2

*****1960 yılında yapılması gereken 3. Genel Tarım Sayımı 1 Eylül 1960 tarihli ve 71 sayılı kanunla 1961' daha sonra ise 9 Ağustos 1961 tarih ve 345 sayılı kanunla 1963 yılına ertelenmiştir. 1963 Genel Tarım Sayımı Örnekleme sonuçları olarak hazırlandığı için iller bazında detaylı bilgiler yoktur.

alandan daha da sıkışmasına neden olmuştur. Ekili alanların çoğaltılmaya çalışılması sonucu 1950 yılındaki yaklaşık 45.000 hektar olan alan 1960'ların başında yaklaşık 68.000 hektara ulaşmıştır.²²² 1938-1943 yılları arasında Hazine topraklarından 186 köyde 12.781 aileye toplam 83.773 dekarlık toprak dağıtılmıştır. 1956 yılında ise buna ek olarak Köylüyü Topraklandırma Kanunu gereği üç ilçede toprak dağıtımı yapılmıştır. Alucra'da 14 köyde 112 aileye 2.394 dekar; Şebinkarahisar'da 3 köyde 45 aileye 3.639 dekar arazi dağıtılmıştır. Dereli'de 3 köye tahsisli mera olarak 95.526 dekar toprak verilmiştir. Tahsisli meralardan Alucra'ya 138.411 dekar, Şebinkarahisar'a 34.815 dekar tahsisli mera dağıtılmıştır.²²³

Giresun ilinin arazi yapısı, toprak yapısı ve nüfus yoğunluğu fazla olması ekim alanlarının son sınırına kadar kullanılmasına sebebiyet vermiştir. Bir bakıma yeni açılacak arazi kalmamıştır. Üretimin artması ise toprak verimliliğinin artırılmasına kalmıştır.

Giresun ilinin dağlık olması ve fındığın dikim alanlarının bu eğimli yamaçlarda yapılmasına uygun olması ekili alanlara göre dikili alanların daha fazla olmasına neden olmuştur, ancak fındığın yanı sıra az olsa da ilin üretiminde tahıllar, baklagiller, sanayi ürünleri, sebze meyve de bulunmaktadır.

1.3.1 Hububat

İlin tahıl ekili alanları içerisinde en önemli yeri mısır alır. Ardından buğday ve arpa gelmektedir. Arpa ve buğday ekimi daha çok iç kesimlerde yapılırken mısır ekimi kıyı kesimlerde yapılır, ayrıca çavdar, kaplıca (kızıl buğday), mahlût, darı, kuşyemi de üretilmektedir.

1.3.1.1 Mısır

1950 yılı tarım sayımına göre; Giresun'da mısır ekili alanı hektar olarak 23.200, yüzde olarak 51,7'dir. Şehirde ekim alanı 655 hektar, köyde ise 22.545 hektardır. Üretim miktarı ise şehirde 409, köyde 16.988 olmak üzere toplam 17.397 ton olmuştur.²²⁴ Giresun'un Türkiye'deki ekim alanı içerisindeki payı % 4.30, üretim

²²² Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s. 3135

²²³ **a.g.y.**, 1973, s.201.

²²⁴ **a.g.i.**, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.50-51.

payı ise % 4.33'tür. 1960 yılındaki sayıma göre ise 27.150 hektarlık alandan 38.825 ton üretim sağlanmıştır.²²⁵ Türkiye'de ise 1960-1961-62 ortalamasına göre ekili alan payı % 4.14, üretim payı ise %3.96'dır.²²⁶

Giresun halkı geçimlik için mısır ekmiştir. Evlerinin önünde, eğimli olan fındık bahçelerinin yanında ufak mısır tarlaları yapmışlardır. Buradan elde edilen mahsul ile bir ailenin 2-3 aylık mısır ihtiyacını karşılanmıştır. 1952 yılında sahil ilçelere 32 bin hektar, iç ilçelerden Alucra ve Şebinkarahisar'a ise 28.865 hektar mısır ekilmiştir.²²⁷ Mısır ekimini ticari amaçla yapmamışlardır. Eğilimli arazilerde ekimi ve bakımı kolay bir teknikle yapılabilir olsa da erozyonun yoğun olması toprak verimini düşürdüğü için, teraslama yöntemi gerekmektedir, bunun da ilk yatırım giderleri için oldukça masraflı olması mısır ekiminin fazla yaygınlık kazanmasını engellemiştir. Alucra ve Şebinkarahisar hariç diğer tüm ilçelerde mısır ekimi yapılmıştır. Zamanla mısır ekim alanı daralmış hatta bir bölümü fındık bahçelerine dönüştürülmüştür.²²⁸

1.3.1.2 Buğday

1950 yılında Giresun'da buğday ekili alanı şehirde 763 ha, köyde 8.192 ha olup, toplam 8.955 hektardır.²²⁹ Giresun ili içerisinde ekili alanlarda % 20'lik, Türkiye genelinde ise %0.23'lük bir alanı kaplamaktadır ve üretim payı da % 0.19'dur.²³⁰ Üretim miktarı şehirde 496 ton, köylerde 5.330 ton olmak üzere toplam 5.799 ton olmuştur.²³¹ 1960 yılında ekilen alan 21.158 hektara ulaşmış, üretim 30.822 olmuştur.²³² 1960-61-62 yıl ortalamasına göre Giresun ilinin Türkiye geneline göre ekili alan payı %0.28, üretim payı ise %0.32'ye çıkmıştır.²³³

Buğday Kelkit vadisinde bulunan Alucra ve Şebinkarahisar bölgesinde yetişmektedir. Ekimi yapılan buğday halkın bir kaç aylık ihtiyacını karşılamaktadır. Bu ilçelerde yağışların az olması, sulama imkânlarının yetersizliği, ileri tarım teknolojinin kullanılmaması doğal şartlara olan bağımlılığından kurtulamamasına neden

²²⁵ DİE, **Zirai Bünye ve İstihsal 1960-1962**, No:455, DİE Matbaası, Ankara, 1964, s.45.

²²⁶ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3135-3136.

²²⁷ "**Vali Nihat Danişman Eserler Veriyor**", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.1, S.710.

²²⁸ Yurt ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3135-3136.

²²⁹ **a.g.i.**, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.49-50.

²³⁰ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3135.

²³¹ **a.g.i.**, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.49-50.

²³² **a.g.i.**, Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²³³ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3135-3136.

olmuştur. Bu da Giresun halkını geçimlik üretim yapmaktan öteye götürmemiştir. Buna rağmen 1950 yıllarında yaklaşık 9.000 hektar olan buğday ekim alanları 1960'lı yılların başlarına kadar hızlı bir şekilde artarak 21.158 hektara ulaşmış, üretimde beş katı artmıştır. Artışa rağmen Türkiye ortalamasının oldukça altındadır.

1.3.1.3 Arpa

1950 yılında Giresun'da arpa ekili alanı % 15.5'tir. Şehir ve ilçelerde 214 hektarlık alandan 251 ton arpa elde edilmiştir. Köylerde 6.762 hektarlık alandan elde edilen ürün miktarı 4.448 tondur. Toplamda ise 6.962 hektarlık alandan 4.699 ton üretim sağlanmıştır.²³⁴ Türkiye'de ise ekili alan payı % 0.48, üretim payı ise % 0.30'dur. 1960 yılında 11.571 hektardan 18.898 ton arpa elde edilmiştir.²³⁵ 1960-61-62 yılları ortalamasına göre Türkiye genelinde ekim alanı % 0.36, üretim ise % 0.39'dur.²³⁶

Kelkit vadisinde bulunan Alucra ve Şebinkarahisar ilçelerinde üretilmektedir. Daha çok hayvan yemi olarak kullanılır. 1950 yılında n 1960 yılına kadar hem ekim alanı olarak hem de üretim miktarı olarak artış görülmektedir.²³⁷

1.3.1.4 Diğerleri

1950 yılında çavdar üretimi şehir ve ilçelerde 5 ton köylerde 543 ton olmak üzere toplam 548 tondur. Ekim alanı ise 5 hektarı şehir ve ilçelerde olmak üzere 713 hektardır. Kaplıca sadece köylerde olup 121 hektarlık alana ekilerek 111 ton üretim sağlanmıştır. Mahlût ekim alanı şehir ve ilçelerde 23 hektar, köylerde 267 hektar olmak üzere olmak üzere 290 hektarlık alana ekilmiş buradan 24 tonu şehir ve ilçe, 270 tonu köylerden üretim yapılmıştır. Darı ve kuşyemi ise sadece köylerde ekilmiştir. Darı, 132 hektarlık alana ekilerek 27 ton üretim sağlanmıştır. Kuşyemi ise 7 hektarlık alana ekilerek 4 ton üretim elde edilmiştir.²³⁸

²³⁴ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.49-50.

²³⁵ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²³⁶ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3135-3136.

²³⁷ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3135-3136.

²³⁸ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.50-51.

1960 yılında şehir-ilçe ve köylerin toplamı olarak; çavdar, 250 hektarlık alan ekilerek 300 ton, kaplıca 35 hektar alana ekilerek 28 ton, mahlut 3.500 hektarlık alana ekilerek 6.000 ton üretim elde edilmiştir.²³⁹

1.3.2 Baklagiller

Giresun'da baklagil ekimi yaygınlaşmadığı için önemli ve düzenli bir gelişme göstermemiştir. En fazla ekimim yapılan fiğdir. Fiğ hayvan yemi olarak kullanılmıştır. Kelkit havzasında yetiştirilen fiğ tahıllarla dönüşümlü olarak yetiştirilmiş, mısır yetiştirilen tarlalarda ise bahçe altlarına ekilmiştir. Fiğden sonra ekilen en önemli baklagil fasulyedir. Bundan başka bakla, nohut, bezelye, böğrülce, mercimek ekilmiştir.

1950 yılında Giresun'da baklagil ekili alanı % 6.1, üretim miktarı ise 2.284 ton olmuştur. Türkiye genelinde ki ekili alan payı ise % 0.62, üretim payı ise % 0.72'dir. 1960-61-62 yıllarının ortalaması alındığında Giresun için; ekili alan payı % 4.5, üretimi 3.605 tondur. Türkiye'de ise ekili alan payı %0.54, üretim payı ise %0.60'dır.²⁴⁰

1.3.2.1 Fiğ

Baklagiller içerisinde en fazla ekimi yapılan fiğdir. 1950 yılında 48 hektar şehir ve ilçelerde, 1.198 hektar ise köylerde ekilmiştir. Üretim şehir ve ilçelerde 57 ton, köylerde 1.017 ton 'dur. Yani toplam 1.246 hektarlık alandan 2.215 ton üretim yapılmıştır.²⁴¹

1950 yılında Giresun ekili alanları içerisinde % 2,8'lik bir alanı oluştururken, Türkiye geneline göre ekim alanı % 2.13, üretim % 2,07'dir. 1960-61-62 yılları ortalamasına göre ise Giresun'daki ekim alan payı % 4,1' e çıkarken Türkiye ortalamasında ekim alanı % 3.11, üretimi ise % 3.89'a çıkmıştır.²⁴²

²³⁹ a.g.i, Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²⁴⁰ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3135-3136.

²⁴¹ a.g.i, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.50-51.

²⁴² Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3135-3136.

1.3.2.2 Fasulye

Giresun il ve ilçelerdeki üretimi 30 hektarlık alandan 19 tondur. Köylerde ise 1,318 hektardan 1.126 ton üretim yapılmıştır.²⁴³

1960 yılında 130 hektarlık alandan 140 ton üretim sağlanmıştır. On yıl içerisinde ekili alan ve üretimde oldukça yüksek bir düşüş görülmektedir.²⁴⁴

1.3.2.3 Diğerleri

1950 yılında toplam olarak; bakla 6 hektarlık bir alan ekilerek 2 ton üretim sağlanmıştır. Nohudun ekim alanı 42 hektardır. Buradan elde edilen üretim ise 18 tondur. Bezelye 20 hektarlık alana ekilmiş ve 15 ton üretim sağlanmıştır. Bögürölce, 29 hektarlık alandan 15 ton, mercimek 51 hektarlık alandan 15 ton üretim elde edilmiştir.²⁴⁵ 1960 yılında nohut ekim alanı daralmış bura karşın üretimi artmıştır. 40 hektarlık alandan 40 ton üretim yapılmıştır.²⁴⁶

1.3.3 Sanayi Bitkileri

Giresun'da sanayi bitkisi olarak patates ve fındık ekimi yapılmıştır. Ancak patates ekimi çok fazla yaygınlaşmazken fındık ekimi Giresun üreticisinin geçim kaynağı olmuştur.

1.3.3.1 Patates

1950 yılında şehir ve ilçelerde 15 hektarlık alandan 81 ton üretim, köylerde ise 1.417 hektarlık alandan 7.390 ton üretimle patates elde edilmiştir. Toplamda 1.432 hektarlık alandan 1.498 ton üretim vardır.²⁴⁷ 1960 yılında ekim alanı daralarak 1.264 hektar olmuş, üretim ise 7.675 tona yükselmiştir.²⁴⁸

Patates sanayi bitkisi olmakla birlikte Giresun'da fazla gelişmemiştir. 1950 yılında ekim alanı Giresun genelinde % 3.2 iken 1960-61-62 ortalamasına göre % 'ye düşmüştür. Türkiye genelinde ekim alanı payı % 3.42, üretim payı % 2.77 'dir.²⁴⁹

²⁴³ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.50-51.

²⁴⁴ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²⁴⁵ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.50-51.

²⁴⁶ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²⁴⁷ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.52-53.

²⁴⁸ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, 1964, s.45.

²⁴⁹ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3135-3136.

1.3.3.2 Fındık

Giresun'da tek ürüne bağlı olarak gelişen tarımsal yapı içerisinde en önemli konumda bulunmaktadır. Tarımsal üretimde hâkim olan fındık aynı zamanda ilin ekonomik yapısını da şekillendirmektedir. Hem fındık içinden hem de fındıkkabuğundan faydalanılmıştır. Fındıkkabuğu ile halkın yakacak ihtiyacının bir bölümünü karşılamıştır.

Doğu Karadeniz bölgesinin hemen hemen her yerinde fındık yetişmektedir. Yetişen alanlar içerisinde Giresun'un fındık ocak sayısı bakımından payı oldukça yüksek iken yıllar geçtikçe düşmüştür. 1950-1959 yılında seçilmiş bölgeler için ortalama fındık ocak sayısı 164.618.000'dir. Giresun'daki fındık ocak sayısı 70.883.000 adettir. Bu da toplamda % 43,1'e tekabül etmektedir. 1950 yılında toplam fındık ocaklarının sayısında Giresun'un payı % 48 iken 1959 yılında bu pay % 44.6'ya düşmüştür.²⁵⁰ Toplam fındık dikim alanı 1950 yılında 205.000 ha iken, 1960 yılında 256.000 ha alana ulaşmıştır.²⁵¹ Anlaşılacağı üzere yeni dikim alanlar açılmış, ancak Giresun bundan faydalanamamıştır.

1950 yılında fındık üretim alanları Giresun, Ordu Trabzon ve Akçakoca olarak ele alındığında 159.500 hektardır. 1955 yılında 184.200 hektar iken 1960 yılında ise 211.500 hektara ulaşmıştır.²⁵² Alan on yıllık bir süreçte %32 oranında artmıştır. Giresun bölgesinde bulunan fındık ocaklarının toplam fındık alanlarına göre oranının düşmesinin sebebi olarak, diğer bölgelerdeki ocak sayısının artması, Giresun bölgesindeki ocak sayısında ise artış görülmeyip hemen hemen sabit kalmasıdır. Bunun altında da yatan en önemli sebep arazi koşullarıdır.

Fındık ocaklarının yaşlı ve ekonomik ömrünü doldurmuş olması (fındık ocaklarının yaklaşık ekonomik ömrü 60 yıldır.) dolayısıyla yenilenmesi gerekmiştir. Çünkü yaşlı fındık dallarının verimi düşüktür. Ancak üreticilerin hem ekonomik güçlerinin hem de arazi koşullarının uygun olmaması yaşlı ocakların sökülerek yeniden dikim yapılmasına engel olmuştur. Diğer bölgelerde ise yeni dikilen genç fındık ocaklarıyla yorgun olmayan topraklarda üretim yapılması ve bazı taban arazilere fındık

²⁵⁰ İhsan Çetin, Olan D. Forker, **Gelir ve Üretimde Eğilimler ve Değişimlerin Nedenleri, 1950-1969. 1985'e kadar Projeksiyonlar**, Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı, Ankara 1971, s.4-7.

²⁵¹ İsmail Hakkı Kalyoncu, "Ülkemiz Milli Meyvesi Olan Fındık Yetiştiriciliğinde Uygulanması Gereken Ülkesel ve Bölgesel Gerçekçi Politikalar", 3. Milli Fındık Şurası 10-14 Ekim 2004, Ed.:Turan Karadeniz,, İstanbul, Ocak 2006, s.255.

²⁵² Taşkın, **a.g.e.**, s. 102.

dikilerek tarımsal mekanizasyon aletleri kullanılarak yapılan üretimlerle dekara verim arttırılmıştır. Bundan dolayı Giresun Bölgesinin verimi yıllar geçtikçe azalmıştır. Aynı zamanda 1950 yılından sonra diğer bölgelerde fındık dikiminin hızla artması Giresun bölgesinde ise fındık dikilecek alanlarının da sınırlı olması nedeniyle Giresun bölgesinin fındık dikili alanı ve ocak sayısı Türkiye geneline göre yüzdesel olarak sürekli gerilemiş ve rekolte de yine yüzdesel olarak düşmüştür.

Yıllara göre fındık rekoltesi aşağıdaki gibidir.

Tablo 27. 1951-1958 yılları Arasında Türkiye, Karadeniz ve Giresun Fındık Rekolte Miktarları (Ton)

YILLAR	TÜRKİYE	KARADENİZ	GİRESUN
1951	93.224	86.082	35.000
1952	77.850	74.082	30.000
1953	46.067	43.844	12.000
1954	123.141	116.586	36.000
1955	52.629	50.194	14.500
1956	151.001	144.706	54.500
1957	73.353	66.095	12.500
1958	100.000	---	38.000*
1959	---	---	33.500 ²⁵³
1960	---	---	12.000*

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.45. * Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3138.

Türkiye rekoltesindeki yıllara göre görülen yüzdesel düşüşlerin, yıllara göre dalgalanmalarının diğer nedenlerin yanında ki en büyük nedeni ekolojik şartlardır. Görüldüğü üzere her sene elde edilen fındık üretim miktarının çok büyük bir kısmı Karadeniz bölgesinden elde edilmiştir. Karadeniz kıyısındaki en önemli üretim yerleri ise Trabzon, Giresun, Ordu ve Akçakoca olmuştur. Bunların içerisinde de ise 1950 yılları başlarında Giresun, Karadeniz’de ki fındık üretiminin yaklaşık % 40’ını karşılamakta iken, 1950’li yıllarının sonlarında yeni üretim alanlarının açılmasıyla Giresun bölgesinin üretimi Karadeniz bölgesi üretiminin % 28’ine kadar gerilemiştir. Bu

²⁵³ “959 Yılı Fındık Mahsulü Tahminleri”, Işık Gazetesi, 31 Temmuz 1959, s.1, S.2704.

gerileme yanında fındığın bahçeden pazara gidene kadar meydana gelen masrafları dönem dönem üreticiyi zor durumda bırakmıştır. Bir kilo fındığı elde etmek için, fındık bahçelerinde yapılan budama, gübreleme, bahçe altı temizleme, hasat, kurutma, zurufundan ayırma ve pazara getirilmesi vb. işlemler üretici için ciddi giderler oluşturmuştur. Mesela, bir kilo fındığın üreticiye maliyeti 1955 yılında 53.29 kuruş, 1958 yılında ise 100 kuruştur. 1955 yılında bir kilo fındığın satış fiyatı 160-180 kuruş, 1958 yılında ise 191-208 kuruştur. Fındık fiyatı 1955-1958 yılları arasında yaklaşık % 17 artarken bir kilo fındığın üreticiye maliyeti ise % 87 artmıştır.²⁵⁴

1.3.4 Lifli ve Yağlı Tohumlar

Yağlı tohumların üretimi yaygın olmamakla birlikte keten-keten tohumu ve kenevir-kenevir tohumu yetiştirilmiştir, ancak 1960 yılına kadar var olan ekim önemi kaybetmiştir.

1.3.4.1 Keten ve Keten Tohumu

Keten ve keten tohumu sadece köylerde yetiştirilmiştir. Keten, 20 hektarlık alan ekilerek 11 ton üretim, keten tohumu 20 hektarlık alana ekilerek 6 ton üretim elde edilmiştir.²⁵⁵

1.3.4.2 Kenevir ve Kenevir Tohumu

Kenevir ve kenevir tohumu hem şehir ve ilçelerde hem de köylerde yetiştirilmiştir. Kenevir, şehir ve ilçelerde 15 hektarlık alana ekilerek 13 ton üretim, köylerde ise 126 hektarlık bir alana ekilerek 76 ton üretim sağlanmıştır. Kenevir tohumu ise, şehir ve ilçelerde 15 hektarlık alandan 4 ton, köylerde ise 126 hektarlık alandan 23 ton üretim elde edilmiştir.²⁵⁶

1.3.5 Diğer Tarla Mahsulleri

Şeker Pancarı sadece şehir ve ilçelerde ekilmiştir. 8 Hektarlık alandan 240 ton üretim sağlanmıştır. Kuru soğan hem şehir ve ilçelerde hem köylerde yetiştirilmiştir.

²⁵⁴Türkoğlu, a.g.e., s. 54-66.

²⁵⁵a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.52-53.

²⁵⁶a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.52-53.

Şehir ve ilçelerde 19 hektarlık alanda 65 ton, köylerde 117 hektarlık alandan 310 ton üretilmiştir. Sarımsak ve kırmızıbiber de hem şehir ve ilçelerde hem de köylerde üretilmiştir. Sarımsak üretimi şehir ve ilçelerde 5 hektarlık alandan 16 ton, köylerde 50 hektarlık alandan 61 ton; kırmızıbiber şehir ve ilçelerde 1 hektardan 1 ton, köylerde ise 181 hektardan 171 ton üretim elde edilmiştir.²⁵⁷

1960 yılına gelindiğinde ise soğan üretimi 116 hektarlık alandan 132 ton üretim, sarımsak 3 hektarlık alandan 3 ton üretim sağlanmıştır. On yıllık zaman zarfında üretimleri düşmüş ekim alanları oldukça daralmıştır.²⁵⁸

1.3.6 Meyve - Sebze Üretimi

Giresun'da meyvecilik ve sebzeçilik halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmıştır. Muhtemelen fazla üretim olduğunda il içi pazarlarda satılmış, ev ekonomisine biraz katkı sağlanmıştır.

1.3.6.1 Meyvecilik

Fındık hariç meyve ağaçlarının kaplama alanı oldukça az olup; elma, armut, kiraz, incir, dut, ceviz ve üzüm üretimi dağınık olarak yapılmıştır. Kelkit havzasında ise toplu olarak meyve bahçelerinde üretimleri olmuştur. Bağcılık ise kıyı kesimlerde yağışın çok fazla olmasından dolayı yaygınlaşmamıştır. Ayrıca mandalina ve portakal ağaçları da bulunmaktadır. Meyveciliğin gelişimi önemsenmiştir, Gerek şehir içinde gerekse köylere kadar giderek toprağın cinsine ve verimine göre kurslar verilmişti.²⁵⁹ 1952 yılında Giresun iline Tarım Bakanlığının muhtelif çeşitlerinden elma 5000, erik 2000, armut 500, ceviz 50, aşılı dut 150, incir 180, şeftali 1.500, 9.380 adet aşılı meyve fidan gönderilmiş ve 465 çiftçiye Giresun fındık istasyon müdürlüğüne dağıtılmıştır.²⁶⁰

²⁵⁷ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.52-53.

²⁵⁸ a.g.i., Ziraî Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²⁵⁹ "Meyvecilik Kursu Açılıyor", Işık Gazetesi, 23 Ocak 1952, s.1, S.537.

²⁶⁰ "Fındık İstasyon Müdürlüğünün Açıklaması", Işık Gazetesi, 29 Aralık 1952, s.1, S.814.

Tablo 28. 1950 Yılı Meyvelikler Sahası (Hektar)

	ŞEHİR VE İLÇELER	KÖYLER
Bağlar	18	43
Fındıklıklar	3.974	55.637
İncirlikler	9	31
Narenciye (Toplam)	413	---
Portakal	8	---
Limon	1	---
Mandalina	404	---

Kaynak: a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.56-57.

1960 yılında elde edilen meyve ağaçlarının sayıları ve üretim miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 29. 1960 Yılı Meyve Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları

	AĞAÇ SAYISI	ÜRETİM (TON/ADET)	AĞAÇ BAŞI MİKTAR (KİLO/ADET)
Elma	243.850	1.551	6
Şeftali	34.700	54	2
Yaş İncir	52.500	396	8
Fındık	71.200.000	12.000	---
Portakal	4	210 (adet)	53(adet)
Mandalina	20	1.060(Adet)	53(adet)

Kaynak: a.g.i., Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62,s.114-120.

Giresun Bahçe Kültürleri İstasyon Müdürlüğü meyvecilik konusunda halka destek vermiştir. Mesela; Tirebolu ilçesinde ihtiyacı olanlara 1.200 adet meyve fidanı 25 kuruştan dağıtılmıştır.²⁶¹ 1956 yılında ise yetiştirilen fidanlar 15 kuruşa satılmıştır.²⁶²

²⁶¹ “Meyve Fidanı”, Işık Gazetesi, 25 Ocak 1954, s.1, S.1132.

²⁶² “Meyva Fidanları”, Karadeniz Gazetesi, 26 Aralık 1955, s.1, S.519.

1.3.6.2 Sebzeçilik

Geçimlik için üretilen sebzeler evlerin bahçelerinde, mısır tarlalarında veya mısırların aralarında yapılmıştır. Patlıcan, yeşil biber, domates, kabak, lahana, pırasa, yeşil fasulye, havuç, ıspanak, taze bakla, salatalık, karpuz ve kavun yetiştirilmiş, ihtiyaç fazlası ise satılmıştır. Zaman zaman halkın sebze ihtiyacının karşılanması için Samsun'dan sebze getirilmiştir.²⁶³

Kavun ve karpuz hem şehir ve ilçelerde hem de köylerde yetiştirilmiştir. Kavun şehir ve ilçelerde 6 hektarlık alan üzerine ekilerek 11 ton, köylerde 7 hektarlık alan üzerine ekilerek 23 ton üretim elde edilmiştir. Karpuz şehir ve ilçelerde 4 hektarlık alandan 4 ton, köylerde ise 9 hektarlık alandan 32 ton üretilmiştir.²⁶⁴

1.3.7 Tarım Verimliliğın ve Üretimin Artırılması İçin Yapılan Çalışmalar ve Kurumların Faaliyetleri

Giresun topraklarının darlığı ve azlığı, halkın topraksız kalmasının ana nedenlerindedir. Dağlık bir bölge olması yeni arazi topraklarının açılmasına engel olmuş, var olan verimli toprak alanı son sınırına kadar kullanılmıştır. Üretimin artırılması ise mevcut toprağın veriminin artırılmasıyla gerçekleştirilmek istenmiştir.

Verimin ve üretimin artmasını etkileyen faktörler vardır. Sulama yapılması oldukça önemlidir. Yağışın bol olduğu yerlerde sulamaya ihtiyaç duyulmazken Alucra ve Şebinkarahisar ilçelerinde yıllık yağış ortalaması 500 mm olması yaz aylarında kuraklık göstermesi sulama ihtiyacını doğurmuştur. Yağışın bol olduğu yerlerde ve toprakların sürekli ekilmesi sonucu topraktaki azot, fosfor, potasyum, kalsiyum gibi elementlerin azalması toprak verimini düşürmüş ve toprağın gübrelenmesi gerekmiştir. Devletin çiftçiyi desteklemek amaçlı 1952 yılında 150 ton ve ücretsiz olarak gübre dağıtmıştır, ayrıca 400 ton da çiftçinin isteğine bağlı olarak Ziraat bankası kredisi ile verilmiştir.²⁶⁵ Kimyevi gübre kullanımı 1953 yılından itibaren başlanmış, bu konuda Teknik Ziraat Müdürlüğü çalışmalar yapmıştır.²⁶⁶ 1952 yılı içerisinde 150 ton tohumluk mısır, 161 ton tohumluk buğday verilmiştir.²⁶⁷ Marshall Planı dâhilinde ül-

²⁶³ a.g.y., 1967, s.149.

²⁶⁴ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.52-53.

²⁶⁵ "Vali Nihat Danışman Eserler Veriyor", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.1, S.710.

²⁶⁶ a.g.y., 1973, s.206.

²⁶⁷ "Vali Nihat Danışman Eserler Veriyor", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.1, S.710.

keye gelen triyor makinesinden 5 tane Giresun'a gelmiştir. Buğdayın veriminin ve üretimini artırılması, ıslah edilmesi için 3 tanesi Şebinkarahisar, 2 tanesi Alucra'ya gönderilmiştir.²⁶⁸ Çiftçi bunu banka kredisi ile temin etmiştir. Hükümet çiftçiyi desteklemek amaçlı Ziraat Bankası aracılığıyla uzun vadede ve düşük faizle geri döneme kolaylığı sağlayarak kredi almasını sağlamıştır. Hatta mesken yaptıracak olan köylüye de % 3 faizle 20 sene ödemek üzere mesken kredisi vermiştir.²⁶⁹

Bitki hastalıkları ve kurtları ile zirai mücadele çalışmaları yapılmıştır. Hatta köylüye; fındığı, fındık kurtlarından arındırması için zirai ilaçlama dışında, kurtların kilosuna fiyat belirlemişlerdir. Ziraat Müdürlüğü 10 lira verirken Fındık İhracatçıları Birliği 30 lira vermiştir.²⁷⁰ Ziraatla Mücadele Başteknisyenliği tarafından Fındığa zarar veren kozalak içinde kilosu 25 kuruştan alıcı olmuştur.²⁷¹

Giresun'da çiftçiye destek olmak ve yol göstermek amacıyla tarım ile ilgili teşkilatlar kurulmuş, var olanlar ise geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.3.7.1 Fiskobirlik

Ülkenin kalkınması ve Giresun'un sosyo-ekonomik yapısının gelişmesi için 1938 yılında faaliyete geçmiştir. 1952 yılında kooperatif sayısı 17 adet iken 1960 yılında 25 adete ulaşmıştır.²⁷² Kuruluş amacı ise; Türkiye ve dış ülkelerle ilişki kurarak fındık üretim ve tüketim dengesini sağlamaktır. Dünya piyasasında pazarı genişletmek, iç tüketim ve ihracatı artırmak için çalışmalar yaparak, pazarlamayı temin etmektir. Üretim fazlalığını dengelemek, fazla olan ürünü stoklama yaparak fiyatının düşüşünü önleyip fiyat istikrarı sağlamaktır. Arz-talep dengesine uygun üretim planlaması yapmak, taban arazilerde fındık üretimini durdurmak ve bu arazilerde alternatif ürün üretimini teşvik etmektir. Üretim teknolojilerinin takip ederek fındık sanayi kuruluşlarına yol göstermek, üreticiye kredi ve teknik yardım vererek desteklemek, gübre, alet ve makine desteğinde ürün çeşitlendirme, araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmak, ülke ve üretici çıkarlarını en üst seviyede tutmaktır.²⁷³

²⁶⁸“Triyor Makineleri Geldi”, Işık Gazetesi, 18 Eylül 1952, s.1, S.730.

²⁶⁹ “Ziraat Bankasının Dağıtacağı Kredi”, Işık Gazetesi, 14 Kasım 1953, s.1, S.1075.

²⁷⁰“Fındık Kurdunun Kilosu 30 Liradan Satılıyor”, Işık Gazetesi, 28 Nisan 1951, s.1, S.321.

²⁷¹ “Vatandaş Kozalığın Kilosu 25 Kuruştan Satın Alınacak”, Işık Gazetesi, 21 Kasım 1953, s.1, S.1081.

²⁷² “Fiskobirlik Hakkında Bilgiler”, Çotanak Dergisi, Mart-Nisan 1973, s.21, S.28.

²⁷³ İbrahim Şengün, “Türkiye'nin Fındık Politikalarına Genel Bakış”, 3. Milli Fındık Şurası 10-14 Ekim 2004, Ed.: Turan Karadeniz, İstanbul, Ocak 2006, s.318-319.

Fiskobirlik'in kurulmasıyla birlikte, fındık çiftçisi ürettiği ürünü tüccarlara kooperatiflere ve fabrika sahiplerine satmada kolaylık sağlanması beklenmiştir. Fiskobirlik çiftçinin ürününü en verimli şekilde değerlendirmek için her yıl Türkiye ve diğer fındık üreten ülkelerdeki rekolte ve stoklarla iç ve dış pazarlardaki fındık taleplerini dikkate alarak çeşitlerine göre barem fiyatlarını tespit ederek üreticilere duyurmuştur. Bu fiyat üzerinden üretici bağlı olduğu kooperatife satması istenmiştir. Ayrıca birlik, kendi ortaklarının ürünlerinden başka fındık fiyatlarının iç ve dış pazarlarda düşmesini önlemek için hükümet adına müdahale alışları yapmıştır.²⁷⁴

Tablo 30. 1950-1959 Yılları Arası Fiskobirlik'in Yaptığı Fındık Mübayaaları ile Barem ve Müdahale Fiyatları

YILLAR	Orta Mahsulü Kabuklu Barem Fiyatı		Piyasa Mübayaatı		Müdahale Mübayaatı		
	Kabuklu Ton	Barem Fiyatı Kg./Krş.	Kabuklu Ton	İç Ton	Kabuklu Ton	İç Ton	Fiyatı Kg/Krş
1950	402	137	168	150	---	---	---
1951	3.616	100	152	---	6.066	4.593	100
1952	7.531	100	---	---	21.700	1.390	100
1953	6.935	115	---	---	---	4.606	100
1954	29.689	130	---	3.555	15.982	---	125
1955	7.025	185	7.616	2.631	629	---	145
1956	59.067	175	521	445	5.142	---	145
1957	48.657	225	905	40	5.387	---	210
1958	38.372	250	---	1.610	---	---	---

Kaynak: Türkoğlu, Dünya Fındık İstihsal ve Ticaretinde Türkiye'nin Durumu, s.62.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi, Fiskobirlik'in aldığı fındık miktarında yıldan yıla farklılıklar görülmüştür. İlerleyen yıllar içerisinde birliğe bağlı kooperatiflere üye olan üretici sayısı ve taahhüt edilen fındık miktarı sürekli olarak artmasına rağmen birliğe verilen fındık miktarı aynı oranda artmamıştır. Çünkü Devlet üreticiyi tam olarak destekleyemediği için üretici tüccarlara borçlanmış bu nedenle

²⁷⁴ Türkoğlu, a.g.e., s. 56.

kooperatifin barem fiyatı ne olursa olsun fındıklarının her sene borçlu oldukları tüccara vermek zorunda kalmışlardır. Mesela, bu şekilde borçlanmaların yaygın olduğu Ordu ve Giresun bölgelerinde, fındık üreticilerinde büyük bir kısmının mallarını pazarda sattıkları, esnafa borçlanma adedinin çok azalmış olduğu Trabzon bölgesinde ise fındık satışlarında genellikle kooperatifin tercih edildiği görülmektedir.²⁷⁵ Bazen de barem fiyatı piyasaya göre yüksek olduğunda fındık alımı yapan tüccarların üreticilerden aldıkları fındıkları Fiskobirlik'e satmışlardır. Bu durum Fiskobirlik tarafından alınan fındık miktarlarındaki düzensizlikleri açıklamaktadır.

Aynı zamanda 1956 yılında üreticiler mallarını Fiskobirlik'e satamamışlar ve ilan edilen müdahale mubayaalarının fiiliyatla taahhüt etmemesinden dolayı ucuz fiyatlarla satmak durumunda kalmışlardır.²⁷⁶

1.3.7.2 Ziraat Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Meslek Okulu Müdürlüğü ve Faaliyetleri

1936 yılında Fındık İstasyonu adıyla kurulmuştur. 1952 yılında Bölge İstasyonu, 1955 yılında tavukçuluk bölümünü de içine alarak Bahçe Kültürleri ve Küçük Evcil Hayvanlar İstasyonu olarak kurulmuştur. 1963 yılında Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü, 1966 yılında Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Meslek Okulu, 1972 yılında Ziraat Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Meslek Okulu ismini almıştır.²⁷⁷ 1987 yılında Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü adını almış 2011 de ise ismi Fındık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü olmuştur.

Türkiye'nin belli başlı tarımsal sorunlarını çözüme kavuşturulması ve dolayısıyla üreticinin hayat standardının yükseltilmesi amacıyla kurulmuştur. Tavukçuluk, fidancılık, sebzeçilik konularında ve çay ekiminin Giresun'da uygunluğunun tespiti önemli faaliyetlerde bulunmuştur.²⁷⁸ Yayınladığı yayınlarla köylüyü bilinçlendirmiştir. Tarım Bakanlığınca yayınlanan kitap ve broşürler; Çiftçi İçin Fındık Yetiştirme ve Mücadele Bilgisi-1953, Fındık Fidanı Nasıl olmalı, Nasıl Dikilmeli-1954, Birinci Fındık Kongre Kararları-1955 olarak örnek verilebilir.²⁷⁹

²⁷⁵ Türkoğlu , a.g.e., s. 63.

²⁷⁶ "Karadeniz Halkı Ne İstiyor Ne Bekliyor", Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ekim 1956, s.1.

²⁷⁷ a.g.y., 1973, s.212.

²⁷⁸ Hasan Ögütçü, "Fındık Araştırma Enstitüsü ve Çalışmaları", Çotanak Dergisi, Aralık 1972, , S. 25, s.14.

²⁷⁹ a.g.y., 1973, s.214.

1.3.7.3 Şebinkarahisar Fidan Üretme İstasyonu ve Faaliyetleri

1955 yılında Şebinkarahisar Derleme Tarlası ve Fidanlığı adıyla Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyete geçmiştir. 1960-1962 yılları arasında kapatılmış, 1962 yılından sonra Üretme İstasyonu adıyla hizmete devam etmiştir. Çiftçilere dağıtılmak üzere meyveli ağaç fidanı yetiştirerek halka rehberlik etmek üzere kurulmuştur. Yetiştirilen fidanlar Giresun, Ordu Gümüşhane illerine dağıtılmıştır.²⁸⁰

1.3.7.4 Zirai Mücadele ve Karantina Müdürlüğü ve Faaliyetleri

Kültür bitki ve ürünlerine ârız olan hastalık ve zararlılarla mücadele etmek ve karantina işlerini yürütmek amacıyla 1959 yılında kurulmuştur. İlçelerde ayrı bir kuruluşu yoktur ve faaliyetler ilçe Ziraat Mühendislikleri tarafından yürütülmüştür.²⁸¹

1.3.7.5 Karadeniz Bölgesi ve Mamulleri İhracatçılar Birliği ve Faaliyetleri

Giresun merkez olmak üzere 1940 yılında kurulmuştur. Amacı diğer bölgelerden yapılacak ihracatla ilgili işlemleri takip etmektir. Sadece fındık ve fındık ürünlerine bağlı olarak işlemler yapmamakta diğer ürünler hakkında da bilgi vermektedir.²⁸²

1.4 Hayvancılık

Giresun ilinin kalkınmasında önemli yer tutan diğer faaliyet ise hayvancılıktır. Daha çok küçükbaş hayvancılığın ve sığırcılığın payı büyüktür. Toprağı olmayanlar veya küçük toprağı bulunanlar hayvancılık yaparak da geçimini sağlamıştır. Hem gücünden hizmet sağlanmış hem de etinden, sütünden, yününden, tersinden istifade edilmiş ve çiftçinin gereksinimini karşılamıştır. Derisinin ise dericiliği işleyen kuruluşların olmamasından dolayı ekonomik bir getirisi olmamıştır.

Hayvancılığın gelişmesi için tarımın da gelişmesi gerekmekte hatta bu çalışmalar birlikte yürütülmelidir, çünkü tarım hayvanı beslerken hayvan da toprağı bes-

²⁸⁰ a.g.y., 1973, s.216.

²⁸¹ a.g.y., 1973, s.216.

²⁸² Şengün, a.g.m., s.319.

lemektedir. Bölgenin bol yağışlı olması yeşilliğin bolluğuna sebep vermesi hayvanların otlanması için önemlidir ve geniş yaylaların bulunması da hayvancılık için müsaittir, ancak azami verim elde edilebilmesi için hayvan bakımının, kalacakları yerlerinin, beslenecekleri mera ve yemlerin geliştirilmesi, ıslah edilmesi gerekmiştir. Çayır ve meraların nitelikleri hayvancılıkta verimi doğrudan etkilediği için iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Tabii çayırların yanı sıra suni çayırlar ve yonca ekilerek hayvan besini elde edilmiştir.

1950 yılı verilerine göre Giresun'da bulunan tabii çayırlar 1.999 hektardır ve 2.708 ton çayır vardır. Bunun 203 hektarı şehir ve ilçelerde bulunmakta buradan 362 ton çayır elde edilmiştir. Suni çayır ekimi ise sadece köylerde görülmüştür. Toplam 334 hektarlık alandan 488 ton çayır elde edilmiştir. Yonca hem şehir hem de köylerde yapılmıştır. Şehir ve ilçelerde 5 hektarlık alandan 70 ton, köylerde ise 58 hektarlık alandan 186 ton yonca üretilmiştir.²⁸³

Hükümet hayvancılığın geliştirilmesi ve veriminin artırılması ve bu konularda çiftçinin bilinçlendirilmesi için kurslar açmıştır. Birçok çiftçiye eğitim verdiği gibi kurslar vasıtasıyla yetiştirdiği personeli hemen hemen tüm ülke geneline göndermiştir. Hayvancılığın ve Balıkçılığın gelişimini desteklemek ve üreticiyi korumak, fiyat istikrarını sağlamak için 1952 Et ve Balık Kurumu açılmıştır. Bu doğrultuda TMO Genel Müdürlüğünce sahil siloları ile soğuk hava depoları, et ve balık kombinaları tesisleri için inşası için 3659 sayılı kanunun 9. Maddesine göre Bakanlar kurulu kararı ile 13.10.1952 tarihinde karar verilmiştir.²⁸⁴

1.4.1 Küçükbaş Hayvancılık

Yüksek kesimlerde küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Genellikle koyun yetiştiriciliği yaygındır. Koyun yetiştiriciliğinden sonra keçi yetiştiricilik gelmektedir.

²⁸³ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.56.

²⁸⁴ BCA, Sahil siloları, soğuk hava depoları, et-balık kombinaları tesisleri inşaatı hakkında, 13.10.1952, 30 18 01/130.74.18.

1.4.1.1 Koyun Yetiştiriciliği

Doğal şartların etkisiyle birlikte dağlık bölgelerin kıyıya bakan kısımlarında yetiştirilmektedir. Meraların bol olması koyunların beslenmesi ve yetiştirilmesi bakımından kolaylık sağlamaktadır. 1950 yılında Türkiye genelinde koyun sayısı 23.082.521 adettir.²⁸⁵ Giresun'daki koyun sayısı ise toplam 144.731 adettir. Türkiye'deki koyun sayısı bakımından Giresun'un payı %0,6'dır.

	Şehir ve İlçeler	Köy	Toplam ²⁸⁶
Dişi Koyun (1 yaş+)	2.783	95.722	98.505
Koç , Burgaç (1yaş+)	808	8.372	9.180
Kuzu (1 Yaşından küçük)	1.193	35.853	37.046
Toplam Koyun Adeti	4.784	139.947	144.731

1960 yılında koyun sayısı 75.093 adet artarak 219.824'e ulaşmıştır. Koyun sütü miktarı 5.005 tondur ve Türkiye'deki payı %0,57 olmuştur. Yapağı üretimi ise 273 tondur.²⁸⁷

1.4.1.2 Kıl ve Tiftik Keçisi Yetiştiriciliği

Dağlık bölgelerin içe bakan kesimlerinde yetiştirilmektedir. Tiftik keçisi yetiştiriciliği oldukça azdır. 1950 yılında Türkiye genelinde kıl keçisi sayısı 14.498.268²⁸⁸ iken Giresun'da 60.664 adettir. Türkiye içindeki payı % 0,4'tür.

	Şehir ve İlçeler	Köy	Toplam ²⁸⁹
Dişi Kıl Keçisi(1 yaş+)	1.285	40.853	42.138
Teke, Erkeç (1yaş+)	387	3.088	3.475
Oğlak(1 Yaşından küçük)	242	14.809	15.051
Toplam Kıl Keçisi Adeti	1.914	58.750	60.664

²⁸⁵ BCA, **Umumi Hayvan Mevcudunun Çeşitlerine Göre Miktarları**, 0.0.1958, 30 01/107.676.1.

²⁸⁶ **a.g.e.**, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.48-49.

²⁸⁷ **a.g.i.**, Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62, s.122.

²⁸⁸ BCA, **Mevcut Hayvan Miktarı**, 30 .01/.107.676.1.

²⁸⁹ **a.g.i.**, 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.48-49.

1960 yılında 77.982 adet artarak 138.646'e ulaşmıştır. Keçi sütü miktarı 2.286 ton olup Türkiye'deki payı %0,3'dür. Kıl üretimi ise 31 tondur.²⁹⁰

1950 yılında şehir ve ilçelerde tiftik keçisi yetiştirilmemiştir. Köyler de ise toplamda 60 adet bulunmaktadır. Bunun 37 adeti bir yaş üstü dişi tiftik keçisi, 3 adeti bir yaş üstü teke, erkek ve 20 adeti bir yaşından küçük koyun oğlaktır.

1.4.2 Büyükbaş Hayvancılık

Büyükbaş hayvancılık içerisinde en çok sığır yetiştiriciliği yapılır. Koyun yetiştiriciliğinden sonra gelir. En çok sığır yetiştiriciliği üzerinde durulmuş ve ıslah çalışmaları yapılmıştır. Yanı sıra manda yetiştiriciliği de vardır.

1.4.2.1 Sığır Yetiştiriciliği

Giresun çiftçisinin ekonomik gelirini düzeltmek ve kalkınmasını sağlamak için hayvancılık geliştirilmeye çalışılmıştır. Şebinkarahisar'a Konya'dan 12 baş damızlık boğa getirilmiş, bunun 4 tanesi Alucra'ya, 2 tanesi Tamdere'ye, 2 tanesi Bulancak'a ve kalan 4 tanesi de Şebinkarahisar'a gönderilmiştir. Ayrıca Sivas'tan aygır deposundan 6 baş damızlık Kıbrıs merkebi getirilmiştir. Aynı yerlere 2'şer tane gönderilmiş, iaşeleri ise özel idare tarafından karşılanmıştır.²⁹¹ Köylünün elindeki yavru- lar alınıp fenni bakımları yapıldıktan sonra dışarıdan getirilen boğalarla ıslah edilerek örnek gösterilmiştir.²⁹² Yerli sığırların bir yandan seleksiyon yolu ile ıslahı diğer yandan melezleme suretiyle verimliliğini artırma yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda Giresun-Bulancak yolu üzerinde bulunan Teyyaredüzü mevkiisine, hazineye ait 100 dekar arazi üzerine Bakanlar kurulunca 29.08.1952 yılında Boğa Yetiştirme İstasyonu kurulmasına karar verilmiştir.²⁹³ 1959 yılında boğaların ıslahı için Giresun'da 4 tane aşın durağı teşkil edilmiştir.²⁹⁴ Bu yıl içerisinde tohumlanan 235 inekten 91 erkek, 73 dişi yavru; 1960 yılında ise tohumlanan 270 inekten 58 erkek, 69 dişi yavru

²⁹⁰ a.g.i., Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62, s.122.

²⁹¹ "Damızlık Hayvanlar", Işık Gazetesi, 3 Haziran 1952, s.1, S.645.

²⁹² "Vali Danışman Eserler Veriyor", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.2, S.710.

²⁹³ BCA, Boğa yetiştirme istasyonu için alınan arazi, 29.08.1952, 30. 18. 01/ 129. 65.3.

²⁹⁴ BCA, Açılan aşın durakları, 0.0.1959, 030 .01/ 107. 676.1.

meydana gelmiştir.²⁹⁵ Ayrıca Şebinkarahisar'da da hayvan ıslahevi ve aşı istasyonu kurulmuş, bunun için il bütçesinden 37 bin lira tahsis verilmiştir.²⁹⁶

	Şehir ve İlçeler	Köy	Toplam ²⁹⁷
İnek ve Düve (1 yaş+)	3.442	74.012	77.454
Öküz (2 yaş+)	479	16.509	16.988
Boğa (+ yaş+)	156	2.038	2.194
Danalar (2 yaş -)	1.254	28.765	30.019
Toplam Sığır Adeti	5.331	121.324	126.655

1960 yılında sığır adeti 181.484 ulaşmıştır.²⁹⁸ On yıl içerisinde % 43'lük bir artış sağlanmıştır.

1.4.2.2 Manda Yetiştiriciliği

Manda yetiştiriciliği hem şehir ve ilçelerde hem de köylerde yapılmıştır. Toplam 5.762 mandanın 320'si şehir ve ilçelerdedir.

	Şehir ve İlçeler	Köy	Toplam ²⁹⁹
Manda İneği (2 yaş+)	206	3.602	3.808
Manda Öküzü (2 yaş+)	12	307	319
Genç Manda (2 yaş-)	102	1.533	1.635
Toplam Sığır Adeti	320	5.442	5.762

1960 yılında, % 69'lük bir adet artışla 9.760 adeti bulmuştur. Elde edilen süt miktarı 1.836 tondur.³⁰⁰

²⁹⁵ a.g.y., 1973, s. 222.

²⁹⁶ "Vali Danışman Eserler Veriyor", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.2, S.710.

²⁹⁷ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleleri, s.48-49.

²⁹⁸ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

²⁹⁹ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleleri, s.46-47.

³⁰⁰ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

1.4.2.3 Hizmet Hayvanları

Hizmet hayvanları köy hayatı için kaçınılmaz olmuştur. Doğal şartlar gereği tarım vasıtaları pek tercih edilmemiş, taşımada, toprağı sürmede at, eşek, katır, manda, inek gibi iş hayvanları kullanılmıştır.

	Şehir ve İlçeler	Köy	Toplam ³⁰¹
Atlar	235	3.468	3.703
Kısrak (3 yaş+)	51	1.727	1.778
Aygır ve İğdiş(3 Yaş+)	174	1.288	1.462
Taygar (3 yaş-)	10	453	463
Katırlar	75	2.628	2.703
Katır(3 yaş+)	68	2.321	2.389
Katır Sıpası(3 yaş-)	7	307	314
Eşekler	189	3.573	3.762
Eşek (3 yaş+)	175	2.934	3.109
Eşek Sıpası(3 yaş-)	14	639	653

Köylerde, Şehir ve ilçelerde hizmet hayvanı olarak kullanılan ineklerin adeti 1.106 iken manda adeti 15.056'dır. Ayrıca bu toplam içersinde sadece köylerde 14.356 manda hizmet olarak kullanılmıştır.

1960 yılında at adeti 10.649'a, katır adeti 10.138'a, eşek adeti 10.969'a çıkarak büyük bir artış göstermiştir. On yıl içerisinde bu artış hizmet hayvanlarının değerini göstermektedir.³⁰²

1.4.3 Kümes Hayvancılığı ve Küçük Evcil Hayvanlar

Kümes hayvancılığı, küçük aile işletmelerinden çok ailelerin kendi ihtiyacı için yapmış olduğu bir uğraştır. Geleneksel yöntemlerle yapılmıştır. Tavuk yetiştiriciliğinin yanı sıra hindi ve kazda yetiştirilmiştir. 1950 yılında şehir ve ilçelerde hindi yetiştiriciliği görülmezken köylerde toplam 17 hindi vardır. Kaz ise daha fazla yetiştir-

³⁰¹ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.46-47

³⁰² a.g.i., Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

tirilmiş olmakla birlikte şehir ve ilçelerde 4, köylerde 87 adettir. 1950 yılı tarım sayımında tavuk ile bilgi bulunmadığı gibi 1960 yılı sayımında da hindi ile ilgili bilgi yoktur. Muhtemelen hindi yetiştiriciliği bitmiş yerini tavuk yetiştiriciliği almıştır.³⁰³ 1960 yılında Giresun'da tavuk ve horoz adeti 257.000'yi bulmuştur. Tavuk yumurtası ise 11.581.000 adettir. Görüldüğü üzere kümes hayvanları yetiştiriciliği köylünün kendi ihtiyacının dışında farklı bir amaç ile yetiştirilmemekle birlikte artış sağlanmıştır.³⁰⁴

İl içerisinde tavukçuluğun ıslah edilmesi ve gelişimi için Bahçe Kültürleri İstasyonu tarafından kurslar açılmıştır. Kursta yemleme, damızlık seçimi, tavuk yetiştirilmesi, kültür ırklarının bakım ve ıslahı, hastalıklarla mücadele, tavukçulukta kullanılacak olan alet ve makinelerin kullanımı üzerine eğitim verilmiştir, ayrıca Ziraat Bankası'nın verdiği tavukçuluk kredinin alınması için kurs sertifikasının alınması şart koşulmuştur.³⁰⁵

1.4.4 Arıcılık

Giresun'da arıcılık, fazla yağışın verdiği nemden dolayı kıyı kesimlerden çok iç kesimlerde faaliyet göstermiştir. Daha ziyade Şebinkarahisar, Alucra, Eğribel, Kümbet ve Tirebolu gibi yerlerin yüksek ve çiçek bitkisinin fazla olduğu yerler uygun olmuştur, fakat eski bir uğraş olmasına rağmen, çok fazla yaygınlaşmamıştır. 1935 yılında arıcılık faaliyetleri başlamış, ancak halkın teknik bilgi yoksunluğu sonucu ilerleyememiş, eski usullerle devam edilmiştir. Halkın gelişme arzusuyla dernekler kurulmuş, bu derneklere bakanlık tahsisat vermiştir. Ayrıca Şebinkarahisar'a Ziraat Bankası aracılığıyla arıcılık faaliyetinin gelişimine destek vermek için 51 kovan gelmiştir,³⁰⁶ Aynı zamanda arıcılık eğitimi için kurslar açılmıştır. Şebinkarahisar ve Alucra'da açılan arıcılık kursundan 257 kişi sertifika almıştır. 1952 yılında Şebinkarahisar'da 65 fenni kovan bulunmaktadır. Alucra'ya kovan imali için bir motorlu kovan getirilmiştir. Arıcılık ile uğraşanlara il bütçesinden 10 kilo petek, 10 adet fenni kovan ve fenni tatbikatın yapılması için aracı bıçağı, maske, gelberi, mahmuz, fırça

³⁰³ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.48-49.

³⁰⁴ a.g.i., Ziraat Bünye ve İstihsal 1960-62, s.45.

³⁰⁵ "Tavuk Kursu Açılıyor", Karadeniz Gazetesi, 21 Haziran 1957, s.2, S.961.

³⁰⁶ "Arıcılık Faaliyeti", Işık Gazetesi, 14 Haziran 1952, s.1, S.656.

gibi malzemeler verilerek desteklenmek istenmiştir.³⁰⁷ 1950'li yıllarda hem eski usulle hem yeni usulle arıcılık faaliyet yapılmıştır. 1960 yılına göre eski usulle yapılan 12.500 arı kovanında 57 ton bal üretilmiştir. Yeni usul arıcılık ile 1.809 adet kovandan 3 ton bal üretilmiştir.³⁰⁸

2.4.5 Su ürünleri

Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili olması sonucu yaklaşık olarak 7 bin km'lik bir sahil uzunluğuna sahiptir. Göllerde de balık bulunmaktadır. Buda balık çeşitliliği ve bolluğu demektir.

1950'li yıllarda ülkenin balıkçılık ile ilgili sorunları Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu'nun meclise taşınmasıyla gündeme gelmiştir. Mahmut Goloğlu, su mahsulleri hakkındaki kanun tasarısı çalışmalarına, yurt genelinde kaç tane balık kooperatifinin kurulduğuna, bunlara kredi suretiyle veya Marshall yardım malzemesinden yardım yapıp yapılmadığına ve balık sanayisinin kurulup kurulmayacağı soruştur. Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhlis Mete, meclis görüşmesinde cevap olarak; Türkiye'deki balığın çok olduğunu, ancak balıkçılığın ilkel durumda yapıldığını, nakliye işlerinin basit olduğunu, muhafaza ve değerlendirme teşkilatının eksikliğini dile getirmiştir. Türkiye'de balıkçılığın düzeltilmesi için su ürünleri kanunu düzenlenmiş, ülke genelindeki balıkların seyrinin bilinmesi için İstanbul Üniversitesi ile birlikte çalışılarak İstanbul, Giresun ve İskenderun olmak üzere 3 tane istasyon kurulmuştur. Bu istasyonların amacının balıkların yumurtlama zamanının ve seyrinin takip edilmesi suretiyle ezbere yapılan balıkçılıktan kurtulanılacağını söylemiştir.³⁰⁹

Giresun'unun ise coğrafi yapısının ekonomik şartlara etkisinden dolayı balıkçılık, kıyı kesim halkı için bir geçim kaynağı olmuştur. Özellikle tek mahsul durumunda bulunan fındıktan elde edilen gelirin yeterli olmaması en büyük etkidir. 1950 yıllarında şehir ve ilçelerde 424 aile, köylerde ise 721 aile balıkçılıkla uğraşmıştır.³¹⁰ Espiye, Zefre, Kulak, Keşap, Batlama, Güre, Ayvasıl, Burunucu ve Pazarsuyu derelerinin ağızları önemli av alanlarıdır.³¹¹ İlde balıkçılığın ekonomik bir geti-

³⁰⁷ "Vali Danışman Eserler veriyor", Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1952, s.1, S.710.

³⁰⁸ a.g.i., Ziraî Bünye ve İstihsal 1960-62, s.135.

³⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.13, Toplantı: 2, Otuz Beşinci Birleşim, (04.11.1952), s.49.

³¹⁰ a.g.i., 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.58-59.

³¹¹ Yurt Ansiklopedisi, a.g.m., s.3146

risi olmamış, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için avlanılmıştır. Ayrıca üretim artırılması, balık avcılığının verimli hale getirilerek balıkçıların çıkarlarının korunması amacıyla 29.12.1950 tarihinde Ticaret kanununun 480. maddesi gereğinde Giresun Balık İstihsal ve Satış kooperatifi kurulmasına karar verilmiş,³¹² on yıl sonra Kooperatif 50 ortakla birlikte 1960 yılında kurularak faaliyete geçmiştir.³¹³ Ayrıca modern balıkçılık için Marshall Planı ile ülkeye gelen 30 milyon liralık yardımdan³¹⁴ balıkçılığın gelişimi için mevsim başında gerekli olan ağ, kayık ve diğer av malzemeleri alımını sağlamak³¹⁵ amacıyla Ziraat bankası aracılığıyla uzun vadede kredi verilmiş,³¹⁶ ancak Giresun halkı çok fazla yararlanamamıştır.

1.5 Zirai Alet ve Makineler

1950 yılında şehir ve ilçelerde 72 harman makinesi ve 5 tanede tıknaz makine ile tarar; köylerde ise 408 harman makinesi, 5 tane tıknaz makine ve tarar, 4 tanede çayır makinesi vardır. Traktör ise yoktur. 1959 yılında 2 tane mevcuttur. Bunun bir tanesi çiftçiye diğeri ise devlete aittir.³¹⁷ 1960 yılında var olan 2 traktörden bir tanesi ise eskidiğinden, yıprandığından, parasızlıktan veya herhangi bir nedenden dolayı son bir yıl içinde çalıştırılmamıştır.³¹⁸

Marshall Planı ve/veya Avrupa Tediye Birliği aracılığıyla 1952 yılında Türkiye'ye 25.000'den fazla traktör ithal edilmiştir.³¹⁹ 1952 yılında 31.415 olan traktör sayısı 1955 yılında ise 40.282, 1959 yılında 41.896 adettir,³²⁰ ancak artan traktör sayısından Giresun faydalanamamıştır. 1959 yılında sadece çalışabilir durumda olan iki traktörün bulunması bunu ispatlar niteliktedir. Eğimli bir coğrafi yapıya sahip olması buna bir etken olmakla birlikte yüksek yerlerde ve düz arazilerde yapılan tarım da dahi kullanılabilecek traktörlerin olması gerekirken sayı oldukça azdır.

³¹² BCA, Giresun Balık İstihsal ve Satış Kooperatifinin kurulması, 29.12.1950, 30. 10. 01. 02/124. 93.11.

³¹³ a.g.y., 1973, s.232.

³¹⁴ "Şehrimiz Balık Avcılarının Yaptıkları Toplantı", Işık Gazetesi, Mayıs 1950, s.1, S. 46.

³¹⁵ "Balıkçılara Kredi Sağlanıyor", Işık Gazetesi, 24 Ağustos 1953, s.1, S.1006.

³¹⁶ "Balıkçılara Uzun Vadeli Kredi", Işık Gazetesi, 5 Nisan 1958, s.1, sayı.2391.

³¹⁷ İUM., Traktör Anket Neticeleri ve Ziraat Alet ve Makineleri 1955-1959, Yayın No:394 Ankara Basım Cilt Evi, Ankara 1960, s.9.

³¹⁸ İUM., Traktör Anket Neticeleri 1960, Yayın No: 411, Ankara Basım Cilt Evi, Ankara, 1960, s.9.

³¹⁹ "Köylü Efendimizdir", Işık Gazetesi, 14 Kasım 1952, s.1, S.778.

³²⁰ a.g.i., 1923-2009, s.192.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MENDERES DÖNEMİ GİRESUN'UN SANAYİ VE TİCARET YAPISI

1- Giresun'un İlinin Sanayi Yapısı

Bir bölgedeki kalkınma yollarından birisi de sanayileşmedir. Yer altı ve yer üstü kaynaklarının ihtiyaçlara cevap vermesi ve istihdam yaratması bakımından önemlidir. Kurulan bir fabrika yeni istihdam yaratmakla birlikte yeni sektörlerinde faaliyetine zemin hazırlamaktadır.

Giresun halkının en büyük mücadelesi de iş imkânlarının artırılması olmuştur. İlin sanayi fabrikalarından yoksun olduğunu, yer altı kaynaklarının işletilmediğini, işsizlik nedeniyle şehir ve köylerden çok sayıda göç olduğunu dile getirmişler.³²¹

Türkiye'de 1954 yılına kadar meydana gelen geçici tarımsal refahı, Giresun yakalayamamıştır. Yardımcı ürün denemeleri yapılmış, ancak alışkanlıklarından vazgeçemeyen halk bunları benimseyememiştir.

1.1.Kurulan Fabrikalar

Giresun'da kurulan fabrikalar çok fazla faaliyette bulunup istihdam yarata-mamıştır. Yapılan istatistikler bize daha çok gıda sanayinin ve inşaat sektörüne ağır-lık verildiğini göstermektedir. Kasım 1956 tarihinde iş yeri sayısı 17 adet devlet, 100 adet özel olmak üzere toplam 117 tanedir. Türkiye genelinde ise 3.472 devlet 17.086 özel olmak üzere toplam 20.558 adet işyeri vardır.³²² Ağustos 1959 yılında iş kanu-nuna tabi ve 10 kişiden fazla işçi çalıştıran iş yerleri toplamı 129'dur. 3 adet maden-cilik, 40 adet gıda maddeleri imalat sanayi, 2 adet dokuma imalatı vardır. 2 adet ağaç ve mantar mamulleri, 2 adet metallere gayri madeni mamullerin imalatı, 1 adet esas metal endüstri, 4 adet münakale cihazları bulunmaktadır. 53 adet inşaat, 2 adet su ve sıhhi tesisler, 5 adet toptan ve perakende ticaret, 11 adet nakliyat (deniz, kara), 2 adet ardiye ve antrepoculuk, 1 adet ulaştırma ve 1 adette şahsi hizmetler var-

³²¹ "Bölgemizdeki İşsizliğe Bir Çare Bulmak Zamanı Gelmiş ve Geçmektedir", Işık Gazetesi, 19 Aralık 1950, s.1, S.210.

³²² İGM., Aylık İstatistik Bülteni, No:34-35-36, Ankara, Aralık 1956-Ocak Şubat 1957 , s.6.

dır.³²³ Kasım 1959 yılında bir iş yeri daha açılarak iş kanununa tabi işyeri sayısı; 24 devlet, 106 özel olmak üzere 130 adet olmuştur.³²⁴

1.1.1 Tamzara Dokuma Fabrikası

Tarihi, Osmanlı Devletine dayanan Tamzara Dokuma Şirketinin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. Savaş dönemlerinde kimi zaman kapatılmış, kimi zaman çok az dokuma faaliyetinde bulunmuştur.

1936 yılında Şebinkarahisar kaymakamı Nuri Güven ve Tamzara İlkokulu Müdürü Hasan Tahsin Okutan'ın girişimleri ile 111 ortaklı ve 5.000 TL. sermayeli dokuma şirketi faaliyete geçmiştir. 1940-1950 yılları arasında ortak sayısı artmış ve tezgâh sayısı 220'ye ulaşmıştır.³²⁵

Savaş sonrası hükümetin iplik satışını serbest bırakması kooperatiften maddi durumu yüksek olanların ayrılması sonucu giderlerle baş başa kalan kooperatifin ekonomisi daha da bozulmuştur. Maliyetinin yükselmesi ise rekabet gücünü düşürmüştür,³²⁶ Sümerbank'tan alınan 200.000 TL. kredinin ödenememesi neticesi şirket malları hacedilmiş ve kapatılmıştır.³²⁷ 1955 yılında ise her türlü mensucat imali, satışı ve ticaretiyle uğraşmak amacıyla merkezi Şebinkarahisar'da olmak üzere 100.000 liralık sermaye ile Tamzara Mensucat Türk Anonim Şirketi 06.09.1955 tarihinde 865 sayılı kanunun 280. Maddesi gereği tekrar kurulmasına karar verilmiştir.³²⁸

1.1.2 Tirebolu Halı Fabrikası

1956 yılında merkezi Konya'da bulunan Seli Halıcılık Şirketi Giresun'da 4 ayrı yerde 4 adet halı tezgâhı kurmaya karar vermiştir. Bu doğrultuda Görele'de ve Tirebolu-Aslancık mevkiinde arsa satın alınmıştır.³²⁹

1956 yılında Tirebolu Aslancık bölgesinde kurulmuştur. Bölgenin işsizliğine bir nebze çare olmakla birlikte daha çok kadınların çalıştığı görülmüştür ve 40 kadar

³²³ İGM., **Aylık İstatistik Bülteni**, No:70-71, Ankara, Aralık 1959-Ocak 1960, s.6.

³²⁴ **a.g.b.**, **Aylık İstatistik Bülteni**, s.6.

³²⁵ Hasan Özkan, Ali Özdemir, "**İlçe Oluşunun 50. Yılında Şebinkarahisar**", Yeni Şebinkarahisar Yay., Ankara, t.b.d., s.219.

³²⁶ Ethem Kılıçoğlu, **Tamzara Dokuma Kooperatifi**, Yeşil Gireson Gazetesi, 14 Ocak 1950, s.2, S1120.

³²⁷ Özkan. **a.g.e.**, s.219.

³²⁸ BCA, **Tamzara Mensucat Türk Anonim Şirketi hakkında**, 06.09.1955, 030. 18. 01. 02/140.81.9.

³²⁹ "**Vilayetimiz 4 Yerde Halı Tezgâhı Kuruluyor**", Karadeniz Gazetesi, 17 Ocak 1956, s.1, S.539.

kadın işçisi vardır.³³⁰ Ancak kayıtların yetersizliği nedeniyle halı fabrikası hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz.

1.1.3 Tirebolu Çay Fabrikası

Fındık üretimi ile elde edilen gelirin halka yetmemesi sonucu ekonomik anlamda halka katkı sağlayacak yardımcı ürün denemeleri yapılmış, çay ziraatının bölge iklimine uygun olduğu ve ekonomik anlamda katkı sağlayacağına kanaat getirilmiştir. Köylünün çay ekimi hakkında bilgilendirilmesi için kurslar açılmış mütehasıslar getirilmiştir. Çay ekimi yapacak olanlara kredi ile çay tohumu dağıtılmış ve fiilen ekimine başlanmıştır. Kayadibi, Alinyoma ve civarındaki 11 köyde 230 dekar alana çay bahçesi kurmak üzere 150 çiftçiye kredi verilmiştir, ayrıca Tirebolu, Görele ve Bulancak'ta da çay ziraatı için kredi alınmıştır. Krediler dönüm başına 100 lira ve iki taksitte verilmiş maddi sıkıntı çeken köylüye ise bu kredi yetmemiştir.³³¹ Köylüyü rahatlatmak için verilen dönüm başı kredi miktarı 350 liraya çıkarılmış ve tahsilâtı beş yıl sonraya bırakılmıştır.³³² 1953 yılında başlayan çalışmalar olumlu sonuçlar vermiş, 1959 yılında 3.130 kilo çay elde edilmiş ve teşkilatlanacak kadar gelişme göstermiştir. 1958 yılında Tirebolu Çay Atölyesi inşaatı başlamıştır, ayrıca Teyyaredüzü'nde de bir çay atölyesi kurulması için teşebbüse girilmiştir. 1959 yılında Tirebolu çay Atölyesi faaliyete geçmiştir. 1960 yılında ise 17.531 kilo çay üretimi olmuştur.³³³

1.1.4 Keşap Tuğla ve Kiremit Fabrikası

Merkezi Giresun'da olmak üzere Doğu Karadeniz bölgesinde kiremit fabrikaları kurmak, ürünlerini satmak ticari faaliyette bulunmak için 1955 yılında, 99 yıl süre ve 500.000 Türk Lirası sermaye ile Giresun Tuğla Kiremit Fabrikası Türk Anonim Şirketi kurulmasına karar verilmiştir.³³⁴ Kurucuları arasında Fiskobirlik de vardır.

³³⁰ "Tirebolu'da Halı Fabrikası Faaliyette", Karadeniz Gazetesi, 24 Mayıs 1957, s.1, S.938.

³³¹ "Çay Ziraatı İçin Faaliyetler Arttı", Karadeniz Gazetesi, 28 Şubat 1956, s.2, S.574.

³³² "Çay Ekenlere Dönüm Başına 350 Lira Kredi Verilecek", Karadeniz Gazetesi, 12 Mart 1956, s.1, S.585.

³³³ M. Naci Pamuk, "Giresun'da Çay Üretimi ve Alınması Gerekli Tedbirler" Çotanak Dergisi, Mayıs 1974, Giresun, S.38, s.14.

³³⁴ BCA, Giresun Tuğla Kiremit Fabrikası Türk Anonim Şirketi hakkında, 11.02.1955, .30. 18. 01. 02/138. 118.15.

1973 yılında 1 milyon liralık sermayesi olan işletilmiştir. Ancak üretilen kiremit il ve ilçelerin ihtiyacını çoğu zaman karşılamamıştır.³³⁵

1.2 Madencilik

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerindeki en önemli sorunlardan birisi de enerji ve hammadde sorunudur. Bunun için ülkemizde bulunan yer altı ve yer üstü zenginliklerinden en üst derecede faydanılması gerekmektedir. MTA Genel Müdürlüğünce 1993 yılında yapılan rapora göre Giresun madenler bakımından zengin bir şehirdir. Giresun civarında yapılan araştırmalar sonucu dış ülkeler tarafında talep edilen granit rezervi Giresun ve civarında milyonlarca tondur. Çimento ile ilgili ilk araştırmalar ise 1756 yılında İngilizler tarafından yapılmış, 1824 yılında ise çimentonun ilk patenti almışlardır. İl içerisinde değişik yerlerde bulunan çimento, özellikle Espiye ve Keşap bölgesinde, toplu rezerv ve kalite bakımından çimento fabrikasının kurulması bakımından elverişlidir. Araştırma sonucuna göre seramik sanayi için hammadde niteliğinde, on milyon ton civarında kaolin-illit potansiyeli ve bir milyon civarında montmorellinit rezervi bulunmaktadır. Endüstride kullanılan Barit-Baryum elementi Dereli ilçesinde iki milyon ton, gübre sanayisine hammadde olan alunit ise üç milyon ton civarındadır. Lahanos maden zuhuru ise 2.606.000 ton rezerve vardır. Ayrıca bakır, kurşun, demir çinko, altın, gümüş, gibi madenler taş devrinden günümüze kadar gelmiştir.³³⁶ 1950 yılında Dereli mıntıkasında bulunan çinko ve kurşun madeninin imtiyazı Mehmet Beyazıtöglu'na verilmiştir.³³⁷ 1951 yılına kadar madencilik işleri Ticaret Odası tarafından yürütölmüş, bu tarihten sonra ise Ticaret Bakanlığına bağılı Maden İrtibat Memurluğı tarafında yapılmıştır.³³⁸

Cumhuriyet sonrası M.T.A tarafından yapılan araştırmalara göre Giresun' da bulunan madenler ise aşığıdaki tabloda gösterilmiştir.

³³⁵ a.g.y., 1973, s.256.

³³⁶ Ali Zafer Topşir, **Giresun İli Civarının Yer altı Kaynakları Açısından (MTA Genel Müdürlüğünce Bilinen)**, b.y.b.d., 1993, s.4-10.

³³⁷ "İki Maden Yakında İşletmeye açılıyor", Işık Gazetesi, 15 Kasım 1950, s.1, S. 181.

³³⁸ "Şehrimize Maden İrtibat Memurluğı Açıldı", Işık, Gazetesi, 14 Nisan 1951, s.1, S.309.

Tablo 31. Giresun'daki Madenler

İlçesi	Köy veya Mevki	Maden Cinsi
Merkez	Barçaçakırlı	Kurşun, Bakır
	Boztekke	Kurşun, Çinko
	Darrıköy	Kurşun, Çinko
	Yayıklık	Kurşun, Çinko, Bakır
	Akköy, Hisargeriş, Sayca, Gedikli	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit
Alucra	Emeksan Ahıl Baba Tepesi	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit
Bulancak	Kuşluhan	Kalkopirit
	Eynece	Kalkopirit, Kuars
	Tekmezar	Galen, Sfalorit, Kalporit, Pirit
	Kızılev-Maden	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit
Dereli	Kızıltaş, İkisu, Karınca, Sürmenli, Bektaş	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit, Mermer
Keşap	Valıt, Yivdincik, Eğercen, Killik	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit, Mermer
Tirebolu	Sekü, Kozköy, Yalç, İnköy	Kurşun, Çinko, Bakır, Pirit, Mermer
	İsrail, Harkköy	Pirit
Espiye	Şahinyuva	Pirit
Görele	Karabörk (Kırlak Madeni)	Pirit

Kaynak: a.g.y., 1967, s.193.

1.2.1 Lahanos Madeni Pirit Yatakları

Espiye ilçesinin Şahinyuva Köyünün Lahanos mevkiisinde birçok göçmüş ve kapanmış olan maden ocağı bulunmuştur. Büyük bir işletme olan bu eski maden ocağının tarihi oldukça eskidir. Muhtemelen Cenevizlilerin işletim hâkimiyetinde bulunmuş, 1885 yılından önce dört yıl boyunca İtalyanlar tarafından, 1890-1900 yıllarından itibaren on yıl gibi bir süre İngilizler tarafından çalıştırılarak elde edilen üretim ihraç edilmiştir. 1959 yılı raporuna göre 40.000 ila 60.000 ton arasında maden bulunduğu tahmin edilmiştir. 1936 yılında M.T.A. Enstitüsü uzmanlarından V. Ko-

venko tarafından ziyaret edilmiş, 1960 yılında kadar ise M.T.A. eleman ve ekipleri tarafından aralıklı olarak çalıştırılmıştır.³³⁹

1959 yılında yapılan sondaj çalışmaları sonucu Lahanos madeni satılabilir cevher olarak toplam 11.582.149 ton olup pirit cevherinin günlük bin ton üretim ile 40 yıl boyunca işletilebileceği rapor edilmiştir. Günlük miktarının 1.000 ton olmasında pirit madeninin alıcısının zor bulunması, madenin Lahanos'tan sahile ve Giresun limanına nakliyesinin zor ve masraflı olması³⁴⁰ yatırımı düşündürücü kılmıştır.

23.11.1959 tarihinde Espiye Camiyanı mevkiinde bakır, kurşun, çinko ve pirit madeni araması için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından ruhsatname verilmiştir. Yapılan maden araştırma sonucu olarak ise 8 Mart 1966 yılında Etibank Genel Müdürlüğüne 60 yıl boyunca işletme hakkı tanınmıştır.³⁴¹

1.2.2 Mortaş Madencilik Limitet Şirketi

1959 yılında merkezi Balıkesir'de bulunana Mortaş Madencilik Şirketi bir şube kurarak madencilik faaliyetleri yapmıştır. Uğurca Köyü yakınındaki Katıralan mevkiinde bulunan 3 adet Kurşun-Çinko madenleri işletmesi için ruhsat almıştır,³⁴² aynı yıl Şebinkarahisar Kurşun-Çinko Madenleri İşletmesi de çalışmalarda bulunmuştur.

2-Giresun'da Ticaret

Giresun'un dağlık olması ve yol yapımının masraflı olması iç kesimlerle olan ilişkisini zayıflatmış, art bölgesinin gelişmesini engellemiş, var olan deniz ulaşımı da zamanla önemini kaybetmiştir. Tüm bu olumsuzluklar Giresun için yapılabilecek olan gerek özel gerekse devlet yatırımlarının gerilemesine neden olmuştur. Ekonomik işlemlerin birbirine olan bağılılığı sonucu Giresun'da ticaret hacmi de zaman içinde daralmıştır.

³³⁹ BCA, Giresun-Tirebolu-Espiye 26/47 sayılı Ruhsatnameye Ait Fen Raporu, 23.11.1959, 310 10 00 28 1203 1705 409.

³⁴⁰ BCA, Giresun-Tirebolu-Espiye 26/47 sayılı Ruhsatnameye Ait Fen Raporu, 23.11.1959, 310 10 00 28 1203 1705 409.

³⁴¹ BCA, Giresun-Tirebolu-Espiye 26/47 sayılı Ruhsatnameye Ait Fen Raporu, 23.11.1959, 10 10 00 28 1203 1705 409.

³⁴² a.g.y., 1973, s.294.

2.1 Giresun'da İthalat-İhracat

Tarihi Giresun limanı Şebinkarahisar üzerinden iç bölgelerle olan ulaşımı sonucu oldukça aktif olmuştur, ancak zaman içerisinde gelişen teknolojiye ve modernleşmeye ayak uyduramamış özellikle coğrafi konumunun etkisiyle art bölgesini geliştirememiştir. Buna bağlı olarak gerek deniz gerekse kara yolları ile yapılan ticareti olumsuz etkilemiştir. Zaten tek ticaret ürününün fındık olması da durumu daha da zorlaştırmış, olumsuz etkilemiş, halkın ekonomik bakımdan ticari kalkınmadaki payını düşürmüştür.

1950-1954 yılları arasında Giresun 'da limanlar ve hudutlar itibarı ile yapılan ithalat ve ihracat miktarları aşağıdaki gibidir.

**Tablo 32. Limanlar ve Hututlar İtibariyle Giresun İli
İthalat ve İhracat Rakamları**

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	KG	TL	KG	TL
1950*	50.000	27.541	1.391.560	2.178.184
1951*	819.851	90.170	2.600.080	4.959.087
1952*	1.914.015	260.778	4.414.140	8.737.126
1953**	965.246	161.539	6.079.013	12.776.140
1954***	3.603.867	250.664	5.447.872	12.164.729

Kaynak: TÜİK Verileri Kullanılmıştır. *Ocak Aralık arası ** Ocak Kasım arası ***Ocak Ekim Arası kullanılmıştır.

1950 -54 yılları arası iklim şartlarının iyi gitmesi sonucu fındık rekoltesinin yüksek olduğu yıllardır.

Tablo 33. 1958-1959 Yıllarında Limanlar ve Hututlar İtibariyle İthalat ve İhracat

ŞEHİRLER	YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
		TL	KG	TL	KG
Giresun	1958	---	---	21.111.634	8.614.780
	1959	89.932	50.000	34.167.534	14.996.777
Samsun	1958	8.184.489	39.336.420	32.199.073	26.559.287
	1959	1.475.968	2.873.272	35.131.983	42.482.255
Trabzon	1958	4.588.659	21.150.104	14.461.091	9.610.909
	1959	2.363.583	9.776.548	30.873.399	13.770.711

Kaynak: DİE, Dış Ticaret Yıllık İstatistikler, Limanlar, Hudutlar ve Maddeler İtibariyle İthalat ve İhracat 1961, DİE Matbaası, Ankara, 1963, s.V-XVIII

Tablo 34. 1958-1959 Yıllarında Limanlar ve Hututlar İtibariyle Türkiye Geneli İthalat ve İhracat

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	TL	KG	TL	KG
1958	882.274.903	1.451.694.076	692.357.960	1.600.007.185
1959	1.315.949.634	2.420.927.450	990.635.986	2.071.159.751

Kaynak: a.g.i., İthalat ve İhracat 1961, s.V-XVIII

Tablo 35. 1958-1959 Yıllarında İthalat ve İhracatın İller Bazında Türkiye Genelindeki Payları

ŞEHİRLER	İTHALAT(TL)		İHRACAT(TL)	
	1958	1959	1958	1959
GİRESUN	---	%0007	%3	%3
SAMSUN	%09	%01	%4.5	%3.5
TRABZON	%05	%02	%2	%3

Tablodan da görüldüğü üzere, Giresun Limanında fındık ihracatından kaynaklı aktif olarak kullanımı devam etmiş olup, ithalat rakamlarında 1950'li yılların başlarına göre 1950'li yılların sonlarında ciddi olarak gerileme görülmüş, buna karşın

Samsun ve Trabzon daha aktif kullanılmıştır. İç Anadolu'ya bağlanan Şebinkarahisar yolunun ulaşım için sağlıklı olmaması, ilde fabrika ve benzeri sanayi kuruluşlarının bulunmaması limanın ithalat açısından kullanılmasının önüne geçmiştir. Bu durum limanın ikinci planda kalmasına neden olmuş ve ticari anlamda gelişimini engellemiştir. Çünkü limanın aktif kullanımını dolayısıyla ticari faaliyette bulunan şirketlerin kurulmasını ve girişimciliğin (nakliye şirketleri, tüccar v.) gelişmesi gerekmektedir. Bu yönde bir gelişme yaşanmaması istihdam üzerinde de olumsuz etki yaratmıştır.

2.2. Fındık Ticareti

Giresun'un yanı sıra Türkiye içinde fındığın üretim sahası, miktarı ve ihracatı oldukça önemlidir. Üretim sahalarının yeni açılan ocaklarla genişlemesi, yeni modern tarım tekniklerinin kullanılması gibi etkenler sonucu üretimin dekar başına artması zaman içerisinde Giresun'da, gerek üreticiyi gerekse fındık ihracatını zora sokmuştur.

Tablo 36. 1950-1958 Yılları Arası Ülkelerin İç Fındık İhracat Miktarları(Ton-%)

YILLAR	DÜNYA İHRACAT MİKTARI	TÜRKİYE İHRACAT MİKTARI	İTALYA İHRACAT MİKTARI	İSPANYA İHTACAT MİKTARI			
1950	36.074	25.600	70.9	6.370	17.6	4.104	11.5
1951	27.264	20.162	73.9	2.811	10.3	4.291	15.8
1952	30.875	25.253	81.7	1.491	4.8	4.131	13.5
1953	43.868	28.842	65.7	8.961	20.4	6.065	13.9
1954	33.893	28.313	83.2	3.992	12.8	1.588	4.0
1955	52.709	43.595	82.7	7.200	13.6	1.914	3.7
1956	29.266	22.744	78.8	3.849	13.1	2.673	9.1
1957	50.349	40.738	80.9	5.137	10.2	4.474	8.9
1958	37.176	30.703	82.5	5.122	13.6	1.351	4.9
1959 (9 AY)	28.340	24.066	84.9	2.309	8.1	1.965	7.0

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.51.

Dünya fındık ticareti Türkiye, İtalya ve İspanya olmak üzere üç devlet tarafından yapılmaktadır. Türkiye'nin ticaret payı ise en fazla olanıdır. Bu ihracatın içinde ise Karadeniz fındığı yani, en önemli merkezleri olan Trabzon, Giresun, Ordu ve Akçakoca'dan sağlanmaktadır. Bunların içerisinde ise istihsal bakımından Giresun başta gelmektedir.

Tablo 37. 1950-1958 Yılları Arası Trabzon, Giresun, Ordu, Akçakoca Fındık Üretim Miktarları

YILLAR	TRABZON	GİRESUN	ORDU	AKÇAKOCA
1950	7.000	4.500	7.300	2.000
1951	18.000	35.000	27.800	5.000
1952	28.000	30.000	12.500	4.000
1953	7.000	12.000	18.000	7.000
1954	33.000	36.000	36.700	10.000
1955	13.500	14.500	12.200	5.000
1956	34.500	54.500	47.000	11.000
1957	16.000	12.500	16.000	10.000
1958	27.000	38.000	26.000	9.000

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.45.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, savaş öncesi fındık ihracatı yerli ve yabancı firmalar tarafından yapılıyordu. Savaş yıllarında ise Karadeniz limanları ülkelerarası ticarete önemini yitirmesi, yabancı ülkelere yapılan fındık satışlarının duraksaması sonucu büyük firmalar ticari merkezlerini bu bölgeden alarak İstanbul'a naklettiler. Doğu Karadeniz bölgesinde ise şubeleri ve ajanları tarafından işlerini yürüttüler. Ticaretin İstanbul'a kayması Giresun ve diğer illerin tüccarlarının fındık konusundaki gelişim ve değişimlerden haberdar olamaması sonucu, İstanbullu tüccarlar karşısında çalışma imkânlarını yitirdiler ve ihracattan vazgeçerek İstanbul'daki tüccarlara mal hazırlar duruma düştüler. 1945-1950 yıllarında ortalama her sene 3.300 ton kabuklu fındık ihraç edilirken 1950-1960 yılları arasında 2/3 oranında azalarak 1.100 tona

düştü.³⁴³ Bu durum Giresun ilinin ticaretinde ve gelişiminde engelleyici bir unsur olduğunun göstergesidir.

2.3 Ticaret ve Sanayi İle İlgili Kuruluşlar

Sanayi ve ticaretle uğraşanların haklarının korunması, ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve meslek faaliyetlerini kolaylaştırmak, üyelerin kendi aralarında ve halkla olan iletişimi sağlamak vb. gibi amaçlarla kurulan kuruluşlar vardır.

2.3.1 Ticaret ve Sanayi Odası

Giresun Ticaret ve Sanayi odası 1898 yılında Osmanlı döneminde kurulmuştur. 1950 yılında 5590 sayılı kanunla birlikte görevleri tekrar düzenlenmiştir. Buna göre ticaret ve sanayinin genel menfaatlere uygun bir suretle gelişiminin sağlamaktır. Görele, Eynesil, Tirebolu ve Keşap ilçelerinde odaya bağlı ajanlıklar bulunmaktadır.³⁴⁴

Meslek ahlakını, disiplini ve dayanışmayı sağlamak, ticaret ve sanayi ile ilgili olan haberleri derleyip toplayı ilgililere sunmak, bölgeleri içerisinde ticari ve sanayi faaliyetlere ait istatistik verileri tutmak, başlıca maddelerin piyasa fiyatlarını takip etmek, yurt içi ve yurt dışı fuar ve sergilere katılmak gibi amaç ve görevleri vardır.

2.3.2 Giresun Ticaret Borsası

1926 yılında kurulmuştur. Dört işlem üzerinde durur. Bunlar fındık, buğday, mısır ve undur. Fındık, iş hacminin % 90'ını teşkil eder. Giresun Ticaret Borsası, İstanbul piyasasının etkisi altında da olmasına rağmen borsada oluşan fiyatlar da takip edilmiştir.³⁴⁵

Borsaya dahil olan maddelerin alım-satımını düzenleyerek tescil etmek, borsada oluşan günlük fiyatları tespit edip ilan etmek, yurt içi ve yurt dışı piyasaları takip ederek ilgilileri bilgilendirmek, borsa faaliyetlerine ait konularda ilgili resmi makamlara teklif ve başvurularda bulunmak gibi görevleri vardır.

³⁴³Türkoğlu, a.g.e., s.77-78.

³⁴⁴a.g.y., 1973, s.276.

³⁴⁵a.g.y., 1973, s.276.

2.3.3 Karadeniz Fındık İhracatçılar Birliği

1940 yılında merkez Giresun olmak üzere Türkiye Fındık İhracatçılar Birliği adıyla kurulmuştur. Trabzon, Ordu ve İstanbul'da şubeleri vardır. II. Dünya Savaşı yıllarında fındık ihracatının önemli bir kısmı İstanbul'dan yapılmış, buda zamanla İstanbul ve Giresun da olmak üzere ikiye bölünmesine neden olmuştur. Bakanlar Kurulu kararıyla 3018 sayılı kanunun 7. Maddesine göre birlik, Karadeniz Fındık İhracatçılar Birliği ve İstanbul Fındık İhracatçılar Birliği olarak 05.07.1951 tarihinde ayrılmıştır.³⁴⁶ 1986 yılında Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçılar Birliği adını almıştır. 1998 tarihinde Karadeniz Hububat-Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği ile Karadeniz Yaş Meyve-Sebze Birliği kurulmuş, buna bağlı olarak da ismi Karadeniz İhracatçılar Birliği olarak değişmiştir.

İhracatla ilgili kuruluşların meslek ahlaki ve dayanışmasını sağlamak, dış ticaretle ilgili konularda araştırmalar yapmak gibi görevleri vardır.

2.3.4 İhracatçılar Baş Kontrolörlüğü

Giresun merkez olmak üzere 1936 yılında ihracat kontrolörlüğü olarak kurulmuş, 1939 yılında İhracat Baş kontrolörlüğü olmuştur. Tirebolu ve Görelede de kontrolörlük vardır. Amacı dış ülkelere ihraç edilen malların denetimini yapmaktır.³⁴⁷

2.3.5 Gümrük Başmemurluk

İlk kurulduğunda müdürlük olarak kurulmuş, 1940 yılında Başmemurluk'a dönüşmüştür. İthalat işlerinde evrak ve eşya incelemesini, vergi alınması gerektiğinde vergi tahsili yapmıştır.³⁴⁸

2.3.6 Gümrük Muhafaza Kısım Amirliği

1918 yılında kaçakçılığın men ve takibi amacıyla kurulmuştur. Gece-gündüz devamlı olarak çalışmıştır.³⁴⁹

³⁴⁶ BCA, Türkiye Fındık İhracatçılar Birliğinin ikiye ayrılması hakkında, 05.07.1951, 30. 18.01.02/126.53.1.

³⁴⁷ a.g.y.,1973, s.277.

³⁴⁸ a.g.y., 1973, s.278.

³⁴⁹ a.g.y., 1973, s.279.

2.3.7 Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği

1958 yılında 7 derneğin birleşmesi ile kurulmuştur. “Esnaf ile yanlarında çalışan meslekî, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, mesleklerinde ilerlemelerini temin etmek, meslekî ahlâk ve tesanütü korumak, müşterek, verimli ve ahenkli çalışmayı sağlamak amaçlarıyla...”³⁵⁰ kurulmuştur.

2.4 Kredi Kuruluşları

Giresun'daki parasal hareketi kolaylaştıran kuruluşlar olarak bankalar, kredi kooperatifleri ve tarım kredi kooperatifleri bulunur. Amaçları üreticiye, esnafa, sanayiye vb. meslek sahiplerine parasal olarak kolaylık sağlamaktır.

2.4.1 Bankalar

Ziraat Bankası 1889, Osmanlı Bankası 1892, İş Bankası 1928, Emlak Kredi Bankası,1954, Türkiye halk Bankası 1957 yılında kurulmuştur.

1952 yılında Ziraat Bankası köylünün borcunu ödemesi için kredi hadlerini genişletmiştir. Hükümetin satın almaları neticesinde fiyatların istikrar bulması, halkın eski borçlarını ödemesine sağlamıştır. Ziraat Bankası Kredi tevzilerini kısmen doğrudan doğruya, kısmen 5.000 ortağı bulunan 6 kredi kooperatifiyle yapmıştır. Yayla bölgesinde kooperatifin olmamasından dolayı, köylüye borç vermek için buralarda tahsilat pazarları kurularak gönderilen memurlar vasıtasıyla verilmiştir. Ziraat Bankası aynı zamanda ömrünü doldurmuş fındık bahçelerini yenilemek ve verimliliği artırmak içinde köylüyü desteklemiştir.³⁵¹

Osmanlı Bankasının şubesi Giresun'da 1890'lı yılların başında kurulmuştur. Kurulduğu yıllarda Giresun'da bulunan yabancı firmaların temsilcileri sonucu banka dünya piyasasında aktif olarak iş yapmıştır. Ancak 1950'li yıllarda temasların azalması bankanın işlevini de azaltmıştır.³⁵²

³⁵⁰ “Esnaf Dernekleri ve Esnaf dernekleri Birlikleri Kanunu”, Resmi Gazete, Kanun No:5373, 3 Mayıs 1949, s.16.045-16.047, S.7197.

³⁵¹ “Giresun'daki Banka Faaliyetleri”, Vatan Giresun Gazetesi İlavesi, 27 Ağustos 1952, s.4.

³⁵² Vatan Giresun Gazetesi İlavesi, 27 Ağustos 1952, s.4.

2.4.2 Kredi Kooperatifleri

İki tane kredi kooperatifi vardır. 1957 yılında 1. 700 ortak ile kurulan Esnaf ve Sanatkârlar Kefalet Kooperatifleridir. 9.375.000 plasman ile Türkiye Halk Bankasına bağlı olarak çalışmıştır. 1960 yılından sonra ise diğer ilçelerde kurularak faaliyetini sürdürmüştür. Diğeri ise Ziraat Bankasına bağlı olarak faaliyet gösteren Tarım Kredi Kooperatifleridir.³⁵³

3-Giresun'da Ulaşım

1950 yılı devletin yollar üzerindeki politikasında değişiklik yaşandığı yıllardır. Atatürk ve İnönü dönemlerinde ağırlıklı olarak demiryolları üzerinde durulurken bu tarihten sonra karayolları yapımına öncelik verilmiştir. 1950 yılında Şose ve Köprüler Reisliği, Karayolları Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür.³⁵⁴ Makineli tarıma geçiş ile birlikte Marshall yardımı sağlanan finansın bir miktarı yol yapımı için kullanılmıştır. Milli ekonominin gelişmesi, üretimin artması, dolayısıyla köylünün kalkınması için önemlidir. 1950 yılında devlet ve il yollarının toplamı 47.080 km iken 1960 yılında bu toplam 61.542 km olarak % 31 artmıştır.³⁵⁵

3.1 Karayolları

Türkiye'ye Marshall Planından itibaren ülkeye hem modern yol makineleri ve malzemeleri hem de yol yapımı için tahsisat gelmiştir. Yol yapımı için kurslar açılmış, yüzlerce genç eğitim için ABD'ye gitmiştir. Bu amaç doğrultusunda ülke genelinde faaliyetler başlamış, ancak Giresun bu durumdan çok fazla yararlanamamıştır. 1960'lı yıllarda yol yapımı daha da hız kazanmıştır.

Giresun ulaşımı 1950 yılına kadar var olan ve yapılan ufak-tefek yollar dışında genellikle deniz yolu ile sağlanmıştır. Bu tarihten sonra sahil karayolunun faaliyete geçmeye başlaması, ulaşımaya karayolu üzerinden bir alternatif getirmiştir.³⁵⁶ Vilayet ve köy yolları çalışmalarına devam edilmesi için, 1950 yılı itibariyle genel büt-

³⁵³ a.g.y., 1973, s.280.

³⁵⁴ "Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluşu ve Görevleri Hakkındaki Kanun", Resmi Gazete, Kanun No.5539, 16 Şubat 1950, s.17.775, S.7434.

³⁵⁵ Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü, **Karayolları Ulaşım İstatistikleri -2011**, s.2.

³⁵⁶ Ünsal Bekdemir, **Kuruluşu- Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikler Yönünden Bulancak Kenti**, Çizgi Kitabevi, Mayıs 2004, s.94-97.

çeden yardım ödeneği olarak 7 milyon lira ayrılmıştır. Bu ödeneğin illere en faydalı şekilde dağıtılması için illerin yüzölçümü, nüfusu, il yollarının uzunluğu, il içerisinde il yollarının genel ihtiyaçları ve illerin köy adedi gibi faktörler göz önüne alınmış ve Giresun'a 100.000 liralık yardım gelmiştir.³⁵⁷

Giresun'un 1952 yılında dört il yolu ve 12 köy yolu programı vardır.³⁵⁸

İl Yolları Programı:

1-Tirebolu-Harşit Yolu: Sahil yolundan Harşit bucağına kadar uzanan yol, 35 km'lidir ve 28.07.1952 tarihinde motorlu araçlara açılmıştır.

2-Alucra- Şiran İltisakı Teştik-Avganis Yolu: İltisakından itibaren 38 km olan yolun bazı yerlerinde çalışma devam etmiştir.

3-Aksu-Dereli Yolu: İltisakından itibaren 28 km'dir. Dereli bucak merkezine ulaşır.

4-Görelİ-Çanakçı-Kürtün Yolu: Tamamlandığında 45 km olacak olan bu yolun 28 km'si açılmıştır. İki yolda 38 menfız ve köprü yapılmıştır.

Köy yolu programı:

1-Pirazaz –Bozat-Çam Başı Yolu

2-Bulancak-İçilli-Bektaş Yolu

3-Boztekke-Yaykılık_darı yolu

4-Batlam-Sultaniye-Yavuzkemal Yolu

5-Keşap-Karabulduk Yolu

6-Yağlıdere Yolu

7-Ortacami Yolu

8-Ziva Deresi Yolu

9-Derli-Kümbet Yolu

10-Şebinkarahisar-Köpekli Yolu

11-Alucra-Havarna Yolu

12- Teştik-Yenice Yolu

³⁵⁷ BCA, **İl ve Köy yollarına yapılan yardım**, 24.04.1950, 490.01/1055.3

³⁵⁸ "Giresun'da İl ve Köy Yolları", Vatan Giresun Gazetesi İlavesi, 27 Ağustos 1952, s.8.

Tirebolu-Harşit yolu, Dereli-Güdül yolu, Çanakçı yolu, Kümbet yolu, Batlama dere yolu, Bulancak-Bicik-Bektaş yolu, Görele-Ziva deresi yolu, Tirebolu-Ortacami-Danışmen köy yolu, Karabulduk yolu, yollar üzerinde ki Paya Köprüsü, Harşit Köprüsü gibi köprülerin tamiri ve gerekli görülen yerlere köprü yapımı faaliyetleri olmuştur. 1951 yılında 15 km'lik Dereli-Güdül yolu, Dereli-Kümbet yolunun 15 km'si açılmıştır. Köy yolları yapımı için 88.070 lira, inşa ve onarımı için 97.924 lira harcanmıştır.³⁵⁹

1952 yılında Giresun'da dört il yolunun ve iki ana köy yolunun uzunluğu 352 km' yi aşmıştır. Yollar üzerindeki muhtelif köy yollarına 60 köprü ve menfez yapılmıştır. 82 km'lik yol stabilizesi ve blokajı tamamlanmıştır. Giresun'u Gümüşhane'ye bağlayan Görele- Kürtün-Çanakçı yolu üzerinde Kıdır Köprüsü yapılmıştır. Tirebolu-Harşit yolunun yapılan 40 km'lik kısmı açılmıştır. Nefsi Piraziz ve Maden Köyü gibi bazı köy yolları köylünün imece usulü ile birlikte çalışarak yapılan köy yollarıdır.1952 yılında yol yapımı devam etmiş Çanakçı yolu için 25.000 Lira ek tahsisat yapılmıştır.³⁶⁰

1933 yılında başlanan Harşit yolu 1952 yılında açılmıştır. Harşit yolu Samsun'dan sonra iç kesimi sahile bağlayan ikinci yoldur. Hatta Erzurum üzerinden İran'a uzanmaktadır. Yolun yapımı için 1950 yılında 200.000 TL, 1951 yılında 300.000 TL, 1952 yılında 300.000 TL ve 400.000 de ek ödenek ile 1.200.000 TL'ye mal olmuştur. 308 km'lik yol için çalışılmış bu tarihe kadar ise 127 km'si açılmıştır.³⁶¹ 1956 yılında Tortul-Kürtün-Harşit yolu için 300 bin lira gönderilmiş, çalışmaların devamında ihtiyaca göre ödenek verilmiştir.³⁶²

1953 yılında devam eden yol yapımına bütçeden Giresun'a 500.000 Liralık tahsisat yapılmıştır.³⁶³ Giresun'un dağlık olması, dağların delinerek veya düzleştirilerek yol açılmasını gerekli kılmış, buda yol masraflarını artırmıştır. Sarp kayalıklara denk gelen yol güzergâhı için dinamik kullanılmıştır. 1953 yılında köy yolu yapımında 130.000 liralık dinamit patlatılmıştır.³⁶⁴

³⁵⁹ **Yollar hakkında**, Işık Gazetesi, 30 Mart 1951, S.297, 13 Ağustos 1951 S.404, 20 Ağustos 1951 S.410, 8 Aralık 1951, S.498.

³⁶⁰ **"Vali Nihat Danışman Eserler Veriyor"**, Işık Gazetesi, 22 Ağustos1952, S.712 ,12 Ocak 1952, S. 528, 29 Temmuz 1952, S.691, 24 Eylül 1952, S.735, 13 Aralık 1952, S.801.

³⁶¹ **"Harşit Yolu Törenele Açıldı"**, Çağlayan Gazetesi, 1 Ağustos 1952, s.1, S.69.

³⁶² BCA, **Torul-Kürtün-Harşit yolu hakkında**,07.08.1956, 30. 10. 0/74.470.11.

³⁶³ **"Bu Sene Vilayet Yolları İçin İlk Parti Olarak 500 bin Lira Gönderildi"**, 28 Mayıs 1953, s.1, S.938.

1957 yılında sahil yolu çalışmaları başlamıştır.³⁶⁵ Aynı yıl Keşap yolu üzerinde Evrenkaya Tüneli açılmıştır.³⁶⁶ 1959 yılında Giresun-Trabzon il sınır yolu yapımına başlanmış, 1966 yılında bitirilmiştir. 1960 yılında gelindiğinde 30 köy yolunun toplam uzunluğu 128 km'yi bulmuştur.³⁶⁷ Genel anlamda Giresun il sınırları içerisinde yapımı başlayan yollar 1960'lı yıllarda bitirilmiş ve bir kısmı daha sonraki yıllara kalmıştır.

Karayollarının yapılmasıyla birlikte kullanılan vasıta sayısında da değişiklik sağlanmıştır. Aşağıdaki tabloda belediyelerce trafik şube ve bürolarına kayıtlı kara nakil vasıtaları ve vasıtaların cinsi itibariyle miktarları verilmiştir.

Tablo 38. 1956-1960 Yılları Arası Giresun'da Bulunan Vasıtalar

Yıllar	Otomobil	Kamyon	Otobüs	Motosiklet	Bisiklet
01.01.1956 ³⁶⁸	102	216	108	22	46
01.01.1958 ³⁶⁹	74	217	119	52	46 *****
01.01.1959 ³⁷⁰	53	230	98	8	12
01.01.1960	69	277	119	13	18

Kaynak: TÜİK verileri

3.2 Denizyolları

Cumhuriyet öncesi Türkiye Denizyolu işletmeleri yabancıların elindeydi. Lozan Anlaşması sonrası millileştirilmiş ve limanların gelişimi için çalışılmıştır. Denizyolu nakliye, yük taşıma ve insan yolculuğu için önemlidir. Özellikle ticari anlamda değeri büyüktür. Çünkü hem ucuz hem fazla yük taşıma özelliği vardır. Liman ve iskeleler için 1950-57 yılları arasında genel olarak toplam 272.378.000 TL bütçe ayrılmıştır.³⁷¹

³⁶⁴ “Vilayetimizde İmar ve İstihsal Faaliyetleri”, Işık Gazetesi, 18 Şubat 1953, s.1, S.856.

³⁶⁵ “Sahil Yoluna Başlanıyor”, Karadeniz Gazetesi, 14 Ekim 1957, s.1, S.1055.

³⁶⁶ “Evrenkaya Tüneli Açıldı”, Işık Gazetesi, 19 Şubat 1957, s.1, S. 2071.

³⁶⁷ a.g.y.,1967, s.93.

³⁶⁸ İUM, Aylık İstatistik Bülteni, Yayın No:32, Ankara, Ekim 1956, s.99.

³⁶⁹ İUM, Deniz Ve Motorlu Kara Nakil Vasıtaları, Yayın No:385, Ankara 1959, s.12.

***** (1956 yılı istatistik bilgisi)

³⁷⁰ İUM, Deniz Ve Motorlu Kara Nakil Vasıtaları, Yayın No:404, Ankara 1960, s. 14.

³⁷¹ BCA, Liman ve iskelelere ayrılan bütçe miktarları, 0.0.1957, 30. 100/74.471.12.

Giresun limanı tarihi süreci içerisinde var olan önemini yitirmiştir. Karayollarının yapımı, Samsun ve Trabzon Limanlarının işlem miktarının artması sonucu Giresun Limanı aktivitesini kaybetmiştir.

3.2.1 Giresun Limanı

Giresun'un kıyıya uzunluğu 122 km'dir. Deniz ile ulaşımında etkili olan limanlar ve iskeleler; Giresun,-Merkez, Tirebolu, Bulancak ve Görele'dedir. Giresun Limanı iskele durumunda iken ilk çalışmalar 1934 yılında başlamıştır. Gemilerin İskeleye yaklaşma zorluğu ve karaya oturma riski sonucu uzak bir mesafeden boşaltma ve doldurma işlemi yapılıyordu. Bu durumun oldukça zahmet olması liman ihtiyacını doğurmuş, yapımı için harekete geçilerek ihale edilmiş ve 27.01.1954 yılında Arı İnşaat T.A.O.'ya verilmiştir.³⁷²

1954 yılında mukavelesi yapılan Giresun Limanı 1959 yılına kadar tamamlanması uygun görülmüştür. İhale bedeli olarak 10 milyon 600 bin lira olup diğer ilavelerle 12 milyon 500 bin lirayı bulmuştur. Esas mendirek 850 metre, tali mendirek ise 350 metre, rıhtımı ise 275 metredir.³⁷³

Liman inşaatına 1955 yılı ortalarında başlanılmıştır. 07.09.1957 yılında esas mendireğin yarısından fazlası, tali mendireğin 220 metresi, rıhtımın ise 190 metresi tamamlanmış, bunun için 6.000.000 TL istihkak verilmiştir.³⁷⁴ 29.06.1959 tarihinde liman inşaatı bitirilerek hizmete açılmıştır.³⁷⁵

3.2.2 İskeleler

İskele geminin sol tarafı anlamını da taşımakla birlikte deniz araçlarının kıyıya yanaşması için yapılmış olan uzantıdır. Giresun merkez limanı dışında ilçelerde de deniz ulaşımı ve ticareti yapılmıştır.

3.2.2.1 Bulancak İskelesi

20.09.1952 tarihinde 637.262 Liralık keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmış, 1953 yılında 500.000 liraya ihale edilerek inşaata başlanmıştır.³⁷⁶ 1956 yılında bitirilen is-

³⁷² a.g.y., 1973, s.314.

³⁷³ BCA, Samsun, Giresun, Mersin, Alsancak liman inşaatları hakkında not, 0.0.1954, 30. 100/74.470.9.

³⁷⁴ BCA, Giresun Limanı Hakkında not, 07.09.1957, 30. 100/ 74. 472.3.

³⁷⁵ "Giresun Limanı İşletmeye Açıldı", Işık Gazetesi, 01 Temmuz 1959, s.1, S.2681.

³⁷⁶ "Bulancak İskele İnşaatın Başlanıyor", Işık Gazetesi, 09 Ocak 1953, s.1, S.824.

kelenin uzunluğu 262 metredir.³⁷⁷ 09.02.1960 yılında Bulancak İskelesinin intifa hakkı mahalli belediyeye devrolunmuştur.³⁷⁸

3.2.2.2 Görele İskelesi

07.03.1957 yılında 530.000 Liralık keşif bedeli ile inşaatına başlanmış, 1960 yılında bitirilmiştir. İskele Uzunluğu 128 metredir.³⁷⁹

3.2.2.3 Tirebolu İskelesi

Küçük motorların yanaşmasına elverişli olan iskelenin uzunluğu 100 metredir.³⁸⁰

---

³⁷⁷ a.g.y., 1973, s.315.

³⁷⁸ BCA, **Bulancak iskelesi hakkında**, 09.02.1960, 30. 18. 01. 02/154.78.4.

³⁷⁹ a.g.y., 1973, s.315.

³⁸⁰ a.g.y., 1973, s.317.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1950-1960 YILLARI ARASINDA ENFLASYONUN GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI

Menderes Dönemi boyunca, savaş ekonomisinin yarattığı olumsuz yansımaları ortadan kaldırmak için bir kalkınma hamlesi yapılmak istenmiş, ancak 1950'li yılların sonuna doğru ülke genelinde yaşanan zamlar ve enflasyon sonucu yaşam şartları daha zorlaşmıştır.

1- Pahalılık Karşısında Giresun Halkının Durumu

1950-1960 yılları arasında enflasyon artarak devam etmiştir. Özellikle Kore savaşının bitmesinden dolayı ihraç edilen tarım ürünlerinin miktarının düşmesi, hava şartlarının da etkisiyle üretimin düşmesi, gelen dış yardımların kesilmesi vb. gibi etkilerden dolayı ekonomik büyüme yavaşlamıştır. Bütçede meydana gelen açığın kapatılması için yapılan zamlar ise halkın geçimini daha da zorlaştırmıştır. Büyüme kapasitesi oldukça az olan yerlerde maddi sıkıntılar artmıştır.

Giresun şehri gibi geçim kaynağı tek bir ürüne bağlı olan illerde durum daha da zorlaşmıştır. Fındıkla geçimini sağlayan Giresun gibi yerlerde ise, fındık fiyatı artışının genel artış oranının altında seyretmesi, halkın gelir seviyesinin düşük olmasında etken olmuştur.

Tablo 39. 1950-1960 Yılları Arası Sıra Malı Tombul İç Fındık Fiyatı

YILLAR	KG/FİYAT(KURUŞ)	YILLAR	KG/FİYAT(KURUŞ)
1950	200-305	1956	302-314
1951	220-225	1957	283-339
1952	211-228	1958	440-449
1953	229-248	1959	548-632
1954	222-284	1960	794-855
1955	260-386		

Kaynak: Türkoğlu, a.g.e., s.69.

Giresun halkı bir kilo fındıkla beş kilo mısır alınabiliyorsa fındık mahsulü için iyi demiştir.³⁸¹ Ancak maddelere yapılan zamlar diğer maddelerde olduğu gibi fındığında fiyatını düşürmüştür. Bir kilo fındık ile iki kilo mısır alabilecek duruma gelmiştir.³⁸² Pamuklu mensucat % 15 artmış, gıda fiyatları yükselmiş, birçok emtia-nın değeri iki misli olmuştur.³⁸³ Kesme şekerin kilosu 180 kuruş, toz şekerin kilosu 142 kuruştan satılmıştır.³⁸⁴ Şehir de dönem dönem ekmeçlik un azalmıştır.³⁸⁵ Bir di-zin yani 7 adet küçük barbunya 50 kuruş, bir dizin meçgit ise 25 kuruşa satılmıştır.³⁸⁶ Basma kumaşlık 80 kuruştan 140 kuruşa çıkmıştır.³⁸⁷ Keçi etinin kilosu 220-250 ku-ruşu bulmuştur.³⁸⁸ Üretimin bol olduğu yaz mevsimlerinde dahi makine ile yapılan köpük halindeki tereyağının kilosu 500 kuruşa çıkmıştır. Yaklaşık 2 kilo olan bakraç yoğurdun kilosu 120-150 kuruştur. Taze fasulyenin kilosu 40 kuruştur.³⁸⁹

Giresun'da 1950-1959 yılları arasındaki bazı maddelerin perakende fiyatları aşağıdaki gibidir.³⁹⁰

	<u>1950 (krş.)</u>	<u>1955 (krş.)</u>	<u>1960 (krş.)</u>
Ekmek	37	39	75
Buğday unu	61	60	109
Pirinç	118	128	277
Patates	16	30	45
Makarna	76	89	193
Kuru Fasulye	37	79	145
Lahana	18	30	37
Zeytin Yağı	211	338	627
Süt	34	64	117
Elma	34	44	112
Portakal (adet)	5	22	29
Kahve	874	1.733	4.400

³⁸¹ "Giresun'da Banka Faaliyetleri", Vatan Giresun Gazetesi İlavesi, 27 Ağustos 1952, s.4.

³⁸² Mehmet Kuğu, "Fındık Ticareti", Yeşil Giresun Gazetesi, 14 Ocak 1950, s.3, S.1120.

³⁸³ "Hangi Ucuzluktan Bahsediliyor", Işık Gazetesi, 11 Ekim 1950, s.1, S.152.

³⁸⁴ "Şeker Fiyatları İndiriliyor", Işık Gazetesi, 17 Haziran 1950, s.1, S.60.

³⁸⁵ "Ekmeçlik Un Bitiyor Mu", Işık Gazetesi, 19 Şubat 1951, s.1, S.263.

³⁸⁶ "Balık Fiyatları", Işık Gazetesi, 14 Nisan 1951, s.1, S.309.

³⁸⁷ "Daha Vatlara İnanmıyoruz", Işık Gazetesi, 15 Ekim 1951, s.1, S.452.

³⁸⁸ "Belediye Şehre Sahip Çıkıyor", Işık Gazetesi, 29 Nisan 1952, s.1, S.615.

³⁸⁹ "Hayat Pahalılığı", Işık Gazetesi, 27 Ağustos 1952, s.1, S. 715.

³⁹⁰ a.g.i., Perakende Fiyatlar 1948-1970, s. 60-61.

DIĞER MADDELER

	<u>1950 (krş.)</u>	<u>1955 (krş.)</u>	<u>1960 (krş.)</u>
Odun	3	5	10
Elektrik (kw)	41	40	65
Basma	133	143	200
Erkek ayakkabı tamiri pençe	531	728	1.500
Pratisyen Doktor vizite ücreti	625	708	2.000

AYLIK EV KİRASI

	<u>1950 (krş.)</u>	<u>1955 (krş.)</u>	<u>1960 (krş.)</u>
4 oda 1 mutfak	3.850	8.063	17.813
3 oda 1 mutfak	2.350	6.188	11.875
2 oda 1 mutfak	1.250	4.500	8.063

Görüldüğü üzere on yıl içerisinde; ekmek % 102, buğday unu % 79, pirinç % 135, patates % 181, makarna % 154, kuru fasulye % 291, lahana % 105, zeytinyağı % 197, süt % 244, elma % 229, portakal (adet) % 480, kahve % 403, odun % 233, elektrik % 58, basma %50, Erkek ayakkabı tamiri pençe % 182, Pratisyen Doktor vizite ücreti % 220, 4 oda 1 mutfak % 362, 3 oda 1 mutfak % 405, 2 oda 1 mutfak % 545 oranında artmıştır.

Malzemelerin kıt olması aynı zamanda karaborsa faaliyetlerinin de artmasına neden olmuştur. Mesela limonun az olması tanesinin 60 kuruşa satılmasına neden olmuşken,³⁹¹ diğer taraftan il ve ilçelere getirilen gaz yağlar ellerinde gaz şişeleriyle katile katile sokaklarda gaz yağı arayan halkın ihtiyacı karşılanmadan³⁹² 325 kuruş yerine 375 kuruşa başka yerlere, illere satılmıştır.³⁹³ Gazyağına 7, benzine 3, mazot ve motorine 5 kuruş zam yapılmış,³⁹⁴ son yapılan zamlarla birlikte ise toplam zam 1 teneke gazyağında 69 kuruş, 1 teneke benzinde 57 kuruş, 1 teneke motorinde 71 ku-

³⁹¹ “Bir Limon 60 Kuruşa!”, Işık Gazetesi, 20 Temmuz 1951, s.1, S.386.

³⁹² BCA, Gaz Yağının şahsi menfaatler sonucu başka yerlere satılması hakkında, 06.12.1951, 30.00/76.479.18.

³⁹³ “Buhran Üstüne Buhran Yaratılıyor”, Işık Gazetesi, 27 Kasım 1951,s.1, S.489.

³⁹⁴ “Akaryakıtlardan Yol Parası”, Işık Gazetesi, 5 Mart 1952, s.1, S.570.

ruş olmuştur.³⁹⁵ Diğer yapılan zamlar ise hayvan vergisi, arazi vergisine yapılan zamlardır. Arazi vergisine % 200 zam yapılmıştır.³⁹⁶

Tablo 40. Genel Tüketim Maddelerindeki Zam Oranları(1950-1952)

Zam Gören Maddenin Cinsi	Yüzde Oranı(%)
Su	25
Elektrik	10
Mezar	50
Gaz, Benzin, Mazot, Makine Yağı	40
Yağ, Et, Meyve, Sebze	30
Sigara, İspirto, İçkiler	30
Basma, Kaput Bezi, Pamuklu Mensucat	30
Kumaş ve Yünlü Mensucat	40
Demir, Çimento, Kireç, Tuğla	30
Kalay, Bakır	50
Kömür	80
Posta ve Telgraf	20
Tapu ve Mahkeme Harçları	30
Nakliye ücretleri	25
Kırtasiye, Kitap	30

Kaynak: Işık Gazetesi, 13 Ekim 1952, s.1.

Tablodan anlaşılacağı üzere 1950-1952 yılları arasında yukarıdaki maddelerin ortalama artış oranı %30,5 civarındadır.³⁹⁷ 1958 yılının aylık enflasyon oranları ise: Ocak %80, Haziran % 92, Ekim ayı ise %103'tür.³⁹⁸

³⁹⁵“Zamlar Devam Ediyor”, Işık Gazetesi, 21 Haziran 1952, s.1, S.662.

³⁹⁶“Arazi Vergisine Yüzde 200 Zam Kabul Edildi”, Işık Gazetesi, 22 Şubat 1952, s.1, S.561.

³⁹⁷“Kara Liste”, Işık Gazetesi, 13 Ekim 1952, s.1, sayı.750.

³⁹⁸“Hayat Pahalılığında Vukua Gelen Satışlar”, Işık Gazetesi, 3 Kasım 1958, s.1, S.2538.

Tablo 41. 1950-1960 Arası Fiyat İndeksleri ve Değişim Oranları(1938=100)

Yıllar	TÜFE	Değişim Oranı	TEFE	Değişim Oranı
1950	339.2	-4.3	452.2	-10.2
1955	450.7	11.9	592.1	7.2
1960	861.3	7.4	1.188,9	5.3

Kaynak: DİE, Fiyat İndeksleri ve Enflasyon, Ankara, 5 Mart 1999, s.37.

Tablo 41’den anlaşılacağı üzere Türkiye’de hayat pahalılaşmıştır. 1950 senesi endeksi baz alınarak yapılan istatistik verilerinde, ülkelerdeki fiyat artışlarına göre sıralamasında, 1959 yılında Türkiye birincidir.³⁹⁹

1-Portekiz 105	4-B. Almanya 120	7-İngiltere 146	10-Fransa 158
2-İsviçre 115	5- Hollanda 135	8-İsveç 150	11-Yunanistan 163
3- Belçika 119	6-İtalya 140	9-İspanya 157	12-Türkiye 180

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının 1953 yılında aralık-ocak –şubat aylarının eşya fiyat endeksine göre artışları tespit ederek bildirmiştir. Buna göre Hububat %2, hayvan mamulleri % 10.5, hayvan yemleri %4, giyim eşyası %1, yakacak % 2.6, madenler % 8, deriler % 8.6, gıda maddeleri % 9.5, ısınma-aydınlanma % 4.9 oranında artmıştır. Genel olarak artış % 6.9 iken Giresun’daki gıda maddeleri artışı % 9.6’dır.⁴⁰⁰ Son üç yılına ait olarak verdiği bilgiye göre ise toptan eşya fiyatları ile gıda maddeleri fiyat endeksine göre bazı ürünlerde azalma varken bazılarında yükselme olduğunu bildirmiştir. Hayvan Gıda maddelerinde % 1.8, dokuma %2, deri % 16.5, yakacak-ısıtacak % 1.6, hayvan mahsulleri % 5.2, hayvan yemleri % 1 oranında artarken bakliyat % 8.8, ithalat maddeleri % 3.9, madenler % 1 oranında düşmüştür. Genel olarak fiyatlar üzerindeki % 12’lik azalmaya rağmen gıda maddeleri itibariye en pahalı yerlerin başında Giresun gelmiştir. Giresun’dan sonra sırasıyla Sivas, Denizli, Kastamonu, İzmir, Kayseri ve Antalya’dır.⁴⁰¹ 1957 yılında elektriğe yapılan zamlarla kw/s 40 kuruştan 45 çıkmış ve en pahalı elektrik yakan il olmuştur.⁴⁰²

³⁹⁹“En Fazla Hayat Pahalılığı Türkiye’de”, Işık Gazetesi, 13 Ocak 1959, s.1, S.2581.

⁴⁰⁰“Yükselen Fiyatlar”, Milliyet Gazetesi, 21.02.1953, s.2.

⁴⁰¹ “Hayat Pahalılığına Dair Rakamlar”, Cumhuriyet Gazetesi, 23 Temmuz 1953, s.2.

⁴⁰² Hususi Muharibimizden, “Giresun’da Elektriğe Zam Yapıldı”, Milliyet Gazetesi, 16 Şubat 1957, s.3.

Hürriyet Partisi Karadeniz milletvekillerinin Başbakanlıkla Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına çektikleri telgraf da Giresun'un, Ordu'nun ve Samsun'un zor durumunu ortaya koymuştur. Buna göre, ihtiyaç maddelerinde sıkıntı, hatta yokluk çekildiğini dile getirerek civa, kalay, çimento, cam, demir, gaz, benzin, kibrit ve binaların üzerine örtülen hartama ve çinko gibi malzemelerin her meskûn ve mahallede sorun olduğu bildirmişlerdir. Her çeşit ihtiyaç maddesine teşmil edilmeye başlanan resmi kanallar yolu ile tevzi sisteminin düzensiz bir şekilde yürütüldüğünü dile getiren vatandaşların şikâyetlerini anlatmışlardır.⁴⁰³

Bu şartlar içerisinde tek ürün ile geçimini devam ettirmeye çalışan Giresun Halkı için fındık rekoltesi miktarı oldukça önemli olmuştur. Fındığı bol olduğu yıllar satışın çok olması ve çok tüketilmesi, il içerisinde ve il içerisine giren gelirin de çok olmasına sebep vermekle birlikte, halk Giresun limanından fındığın ihraç edilmesini bir bayram havası içinde kutlamıştır. Kalabalık halk eşliğinde, şehir bandosuyla birlikte kurban kesilip fındık çuvalları bu seremoni ile gemilere yüklenmiştir,⁴⁰⁴ ancak asıl sorun fındığın az olduğu yıllarda üreticinin zor durumda kalıp borcuna borç eklemesi, maddi gerileme yaşanmasıdır. Böyle yıllar vergi ve banka borçlarını ödeyemeyecek kadar sıkıntı yaratmıştır.⁴⁰⁵ Bir sonraki mahsul yılına kadar devam eden sıkıntı aynı zamanda piyasada da durgunluğa sebep olmuştur. Paranın piyasada dolaşımının azalması mal fiyatlarının artmasına neden olmuş, mal fiyatlarının artışı zaten maddi sıkıntı içinde olan halkın alış-verişini engellemiş, bir kısır döngü yaratarak piyasanın durduğu dönemler olmuştur.⁴⁰⁶

İklimi gereği güneşli günler sayısının az olmasını üretilen meyve sebze miktarını da düşük kılmış, kısıtlı arazilerde yapılan üretimden bir veya iki kere ürün alınmıştır. Üretim, halkın ihtiyacını karşılamadığı için sebze- meyve diğer şehirlerden getirilmiştir. Uzak yerlerden getirilen fasulye, kabak, patlıcan ve domates gibi sebzeler Giresun'a gelinceye kadar nakliyat ücretlerinin artmasından dolayı hem pahalılaşmış hem de tazeliğinin kaybetmiştir.⁴⁰⁷ Mesela, İstanbul'dan Adana'dan gelen

⁴⁰³“Karadeniz Halkı Ne İstiyor”, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ekim 1956, s.1.

⁴⁰⁴“İlk Mahsul Bugün Merasimle Vapura Yüklendi”, Işık Gazetesi, 28 Ağustos 1953, s.1, S.1010.

⁴⁰⁵“Felaket İçinde”, Işık Gazetesi, Ağustos 1950, s.1, S.99.

⁴⁰⁶“Bu Yıl Halkımızın Hali Ne Olacak”, Işık Gazetesi, Temmuz 1950, s.1, S.75.

⁴⁰⁷“Sebze Fiyatları Ne zaman Ucuzlayacak”, Işık Gazetesi, 24 Haziran 1950, s.1, S.66.

sebzelerin kilosu, taze fasulye 7 lira, patlıcan 4-5 lira, domates 4 lira, erik 120-150 kuruşa satılmıştır.⁴⁰⁸

Devlet, köylünün en asgari olan yiyecek ihtiyacını karşılamak için ülke genelinde düşük fiyatla dağıttığı mısırı, Karadeniz bölgesine dağıtma işini Fiskobirlik aracılığıyla yapmıştır. Birliğin görevi mısır ihtiyacı, miktarını İstanbul ve Samsun havarisindeki teşkilatından getirip ve bölge dâhilindeki 63 tevzi mahallindekilere yani Fatsa- Arhavi arasına dağıtmak, ihtiyaç miktarlarını da mahalli teşkilatlardan öğrenerek T.M.O'ne bildirmektir.⁴⁰⁹ Dönem dönem genel mısır üretiminin düşük olması, savaş sırasında satıcının ürünün pazara arz etmemesi, alış fiyatlarının açıklanmaması gibi sebeplerden dolayı dağıtım yapılamadığı dönemlerde⁴¹⁰ köylü oldukça zor durumda kalmıştır.

Giresun halkının hububat yerine koyduğu mısırı ucuz fiyatla alması oldukça önemlidir. Çünkü mısır sıkıntısı olduğu durumlarda halk mısırı gelecek yılki fındık için senet vermek durumunda kalmıştır. Yani mısır alabilmek için bir yıl sonraki fındığını satmıştır.⁴¹¹

1950 yılında Giresun'da muhtaç halka, borçlanmak suretiyle 150 ton mısır gelmiş ancak ihtiyacı karşılamamıştır. Gelen mısırlar; merkez ilçeye 60 ton, Tirebolu'ya 35 ton, Keşap'a 25 ton, Görele'ye 20 ton, Bulancak' 10 ton dağıtılmıştır.⁴¹² Kooperatifin elinde bulunan ofise ait mısırlar 20 kuruştan satılmış, isteyen ihtiyacı kadar alabileceği söylenmiştir.⁴¹³ Aile başına 20 kuruştan 20-30 kilo düşen mısır halka yetmemiş köylere eli boş dönen köylüler olmuştur.⁴¹⁴

1951 yılında 500 ton mısır gelmiş, bunun 200 tonu Giresun, 100 tonu Bulancak, 100 ton Görele, 50 ton Keşap, 50 ton Tirebolu'ya gönderilmiştir. Kilosu 20 kuruştan verilmiş, aile başı 25 kilo mısır düşmüştür.⁴¹⁵ Mısır yetmediği için 500 ton ilave gönderilmiştir.⁴¹⁶ Ziraat Bankası, maddi sıkıntı çeken halka vade ile mısır alabil-

⁴⁰⁸ “Turfanda Teze Fasulyenin Kilosu 7 Liradan Satılıyor”, Işık Gazetesi, 8 Mayıs 1953, s.1, S.922.

⁴⁰⁹ “Mısır Buhranının Mes’ulu Kimlerdir”, Işık Gazetesi, 25 Temmuz 1953, s.1, sayı.985.

⁴¹⁰ BCA, Mısır alımları hakkında, 16.05.1951, .30.100/76. 479.15.

⁴¹¹ “Ofisten Gelen Mısırlar 20 Kuruştan Satılmaya Başlandı”, Işık Gazetesi, 9 Mart 1951, s.1, S279.

⁴¹² “150 Ton Mısır Hangi İhtiyacı Karşılar”, Işık Gazetesi, Haziran 1950, s.1, S.69.

⁴¹³ “Kooperatifte Mısır 20 Kuruşa Satılıyor”, Işık Gazetesi, Haziran 1950, s.1, S.61.

⁴¹⁴ “Bu Nasıl Mısır Tevzii”, Işık Gazetesi, Temmuz 1950, s.1, S.87.

⁴¹⁵ “500 Ton Mısır Daha Geliyor”, Işık Gazetesi, 13 Mart 1951, s.1, S.282.

⁴¹⁶ “Ardahan Şilebi İle 500 Ton Mısır Daha Geldi”, Işık Gazetesi, 10 Mayıs 1951, s.1, S.330.

mesi için 70 bin liralık tahsisat yapmıştır. Mısır alacak olan vatandaşa 20 kuruştan nüfus başına 35 kilo mısır dağıtmıştır.⁴¹⁷

Köyden şehre mısır almaya gelen köylünün yapacağı masrafı aza indirmek ve kolaylık sağlamak için Fiskobirlik tarafından Dereli, Duroğlu gibi yerlerde pazarlar kurarak kilosu 21 kuruştan mısır dağıtmıştır.⁴¹⁸

1953 yılının başından haziran ayına kadar toplam 6.932 ton mısır gelmiştir.⁴¹⁹ Temmuz ayında ise ilin ihtiyacı 2.500 ton olduğu halde acil ihtiyacı karşılamak için 546 ton gönderilmiş ardından 850 ton tekrar gönderilmiş ve 20 kuruştan satılmıştır.⁴²⁰

Fiskobirlik aracılığı ile Karadeniz bölgesinin ihtiyacı için, mısırdan başka yemeklik yumuşak buğdayda gönderilmiştir. 1955 yılında Fiskobirlik'e T.M.O'nce, 20 kuruştan satılmak üzere 40.000 ton⁴²¹ ve 100.000 ton⁴²² yumuşak yemeklik buğdayı iki ay arayla gönderilmiştir. İhtiyaç sahiplerinin alabilmesi için gönderilen mısırlar ve buğdaylar tam olarak halkın ihtiyacını karşılamaya yetmemiştir. 1957 yılında Giresun- Piraziz'in ihtiyacı olan 1.550 ton gelmiş ancak köylerde yeterli olmamıştır.⁴²³

Devletin destek amaçlı gönderdiği mısır ve buğday yeterli olmamış tohumluk vererek yiyecek ihtiyacının karşılanması için desteklemiştir. Devlet Üretim çiftlikleri kendi ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra kalan bakiyenin Ziraat Bakanlığı tarafından dağıtılacak kısmı belirlenmiştir. TMO tarafından alınarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır.⁴²⁴ Ofisin peşin bedelle hububatları alıp, çiftçiye tekrar dağıtılması için önceki yıllara ait çiftçinin borçlarının tahsis edilmesine bağlanmıştır.⁴²⁵ 1953 yılında TMO tarafından satın alınan tohumların baş alım fiyatları; buğdayın kilosu 30, arpanın kilosu 19, çavdarın kilosu 21, yulafın kilosu 19 ve mısırın kilosu 22 kuruştur.⁴²⁶ Köy-

⁴¹⁷ "Halka Vade İle Mısır Veriliyor", Işık Gazetesi, 6 Haziran 1951, s.1, S.352.

⁴¹⁸ "F.T.S.K. Birliğinin Yerinde Bir Teşebbüsü", Işık Gazetesi, 23 Mart 1951, s.1, S.291.

⁴¹⁹ "Giresun'umuzda Bir Mısır Buhranı Yoktur", Işık Gazetesi, 14 Temmuz 1953, s.1, S.976.

⁴²⁰ "Mısır Buhranının Mes'ulü Kimlerdir", Işık Gazetesi, 25 Temmuz 1953, s.1, S.985.

⁴²¹ BCA, Yemeklik yumuşak buğday hakkında, 14.04.1955, 30. 18. 01. 02/139. 35.16.

⁴²² BCA, Yemeklik yumuşak buğday hakkında, 18.06.1955, 30. 18. 01. 02/140.66.5.

⁴²³ BCA, Piraziz Nahiyesi Yemeklik İhtiyacı Hakkında, 22.02.1957, 30. 100/99. 610.1.

⁴²⁴ BCA, İhtiyacı olan çiftçilere verilen tohumluk hakkında, 16.08.1954, 30. 18. 01. 02/136.68.17.

⁴²⁵ BCA, İhtiyacı olan çiftçilere verilen tohumluk hakkında, 15.08.1957, 30. 18. 01/146.40.18.

⁴²⁶ BCA, Toprak Mahsulleri Ofisi'nden mübaaya edilecek tohumluklar hakkında, 04.09.1953, 30. 18. 01/133.71.12.

lünün tohumluk mısır almasına il bazında Ziraat Müdürlükleri aracı olmuş ve 20 kuruşa almışlardır.⁴²⁷

Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarına destek amaçlı gerek tarımsal malzeme almak gerek arazi gerekse maddi ihtiyaç için kredi vermiştir. Dönem dönem yaşanan doğal afetler, üretimin beklenenden az olması, kuraklık gibi durumların yaşanması alınan kredilerin üretici tarafından ödeyemeyecek duruma düşmesine neden olmuştur. 1950 yılında Tirebolu’da mahsulün noksan olması sonucu, Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarının Kooperatiflerce dağıtılan paraları ödeyememiş ve Ziraat Bankası 146.167,46 olan borcu bir yıl süre ile ertelemiştir.⁴²⁸ 1952 yılında Giresun merkez ve Dereli’de yaşanan don olayı mahsule büyük zarar vermiş yine kooperatifçe verilen paraların ödenememesi sonucu 121.542,31 TL olan borç bir yıl ertelenmiştir. 1953 yılında kışın uzun sürmesi sonucu mahsuller hasar görmüş Çanakçı, Görele, Eynesil, İmatlı, Çavuşlu Tarım Kredi Kooperatifleri ortaklarınca alınan 609.917,83 TL’lik borç ödenemediği için Banka tarafından bir yıl sonraya devredilmiştir.⁴²⁹ 1954 yılında Keşap afet yüzünden⁴³⁰, Tirebolu⁴³¹ ise fazla yağış ve fındık kurdu yüzünde borçlarını ödeyememiş ve bir yıl sonraya ertelenmiştir. Aynı durum 1956 yılında hüküm süren kuraklık sonucu yaşanmış, Ziraat Bankasına olan 739.674,22 TL’lik borç bir yıl süre ile tecil edilmiştir.⁴³²

Eğimli arazi yapısına ve bol yağışlı bir iklimle sahip olan Giresun’da heyelan sonucu birçok köy zor durumda kalmış, halkın daha fazla zarara uğramaması için başka yerlere nakledilmesi söz konusu olmuştur. 1954 yılında Şebinkarahisar kazasına bağlı Çırdak Köyü heyelana maruz kalması sebebiyle devlet vekâleti tarafından 793/24165, 794/24166, 795/24196 sayılı ve 18.06.1954 tarihli yazıları üzerine 25.06.1954 tarihinde uygun görülen mahallelere yerleştirilmesine karar verilmiştir.⁴³³ Bununla birlikte yer değiştirecek olan 63 aileye ev, ahır ve samanlıklarını yeniden yaptırabilmeleri için devlet ormanlarından 431 M3 tomruk verilmiştir.⁴³⁴ 1957 yılında Tekkaya Köyü, 1958 yılında Ozanlı ve Turpcu Köyleri 1960 yılında Avutmuş

⁴²⁷ “Tohumluk Mısır”, Işık Gazetesi, 4 Mayıs 1951, s.1, S.325.

⁴²⁸ BCA, **Banka borçlarının ertelenmesi hakkında**, 26.03.1951, 30.18.01.02/125.22.7.

⁴²⁹ BCA, **Banka borçlarının ertelenmesi hakkında**, 10.06.1954, 30.18.01.02/136.52.8.

⁴³⁰ BCA, **Afetten dolayı borçların ödenememesi hakkında**, 10.04.1954, 30.18.01.02/135.39.3.

⁴³¹ BCA, **Afetten dolayı borçların ödenememesi hakkında**, 10.11.1954, 30.18.01.02/137.92.19.

⁴³² BCA, **Banka borçlarının ertelenmesi hakkında**, 17.07.1956, 30.18.01.02/143.61.20.

⁴³³ BCA, **Heyelan Sonucu Köylerin Yerinin Değiştirilmesi Hakkında**, 25.06.1954, 30.18.01.02/136.64.12.

⁴³⁴ BCA, **Heyelan Sonucu Köylerinin Yeri Değişen Aileler Hakkında**, 01.10.1954, 30.18.01.02/137.80.17.

Mahallesi, 1961 yılında da Yumrucaktaş ve Saraycık Köyleri heyelana uğramıştır. Yapılan jeolojik etütler sonucu köylerin başka yerlere nakilleri uygun görülüş, ancak Ozanlı Köyünden 42 aile kendi evini yapana yardım metoduna göre yeni yerleşme yerlerine nakledilmiş diğler mahalle ve köylerin isteksiz davranmalarından dolayı programdan çıkarılmıştır. 1958’de olan heyelandan etkilenen diğler yerler ise; Espiye ilçesinin Dikence ve Tirebolu ilçesinin Süttaşı ve Aşağıboynuyoğun köyleridir. Bu köylerde bulunan ailelerin isteksiz davranışları ve bütçe yetersizliğı sonucu çalışmalar sonuçlandırılmamıştır. Alucra ilçesinde ise 1956 yılında olan heyelan sonucu Sarpkaya, Ozan, Kurukol, Yusufeli köyleri başka yerlere nakledilmek istenmiş, bunlardan sadece Yusufeli köyündeki 11 aile başka yere yerleştirilmiştir. Toplam 82.500 liralık bir yardım yapılmış, yeni yerleşim yerine su getirilmiştir. 1957 yılında Çakıl-kaya, Akyapı, Dulundaş köylerinde 18.11.1957’deki heyelan sonucu yine köylülerin yeni yerlere gitmek istememesinden dolayı nakil yapılamamıştır. 1958’de heyelana maruz kalan Usluca köyünden 21 aile kendi evini yapana yardım metodu ile aynı köy içine yapılan 84.000 liralık harcama ile başka yere nakledilirken, Sarpkaya köyüne uygun bir yer bulunamadığından dolayı nakil işi gerçekleşmemiştir. Ayrıca Alucra’nın Bakır köyünde 1958 yılında genel hayatı etkileyen bir sel olayı olmuş, uygun bir yer tespit edilemediğı için ailelerin nakli gerçekleştirilememiştir.⁴³⁵

Yaşanan diğler sorun ise harap olan evler ve özellikle damlarıdır. Yapı bozukluğı olan ev oranı % 80’lere varmış, yapıların onarılması için 500 ton çinko getirilerek kilosu 100 kuruştan uzun vadeli borçlanmak suretiyle Ziraat Bankasından alınan kredilerle yapılmak istenmiştir, ayrıca köylü fındığını korumak için de masrafa girip yaptırmak zorunda kalmıştır.⁴³⁶ Devlet Ziraat Bankası aracılığıyla mesken kredisi vererek köylünün gerekli olan maddi ihtiyacını karşılamak istemiştir. Sadece 1953 yılında verdiği mesken kredisi 60 milyon liradır.⁴³⁷ Ayrıca ev sahibi olunması amacıyla Giresun merkezinde ve ilçelerinde kooperatifler kurulmuştur. 1954 yılında 20 yıl süreyle en az 1.400 TL’lik sermaye ile merkezi Bulancak olmak üzere Bulancak Şirin Evler Yapı Kooperatifi faaliyete geçmiştir.⁴³⁸ 1955 yılında 20 yıl süreyle en az 420 TL’lik sermaye ile merkezi Ankara olmak üzere Yeşil Giresun Yuva Yapı Koo-

---

⁴³⁵ a.g.y., 1973, s.163-164..

⁴³⁶ “Fındık Tesisleri için Çinko Tevziatı”, Işık Gazetesi, 23 Ekim 1953, s.1, S.1056.

⁴³⁷ “Ziraat Bankası Çiftçiyi Ev Sahibi Yapacak”, Işık Gazetesi, 31 Ekim 1953, s.1, S.1063.

⁴³⁸ BCA, Bulancak Şirin Evler Yapı Kooperatifi Hakkında, 15.03.1954, 30.18.01.02/135.28.2.

peratifi,⁴³⁹ 1956 yılında 15 yıl süreyle 400 TL'lik sermaye ile Mahdut Mesuliyetli Giresunlular Yapı Kooperatifi çalışmaya başlamıştır.⁴⁴⁰ 1956 yılında merkezi Ankara'da olmak üzere 20 yıl süreyle en az 480 TL'lik sermaye ile Tirebolu Emek Yapı Kooperatifi kurulmuştur.

Giresunlular yaptıkları üretimle giderlerini karşılayamamış, eksiklerini banka kredisi alarak tamamlamak istemişlerdir. Alternatif gelir kaynakları bulamaması sonucu kimi zaman borçlarını ödeyememişlerdir. Geçimi dışarıda sağlamak için başka şehirlere çalışmaya gitmişlerdir. Özellikle Samsun Tekel fabrikasında çalışmak için göç etmişlerdir. Sadece 1951 yılında Samsun'a fındık mahsulünün az olması sebebiyle giden birçok kişi vardır. Fabrikaya civardan 4.000 işsiz gelip çalışmaya başlamıştır.⁴⁴¹

İlde sıkıntısı görülen diğer malzemeler ise otomobillerin lastik ve parça sıkıntısıdır. Hatta bir şoför aracının lastiğini değiştirmemesinden dolayı iç lastiğe yaptığı 100. yamayı kutlamıştır.⁴⁴² Ulus Gazetesi ise mali darlık yüzünden gazetelerini bucaklara götüremediklerini bildiren bir yazıyı Keşap İlçesi CHP Bozkurt Semt Ocağı Başkanlığına göndermiştir. Yazıda, bir yıllık aboneliklerini 28 liradan 20 liraya kaydedebileceklerini bildirmişlerdir.⁴⁴³

2-Ekonomik Şartlardan Dolayı Giresun Halkında Oluşan Sağlık Sorunları

Ekonomik gelişmişlik ile sağlık arasında oldukça sıkı bir ilişki vardır. Ekonomik seviyenin yükselmesi, sağlık hizmetlerindeki kaliteyi artırmakta, bireylerin sağlık hizmetlerine ve sağlık için gerekli olan gıdalara ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Ekonomik bakımdan güçlü olan yerlerde sağlık teşkilatlanması halkın ihtiyacını karşılayabilecek düzeydedir.

Giresun'un sosyal ve ekonomik gelişme düzeyinin düşük olması, iklim özelliği gereği fazla nemli olması, tarım alanlarının kısıtlı olması, buna bağlı olarak oluşan beslenme alışkanlıkları ve yaşam tarzı sonucu birçok sağlık sorunu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Yetersiz beslenmenin başta ge

⁴³⁹ BCA, Yeşil Giresun Yuva Yapı Kooperatifi Hakkında, 23.03.1955, 03.18.07.02/138.131.8.

⁴⁴⁰ BCA, Mahdut Mesuliyetli Giresunlular Yapı Kooperatifi hakkında, 03.09.1956, 30.18.07.12/144.74.7.

⁴⁴¹ "İlimizden Samsun'a işsizlerin Akını", Işık Gazetesi, 19 Mart 1951, s.1, S.287.

⁴⁴² "Bir Şoför Yama Rekoru Kırdı", Cumhuriyet Gazetesi, 10 Mart 1956, s.3.

⁴⁴³ BCA, Ulus Gazetesinin mali sıkıntısı hakkında, 490.100..1242/137.1.

len en önemli nedeni, maddi şartlar gereği et tüketiminin az olmasıdır. Deniz kenarında olmasına rağmen deniz ürünlerinden de tam anlamıyla yararlanamamıştır. Temel besin kaynağı mısır olan Giresun bu üründen de yeteri kadar protein elde edememiştir. Yeterli protein alınmaması ve mısır tüketiminin fazla olması ise bölge halkında vitamin eksikliği ve sindirim sistemi bozuklukları meydana getirmiştir. Vücut direncinin düşük olması ise enfeksiyonlara, kansızlığa, kronik ve bulaşıcı hastalıklara yol açmıştır. Sağlık hizmetlerinin ise 1968 yılında sosyalizasyon kapsamına alınması uzun bir süre ildeki sağlık sorunlarının iyileşmesini güçlendirmiştir.⁴⁴⁴

Giresun Memleket Hastanesi, Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun Lisesinin bulunduğu yerde başlamış, 1944 yılında ise hastane olarak açılışı yapılmıştır. 1951 yılın yatak sayısı 50'dir.⁴⁴⁵ 1953 yılında 3 doktoru vardır ve yatak sayısı 75 olmuştur. Aynı yıl toplam hasta sayısı 14.374'dür. Bunun 7.459'u hariciye, 5.738' dahiliye, 1177'si nisaiyede tedavi görmüştür. 2.944 hasta yatırılarak, 11.430 hasta ayakta tedavi edilmiştir. 430 hasta büyük ameliyat olurken, 1.442 hastaya küçük ameliyat yapılmıştır. Ölüm ise 133 adet olmuştur. Verem hastanesinde 2 tane röntgen makinesi varken Memleket Hastanesinde hiç yoktur.⁴⁴⁶ Ancak hastalar veremin bulaşıcı olmasından dolayı Ordu veya Trabzon'a gitmek zorunda kalmışlardır.

İlçelerde ise muayene ve tedavi evleri vardır. Bunların 1951 yılındaki yatak kapasitesi Alucra 5, Görele 5 Tirebolu 5'tir.⁴⁴⁷ Sağlık merkezlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte Görele'de 1956 yılında 15 yataklı, Alucra'da 1957 yılında 10 yataklı sağlık merkezi kurulmuştur.⁴⁴⁸

Dönemin en önemli hastalıklarından olan verem Giresun'da oldukça yaygın olarak görülmüştür. Veremin yayılmasındaki en önemli sebeplerin başında ise gıdasızlık, parasızlık, ilaçsızlık ve doktorsuzluk gelmektedir.⁴⁴⁹ Veremle mücadele etmek için çalışmalar yapılmıştır. Giresun ilinde ilk verem dispanseri, mevcut olan memleket hastanesinin üst katına yapılması için gelen 30.000 lira ödenek birlikte başlamış,⁴⁵⁰ bitimine kadar 80.00 liraya harcanarak 21.01.1952 tarihinde açılmıştır. İlk

⁴⁴⁴ Yurt Ansiklopedisi, **a.g.m.**, s.3165.

⁴⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.4, Toplantı:1, Otuz Birinci Oturum (17.01.1951), s.256.

⁴⁴⁶ **Memleket Hastanemizin Bir Yıllık Çalışma Bilançosu**, Işık Gazetesi, 19 Şubat 1954, s.2, S.1153.

⁴⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:9, C.4, Toplantı:1, Otuz Birinci Oturum (17.01.1951), s.259.

⁴⁴⁸ **a.g.y.**, 1973, s.153.

⁴⁴⁹ **"Giresun'un En Büyük Kazancı"**, Işık Gazetesi, 15 Nisan 1953, s.1, S.902.

⁴⁵⁰ **"Verem Pavyonu İçin 30 Bin Lira Geldi"**, Işık Gazetesi, 30 Mayıs 1951, s.2, S.347.

açıldığında 40 yatağı vardır.⁴⁵¹ Hastanede röntgen hizmetine 5 Ağustos 1953 yılında geçmiştir.⁴⁵² Röntgen filmi çekirmek isteyenler ise; eğer filmi kendileri getirilirse 205 kuruş, hastaneden yararlanırlarsa 605 kuruş ödemişlerdir. 1952 yılında verem hastanesine 791 müracaat, 1953 senesi 10. Ayına kadar 2.424 müracaat olmuştur. 1952 yılında 260 hasta 1953 ise 500 küsur hasta hastaneye yatırılmıştır.⁴⁵³ 1953 yılında Gedikkaya askeri arazisine 276.000 lira ile yaptırılmak üzere Göğüs Hastanesinin temelleri atılmıştır.⁴⁵⁴ Ancak 1959 yılında tamamlanarak 115 yatakla birlikte hizmete girmiştir. Kemik Verem Hastanesinin temelleri ise 10 Ekim 1954’de atılmıştır. Giresun’a yapılan Kemik Verem Hastanesi ile ülke genelindeki sayı üçe çıkmıştır. İlk açıldığında 200 yatağı vardır.⁴⁵⁵

Giresun’da yoğun olarak verem hastalığı görülmekle birlikte frengi, sıtma, tifüs, boğmaca, kızamık, kızıl, tifo gibi hastalıklarda görülmüş ve bazı hastalıklar ölümle sonuçlanmıştır.

1950 yılında Yavuzkema1 bucağında Frengi Mücadele teşkilatının hastalığın yok edildiği düşüncesiyle kaldırılması sonucu tedavisi yarım kalan hastalardan tekrar nüksetmiş ve halk zor durumda kalmıştır. Yazın meydana gelen hastalık ise sıtmadır. Şehirde sıtma savaş doktoru sadece bir tanedir ve iki tanede hükümet doktoru bulunmaktadır.⁴⁵⁶ Yazları bu hastalıkla mücadele etmek için açık musluk ve su birikintileri kapatılmış, gö1 ve bataklıklar kurutulmaya çalışılmıştır.⁴⁵⁷ Dereli Aksu bölgesinde ise kızamık ve kızıl hastalığı görülmüş, yalnız Tikrik köyünde 1954 yılında, 10 çocuk bu hastalıklardan ölmüştür.⁴⁵⁸

Giresun’un bol yağışlı olması ve güneşli gün sayısının az olması da bazı hastalıkların görülmesinde etken olmuştur. Özellikle D vitamini eksikliği çocuklarda geç yürüme, geç diş çıkarma, dişlerde çürük, akciğer hastalıkları, raşitizm gibi rahatsızlıkları ortaya çıkarmıştır. D vitamininin vücutta yaptığı hasarı en aza indirmek için çocuklara üç ayda bir ya D vitamini iğnesi vurulmuş ya da bunu karşılayan ilaçlar

⁴⁵¹ “Verem Pavyonu Dün Törene Açıldı”, Işık Gazetesi, 22 Ocak 1952, s.1, S.536.

⁴⁵² “Verem Hastanesinin Röntgeni Kuruldu ve Çalışmaya Başladı”, Işık Gazetesi, 6 Ağustos 1953, s.1, S.994.

⁴⁵³ “Veremle Savaş Hızlanıyor”, Işık Gazetesi, 26 Ekim 1953, s.1, S.1058.

⁴⁵⁴ “Göğüs Verem Hastanesi İnşaatı Yakında İhaleye Çıkarılıyor”, Işık Gazetesi, 19 Ağustos 1953, s.1, S.1005.

⁴⁵⁵ “Giresun Kemik Verem Hastanesinin Dün Temeli Atıldı”, Işık Gazetesi, 11 Ekim 1954, s.1, S.1341.

⁴⁵⁶ Nuri Ahmet Çimşit, “Birçok Köyler Frengi Hastalığından Çürüyor”, Işık Gazetesi, 11 Ekim 1950, s.1, S.152.

⁴⁵⁷ Nuri Ahmet Çimşit, “Bu Sene Sıtma Mücadelesi Niçin Aksadı”, Işık Gazetesi, 24 Mayıs 1951, s.1, S.341.

⁴⁵⁸ “Kızamık ve Kızıl Hastalığı Baş gösterdi”, Işık Gazetesi, 25 Mart 1954, s.2, S.1181.

verilmiştir. Rutubetin fazla olması ise romatizma hastalıklarının ana kaynağı olarak görülmüştür.⁴⁵⁹

Sağlık konusunda da pek fazla yatırım alamayan Giresun, kimi zaman doktorsuz kalmış, kimi zamanda izne ayrılan doktorun yeri doldurulamadığı için hastalar civar şehirlere gönderilmiştir. 1950 yılında doktorsuz kalan ilçelerden birisi de Keşap'tır.⁴⁶⁰ Bu ise hem hastanın sağlığını tehlikeye atmış, hem de başka illere gidilmesi maddi açıdan ayrı bir külfet getirmiştir. Ayrıca bazı ilçelerde hastanelerin harap olması hastaları zor durumda bırakmıştır. Tirebolu'da bulunan hükümet tabipliği binası oldukça eski olduğu için harap durumda kalmış, 1951 yılında çıkan yangında ise daha da yıkık duruma düşmüştür. Hemen yenilenemediği için ise hem hastalar hem de sağlık personeli zor durumda kalmıştır.

1958 yılında, 04.01.1950 yılında kabul edilen 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanun⁴⁶¹ hükümlerinin, Giresun'la birlikte birkaç ilde tatbik edilmesine karar verilmiştir.⁴⁶² Bu kanun doğrultusunda sigortalı sayılanların hastalık ve analık hallerinde yapılacak yardımlardan yararlanabileceklerdir.

Aşağıdaki tablolar Türkiye geneline göre Giresun'daki ölüm olaylarını ortaya koymaktadır.

---

⁴⁵⁹ Besim Gürsel, "Giresun'da Görülen D.A vitaminöz Hastalıkları", Yeşil Giresun Gazetesi, 20 Ocak 1950, s.4, S.1121.

⁴⁶⁰ "Keşap Doktorsuz", Işık Gazetesi, 27 Temmuz 1950, s.1, S.91.

⁴⁶¹ "Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu", Resmi Gazete, , 10 Ocak 1950, Kanun No.5502, s.17.750, S.7402.

⁴⁶² BCA, Hastalık ve Analık Sağlık Sigortasının tatbiki hakkında, 12.06.1958, 30.18. 01/149.31.19.

Tablo 42. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Çeşitli Nedenlerden Dolayı Meydana Gelen Ölüm İstatistik Bilgileri

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1952	30.471	24.428	54.899
1953	31.436	25.928	57.364
1954	33.641	28.636	62.277
1955	33.243	27.496	60.736
1956	37.135	30.553	67.688
1958 ⁴⁶³	56.624	48.041	104.665
1959 ⁴⁶⁴	58.796	49.168	107.964

Kaynak: İ.U.M., *Vilayet Merkezlerinde Ölümler 1952-1956*, Yayın No: 393, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1960, s. 5.

Tablo 43. Giresun’da Yıllar İtibariyle Çeşitli Nedenlerden Dolayı Meydana Gelen Ölüm İstatistik Bilgileri

YILLAR	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1952	128	80	208
1953	128	109	237
1954	198	147	345
1955	151	149	300
1956	185	122	307
1958 ⁴⁶⁵	305	257	562
1959 ⁴⁶⁶	501	267	768

Kaynak: a.g.i., *Ölümler 1952-1956*, No. 393, s. 6.

Yukarıda bilgiler doğrultusunda yıllar itibariyle ölüm sayıları artmıştır. 1952 yılında Giresun’un Türkiye ölüm oranlarına göre payı % 3 iken 1959 yılında ki payı iki katın üstünde artarak % 7 çıkmıştır. Oran iki katından fazladır.

⁴⁶³İ.U.M., *Vilayet ve Kaza Merkezlerindeki Ölümler 1957-1958*, Yayın No:390, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1959, s.3.

⁴⁶⁴İ.U.M., *Vilayet ve Kaza Merkezlerindeki Ölümler 1957-1958*, Yayın No:407, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1961, s.7. (Toplam rakamda yanlış yazılan 108.264, düzeltilerek 107.964 yapılmıştır.)

⁴⁶⁵a.g.i., *Ölümler 1957-1958*, s.8

⁴⁶⁶a.g.i., *Ölümler 1957-1958*, s.12.

Giresun'da teşkilatlı bir sağlık kuruluşu çalışmaları ve yatırımları 1950'li yıllarda yapılamamış olması; sağlık örgütünün işletilememesine, sağlık personeli kadrolarının doldurulamamasına neden olmuş ve ilin sağlık sorunlarının çözümünü de geciktirmiştir. Bu çalışmalar ve yatırımlar 1960'lı yılların sonuna doğru başlamıştır. 1954 Yılında Memleket Hastanesi, Devlet Hastanesi adını almış ve 1965 yılında Gedikkaya mevkiinde Kemik Hastanesi olarak yapılan binaya 200 yatak kapasitesi ile nakledilmiştir. Göğüs Hastanesi 1962'de 125 yatak kapasitesiyle, doğumevi ve Çocuk Bakımevi 1965 yılında 65 yatak kapasitesiyle, Tirebolu Devlet Hastanesi 1972 yılında 50 yatak kapasitesiyle kurulmuştur.⁴⁶⁷

---

⁴⁶⁷ a.g.y., 1973, s.153.

SONUÇ

Demokrat Parti, 1950-1960 yıllarında uyguladığı ekonomi politikaları ile bir kalkınma hamlesi yaratmak istemiştir. Bunu gerçekleştirmek için serbest piyasa ekonomisi politikalarını uygulamak, devlet yatırımlarını en aza indirerek özel sektörün gelişmesini sağlamak temel hedefi olmuştur. Yatırımların yapılmasının kolaylaşması ve teşvik edilmesi için kanuni düzenlemeler yapılmış, bununla birlikte yabancı sermayenin de önü açılmıştır. Tarım alanında yapılan reformlar sonucu ülkeye modern tarım araçları girmiş, yeni tarım alanları açılmış, köylünün ürününü pazara kolaylıkla ulaştırmasını sağlayacak olan yolların yapımı hızlanmıştır. Tarım üzerinden yapılan sanayi yatırımları sonucu ise bazı şehirlerde kalkınma sağlanmıştır.

Sanayileşmenin özel sektöre bırakılması bazı şehirlerin yatırımları almasına engel olmuştur. Çünkü yatırımcılar üretim ve lojistik maliyetlerini azaltmak amacıyla merkezi ve ard bölgesi olan yerleri tercih etmişlerdir. Böylece bu özelliklere uymayan Giresun gibi iller yatırım için tercih edilmemiştir.

Sanayi yatırımlarından yararlanamayan Giresun'un, ekonomik gelişimini sağlamak için yaptığı tüm çabaları tarım ve hayvancılıkla sınırlı kalmıştır. Coğrafi şartları gereği kullanılabilir verimli tarım alanlarının sınırına gelinmiştir. Ekili alanlar 1950 yılında 45.000 hektardan, 1960 yılında % 50 civarında artırılarak 68.000 hektara ulaşmıştır. Daha fazla açılacak alan kalmaması sonucu verimliliğin artırılmasıyla üretim artışı sağlanmak istenmiştir. Ancak savaş sonrası ekonomisini düzeltemeyen Giresun halkı, verimliliğin artırılması için gereken gübre, ilaç ve benzeri maddeleri, maddi sıkıntıda olmasından dolayı temin edememiştir. Hükümetin yaptığı iyileştirme çalışmalarına rağmen fındık dışında da ekip diktiği ürünlerden bir gelir elde edememiş, ancak kendi ihtiyacını karşılayacak şekilde üretimde bulunmuştur. Hayvancılıkta da istenilen gelişme sağlanamamıştır. Mevcut besicilik ve süt üretimi, genellikle küçük ahır ve ağıllarda yapılan aile işletmesinden öteye gidememiştir.

Tarıma bağlı kurulan sanayilerin ise üretim-yatırım faaliyetleriyle; ilin getirisine, istihdamına, ekonomik olarak büyümesine ve sanayileşmesine katkısı çok fazla olmamıştır. Bundan dolayı artan nüfusunu doyuramayan Giresun, 1950 yılında 35.707 kişilik göç verirken 1960 yılında göç sayısı % 109 artarak 74.668 kişiye ulaşmıştır.

Giresun'da geleneksel ekonomik dokuyu değiştirecek bir kamu yatırımı da yapılamamıştır. Nispeten eğitim, sağlık, sosyal vb. alanlarda bir hareketlilik görülmüştür. Ancak Türkiye geneline göre Giresun için eğitime ayrılan bütçe % 1 oranında öteye geçmemiştir. Yapılan yatırımlarla okul sayısı ve ğrenci sayısındaki artış da % 1 oranında olmuştur. Şehirde iş imkânlarının az olması ve oluşan işsizlik sonucu başka Şehirlere çalışmaya giden üretici kesimin yerini okul çağında olan çocukların doldurması, eğitimdeki ğrenci sayısını düşürmüştür.

Görüldüğü zere Menderes döneminde Giresun ekonomisinin iyileştirilmesi için yapılan çalışmalar tarım alanında sonuç vermiş, fakat kullanılabilir toprakların sınırına ulaşılması sebebiyle önemli bir ilerleme sağlanamamıştır. Ayrıca tarım ürünleri fazla eşitlendirilemediği için fındık dışı yapılan üretimin de getirisi yeterli olmamıştır. Diğer taraftan gerek sanayi gerek eğitim gerekse sağlık alanlarında yapılan yatırımlar yeterli seviyede olmadığı için, beklenen gelişme ve değişme sağlanamamıştır.

KAYNAKÇA**BELGELER**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 0.0.1950 030. 01/123.788. 11

BCA, 14.02.1953, 30. 11. 1/236. 6.3.

BCA, 13.11.1953, 30.11.1 0/.241. 34.11.

BCA, 26.11.1958, 30. 11. 1/ 273.32.17

BCA, 06.07.1957, 030. 11.1 0/265. 18.4.

BCA, 26 .11.1958, 30.11.1 0,/273.32.20.

BCA, 06.07.1957, 030. 11.1 0/265. 18.4.

BCA, 16.04.1958, 30.11.1 0/269.12.9.

BCA, 30.071959, 30.11.1 0/276.19.19.

BCA, 25.05.1959, 30.11 .1/ 275.13.2.

BCA,19.02.1960, 30.11.1 0/280. 5.15.

BCA, 01.04.1959, 30.11.1 0/ 275.10.1.

BCA, 31.03.1958, 30.11.1 0/269.12.9.

BCA, 31.08.1950, 490.1. 00/1055.1050.3.

BCA, 0.0.1951, 30 01/107.676.1

BCA, 29.08.1952, 30. 18. 01/ 129. 65.3.

BCA, 0.0.1959, 30 01/.107. 676.1.

BCA, 29.12.1950, 30. 10. 01. 02/124. 93.11

BCA, 06.09.1955, 030. 18. 01. 02/140.81.9.

BCA, 11.02.1955, .30. 18. 01. 02/138.118.15.

BCA, 23.11.1959, 310 10 00 28 1203 1705 409.

BCA, 23.11.1959, 310 10 00 28 1203 1705 409.

BCA, 23.11.1959, 10 10 00 28 1203 1705 409.

BCA, 20.04.1950, 490.01/10.55.3.

BCA, 05.07.1951, 30.18.01.02/126.53.1.

BCA, 07.08.1956, 30.10.0/74.470.11.

BCA, 0.0.1957, 30.100/74.471.12.

BCA, 0.0.1954, 30.100/74.470.9.

BCA, 07.09.1957, 30.100/74.472.3.

BCA, 09.02.1960, 30.18.01.02/154.78.4.

BCA, 06.12.1951, 30.00/76.479.18.

BCA, , 16.05.1951, .30.100/76.479.15.

BCA, 14.04.1955, 30.18.01.02/139.35.16.

BCA, 18.06.1955, .30.18.01.02/140.66.5.

BCA, 22.02.1957, 30.100/99.610.1.

BCA, 16.08.1954, 30.18.01.02/136.68.17.

BCA, 15.08.1957, 30.18.01/146.40.18.

BCA, 04.09.1953, 30.18.01/133.71.12.

BCA, 26.03.1951, 30.18.01.02/125.22.7.

BCA, 10.06.1954, 30.18.01.02/136.52.8.

BCA, 10.04.1954, 30.18.01.02/135.39.3.

BCA, 10.11.1954, 30.18.01.02/137.92.19.

BCA, 17.07.1956, 30.18.01.02/143.61.20.

BCA, 15.03.1954, 30.18.01.02/135.28.2.

BCA, 23.03.1955, 03.18.07.02/138.131.8.

BCA, 03.09.1956, 30.18.07.12/144.74.7

BCA, 12.06.1958, 30.18.01/149.31.19.

KİTAPLAR

BEKDEMİR, Ünsal, **Kuruluşu- Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikler Yönünden Bulancak Kenti**, Çizgi Kitapevi, Mayıs 2004.

ÇETİN, İhsan, Olan D. Forker, **Gelir ve Üretimde Eğilimler, Değişimler ve Değişimlerin Nedenleri, 1950-1969. 1985'e Kadar Projeksiyonlar**, Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı, Ankara, Mayıs 1971.

EMİROĞLU, Kudret, **Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1322 (1904)**, C. 22, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, 20 Ocak 2009.

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1311 (1894)**, C. 15, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, Mart 2007.

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1305 (1888)**, C.13, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, Temmuz 2002.

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1321 (1903)**, C. 21, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, 15 Aralık 2008, s.241.

GİRESUN İL YILLIĞI, **1967**, b.y.b.d.

GİRESUN İL YILLIĞI, **1973**,b.y.b.d.

GÖKÇEN, Rifat, **Giresun ve Karadeniz Bölgesi**, Özyürek Yayınları, İstanbul,1987.

KAYRA, Cahit, **Türkiye Varlık Vergisi**, Tarihçi Kitapevi, İstanbul, 2011.

ÖKÇÜN, A. Gündüz, **Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkati - 1913**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, C.30, Ankara, 1975.

ÖZKAN, Hasan, Ali Özdemir, **"İlçe Oluşunun 50. Yılında Şebinkarahisar"**, Yeni Şebinkarahisar Yay., Ankara, t.b.d.

PEKER, Kemal, **Fındık İktisadi Yürüyüşü Dünü, Bugünü, Yarını**, Becid Yayınevi, İstanbul, 1961.

-----, **Fındık Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlâk Bakımlarından**, Yeşil Gireson Matbaası, Giresun 1947-1948.

-----, **"Fındık Bilgisi"**, Ege Matbaası, İstanbul, 1950.

- SARISAMAN, **Sadık**, **Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Giresun (1923-1930)**, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, No: 4, İstanbul 1999.
- TAŞKIN, Murat, **Trabzon**, Trabzon Ticaret ve Sanayi odası ve Trabzon Ticaret odası, Esre Ofset Matbaacılık, Trabzon, 2013.
- TEZEL, Yahya S., **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Yurt Yayınları, Ankara 1982.
- TOKGÖZ, Erdinç, **Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2009)**, İmaj Yayınevi, 9.Baskı, Ankara, 2009.
- TOPŞİR, Ali Zafer, **Giresun İli Yeraltı Kaynakları (M.T.A Genel Müdürlüğünce Bilinen)** (Trabzon Vilayeti Salnamesi, Trabzon, 1321), 1993.
- TÜRKOĞLU, **Abdullah**, **Dünya Fındık İstihsal ve Ticaretinde Türkiye'nin Durumu**, İstanbul Matbaası, İstanbul 1961.
- YENAL, Oktay, **Cumhuriyet'in İktisat Tarihi**, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- YİĞİT, Ali Ata, **İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası (1938-1950)**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1992.
- YÜKSEL, **Ayhan**, **Giresun Tarihi Yazıları**, İstanbul, Mayıs 2002.

MAKALELER

- BALCI, Sezai, "Lozan Mübadillerinin Giresun'a Yerleştirilmesi ve Mübadillerin Karşılaştıkları Sorunlar", **Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu**, C. II, Ankara, 2008, ss.76-85.
- BAYTAL, Yaşar, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)", **Atatürk Yolu Dergisi**, C.10, S. 40, Kasım 2007, ss. 545-567.
- CEYLAN, Mehmet Akif, "Giresun İlinde İl Dışı Göçler ve Göç Eden Nüfusun Özel-leri", **Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu**, C.II, Ankara, 2009, ss.340-362.
- DUMAN, Önder, "CHP Teftiş Raporlarına Göre Giresun'un Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumu (1935-1945)", **Giresun Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu**, C. II, Ankara, 2009, ss.124-131.

- EMECEN, Feridun, “Giresun”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.XIV, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları**, Ankara, 1996, ss.78-84.
- KALYONCU, İsmail Hakkı “Ülkemiz Milli Meyvesi Olan Fındık Yetiştiriciliğinde Uygulanması Gereken Ülkesel ve Bölgesel Gerçekçi Politikalar”, **3. Milli Fındık Şurası 10-14 Ekim 2004**, Ed. Turan Karadeniz,, İstanbul, Ocak 2006, ss.245-266.
- KARAKÖK, Tunay, “Menderes Döneminde (1950-1960) Türkiye’de Eğitim”, **Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi**, C.1, S.2, Ağustos 2011, ss.89-97.
- KARAMAN, Mehmet, “Atatürk Döneminde Şeker Sanayi ve İzlenen Politikalar”, **ATAM Dergisi**, Cilt: XXVIII, Mart 2012,Sayı: 82, ss.53-96.
- ÖĞÜTÇÜ, Hasan, “Giresun’da Çay Ziraatı”, **Çotanak Dergisi**, Nisan 1971, S.6, ss.17.
- , “Fındık Araştırma Enstitüsü ve Çalışmaları”, **Çotanak Dergisi**, Aralık 1972, S. 25, ss.14-15.
- ÖZER, Özçelik, Hüseyin Önder, Yavuz Odabaşı, “Atatürk’ten Menderes’e Türkiye’nin ekonomi Politikası (1923-1960)”, Başbakan Adnan Menderes ‘in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi, Ed.: Talip Kabadayı, **A. Menderes Üniversitesi yayınları**, , Aydın, 2012, ss. 50-110.
- ÖZER, Özçelik, Güner Tuncer, “Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal bilimler Dergisi**, Cilt:9, 2007, sayı.1, ss.259-266.
- PAMUK, M. Naci, “Giresun’da Çay Üretimi ve Alınması Gerekli Tedbirler” **Çotanak Dergisi**, Mayıs 1974, Giresun, S.38, ss.14
- ŞENGÜN, İbrahim,“Türkiye’nin Fındık Politikalarına Genel Bakış”, **3. Milli Fındık Şurası 10-14 Ekim 2004**, Ed.: Turan Karadeniz, İstanbul, Ocak 2006, ss.311-322.
- YİĞİT, Ali Ata, Türkiye’nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, C.13, S.2, Temmuz 2012, ss.315-326.
- , “Atatürk Dönemi Kültür Politikası”, Cumhuriyet Dönemi Türk kültürü-Atatürk Dönemi (1920-1938), C.I, Ed.: Osman Horata, **Atatürk Kültür Merkezi Yay.**, Ankara 2009, ss. 73-84.

-----, “Türkiye’de Köy Öğretmeni Yetiştirilmesine Dair Düşünceler ve Denizli ile Kayseri’de Köy Muallim Mekteplerinin Kurulması”, **Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu**, Ed: Ayfer Özçelik, Denizli,2007, ss.476-486,

-----, “Tarihi Süreci Işığında Kelkit Vadisi ve Sivas-Şebinkarahisar-Giresun Ticaret Yolu”, **Orta Doğu Karadeniz Kültürü Sempozyumu 6-11 Eylül 2005**, Haz.: Bahattin Yedişildiz, , Ankara, 2005, ss.479-494.

-----, “Tartışılan Yönleriyle İsmet İnönü Dönemi (1938-1950)”, **Türk Yurdu**, C.31, S.289, ss.30-45.

-----, “Türkiye’de Toplumsal Değişim Aracı Olarak Köy Eğitiminin Geliştirilmesi (1923-1950)”, **Uluslar Arası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu 22-24 Ekim 2008**, Ed: Bayram Kodaman, Isparta, 2008, ss.680-691.

YURT ANSİKLOPEDİSİ, “Giresun”, C.V, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982, ss.3101-3197.

İSTATİSTİKLER

DİE, **28 Teşrinievvel 1927, Usuller Kanunlar ve Talimatnameler Neticelerinin Tahlili**, Fasikül III, Başvekâlet Müdevvenat Matbaası, Ankara, 1929.

DİE, **Milli Eğitimde 50 Yıl**, 1923-1973.

DİE., **Perakende Fiyat İstatistikleri (seçilmiş şehirlere ve maddelere göre yıllık Ortalama fiyatları) 1948-1970**, Ankara, 1973.

DİE, **Genel Nüfus Sayımı 23 Ekim 1960, İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus**, No: 444, DİE Matbaası, Ankara,1963.

DİE, **Zirai Bünye ve İstihsal 1960-62**, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No:455, Ankara, 1964.

DİE, **Milli Eğitim Hareketleri 1942-1972**, Yayın No: 676, DİE Matbaası, Ankara, 1973.

DİE, **Dış Ticaret Yıllık İstatistikler, Limanlar, Hudutlar ve Maddeler İtibariyle İthalat ve İhracat 1961**,DİE Matbaası, Ankara, 1963.

DİE, **Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1960-1961**, Yayın No: 465, DİE Matbaası, Ankara, 1965.

DİE, **Fiyat İndeksleri ve Enflasyon**, Ankara, 5 Mart 1999.

- İGM, **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, Yayın No:412, Ankara, 1961.
- İGM.,**Aylık İstatistik Bülteni**, No:34-35-36, Ankara, Aralık 1956-Ocak Şubat 1957.
- İGM., **21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı**, C. 65, Yayın No. 286, Ankara, 1950.
- İGM., **Tarla Mahsulleri İstatistiği 1937-1946**,Yayın No:279, Ankara, 1947,
- İGM, **Aylık İstatistik Bülteni**, No:70-71, Ankara, Aralık 1959-Ocak 1960.
- İGM., **Fiat İstatistikleri 1936-1947**, Yayın No. 295, Ankara, 1948.
- İUM., **Umumi Nüfus Sayımı 22 Ekim 1950 Vilayet, Kaza ve Köyler İtibariyle Nüfus**, No:359, Ankara, 1951.
- İUM, **Aylık İstatistik Bülteni**, Yayın No:32, Ankara, Ekim 1956.
- İUM, **Deniz Ve Motorlu Kara Nakil Vasıtaları**, Yayın No:385, Ankara 1959.
- İUM, **Deniz Ve Motorlu Kara Nakil Vasıtaları**, Yayın No:404, Ankara, 1960.
- İUM, **1950 Ziraat Sayımı Neticeleri**, Yayın No: 371, Ankara, Ekim 1956.
- İUM., **Vilayet Merkezlerinde Ölümler 1952-1956**, Yayın No: 393, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1960, s. 5.
- İUM, **Vilayet ve Kaza Merkezlerindeki Ölümler 1957-1958**, Yayın No:390, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1959.
- İUM, **Vilayet ve Kaza Merkezlerindeki Ölümler 1957-1958**, Yayın No:407, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1961.
- İUM, **Genel Nüfus Sayımı, 20 İlkteşrin 1935**, Neşriyat sayısı: 75, Hüsnütabat Basımevi, İstanbul, 1937.
- İUM, **Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1950-1951**, Yayın No:346, Ankara, s.XIII.
- İUM, **Maarif 1923-32 İstatistikleri**, No:26, Devlet Matbaası, İstanbul, 1933.
- İUM, **Maarif İstatistikleri, 1938-1939**, No:186, Ulusal Matbaa, Ankara, 1942.
- İUM, **Traktör Anket Neticeleri ve Ziraat Alet ve Makineleri 1955-1959**, Yayın No:394, Ankara Basım Cilt Evi, Ankara 1960.
- İUM, **Traktör Anket Neticeleri 1960**,Yayın No: 411, Ankara Basım Cilt Evi, Ankara, 1960.
- TÜİK, **“Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2013”**, No.4144, TÜİK Matbaası, Ankara, 2014.

TÜİK, **İstatistiksel Göstergeler, 1923-2009**, No:3493, TÜİK Matbaası, Ankara, 2010.

TÜİK, **İstatistiksel Göstergeler, 1923-2011**, TÜİK Matbaası, Ankara, 2012.

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü, **Karayolları Ulaşım İstatistikleri -2011**.

GAZETELER

Cumhuriyet, 01.01.1950-31.12.1959

Giresun, 01.12.1950 – 27.12.1955 / 30.03.1956 – 27.06.1960

Işık, 01.04.1950 – 31.12.1950 / 01.01.1951 – 31.12.1954 / 01.01.1957 -01.06.1957/
01.06.1957 / 01.01.1958 – 31.12.1960

Karadeniz, 12.02.1950 - 31.12.1953 / 01.04.1955 - 28.12.1959

Milliyet, 01.01.1950 – 31.06.1960

Resmi Gazete, 10.02.1950, 03.05.1949, 10.01.1950, 16.02.1950, 03.06.1950,

Vatan Giresun - İlavesi, 27.08.1952.

Yeşil Giresun, Birinci Kanun 1932, 20.01.1950-18.01.1950, 01.01.1953-29.09.1954

Çağlayan, 03.02.1952-28.08.1952

DERGİLER

TBMM Tutanak Dergisi, 9. Dönem 15.05.1950-02.05.1954 /

10. Dönem 03.05.1954-27.10.1957 / 11. Dönem 28.10.1957-27.05.1960.

Çotanak Dergisi, Ocak 1971-Aralık1972 / Ocak 1973-Aralık1973 /

Ocak 1974- Aralık 1974.

ÖZGEÇMİŞ

Almanya’da doğdu. Samsun Atatürk Ortaokulunda ve Ondokuzmayıs Lisesinde öğrenimini tamamladıktan sonra, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi.

İş hayatına atılıp bir süre çalıştıktan sonra, 2008 yılında Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. Fakülteyi ikincilikle bitirdi. 2012 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 2014 yılında bu enstitüden mezun oldu.

Evli ve bir çocuk annesidir.